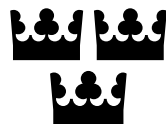

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

23

Förslag till statens budget för 2017

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	13
2.1 Omfattning.....	13
2.2 Utgiftsutveckling	15
2.3 Skatteutgifter.....	16
2.4 Målen för utgiftsområdet.....	18
2.5 Resultatredovisning.....	18
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	19
2.5.2 Resultat hållbar landsbygd	19
2.5.3 Resultat jordbruks- och livsmedelsproduktion	27
2.5.4 Resultat miljö, klimat, energi.....	36
2.5.5 Resultat skog.....	41
2.5.6 Resultat jakt- och viltförvaltning.....	46
2.5.7 Resultat den gemensamma fiskeripolitiken och fiskerinäringen	49
2.5.8 Resultat livsmedel.....	55
2.5.9 Resultat friska djur och sunda växter	62
2.5.10 Resultat samiska näringar.....	66
2.5.11 Resultat utbildning och forskning.....	68
2.5.12 Resultat internationellt arbete	71
2.6 Politikens inriktning	75
2.6.1 Inledning	75
2.6.2 En sammanhållen landsbygdspolitik	75
2.6.3 En nationell livsmedelsstrategi.....	78
2.6.4 Skogspolitik och ett nationellt skogsprogram.....	80
3 Budgetförslag.....	81
3.1 Anslag	81
3.1.1 1:1 Skogsstyrelsen.....	81
3.1.2 1:2 Insatser för skogsbruket.....	82
3.1.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt.....	83
3.1.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	84

3.1.5	1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	85
3.1.6	1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	85
3.1.7	1:7 Ersättning för viltskador m.m.	86
3.1.8	1:8 Statens jordbruksverk	87
3.1.9	1:9 Bekämpande av växtskadegörare	89
3.1.10	1:10 Gårdsstöd m.m.	89
3.1.11	1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	90
3.1.12	1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	92
3.1.13	1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	93
3.1.14	1:14 Livsmedelsverket	95
3.1.15	1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	96
3.1.16	1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	97
3.1.17	1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	98
3.1.18	1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	100
3.1.19	1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	102
3.1.20	1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.....	104
3.1.21	1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.	105
3.1.22	1:22 Främjande av rennäringen m.m.	106
3.1.23	1:23 Sveriges lantbruksuniversitet.....	107
3.1.24	1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.....	108
3.1.25	1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	110

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	12
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	15
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	16
Tabell 2.3	Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	16
Tabell 2.4	Skatteutgifter.....	17
Tabell 2.5	Befolkningsutveckling sedan 2011	20
Tabell 2.6	Sysselsättningsutveckling sedan 2011	20
Tabell 2.7	Åtgärder för en förbättrad konkurrenskraft	21
Tabell 2.8	Miljöersättningar	22
Tabell 2.9	Åtgärder för diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden..	23
Tabell 2.10	Miljö- och klimatersättningar.....	26
Tabell 2.11	Utvecklingen i Sverige - livsmedelsproduktion	28
Tabell 2.12	Småskalig livsmedelsproduktion	28
Tabell 2.13	Avräkningsprisindex för jordbruksprodukter 2012–2015	30
Tabell 2.14	Index för produktionsmedelspriser 2012–2015	30
Tabell 2.15	Genomsnittliga priser på åkermark och bete 1995–2014.....	30
Tabell 2.16	Index för genomsnittliga arrendepriiser på jordbruksmark 1995–2014 ..	30
Tabell 2.17	Antalet sysselsatta i Sverige inom jordbruket 2006–2014	30
Tabell 2.18	Antalet jordbruksföretag 2003–2015	31
Tabell 2.19	Driftsresultatet för jordbruket mellan 2006–2014.....	31
Tabell 2.20	Antalet nya jordbruksföretag 2007–2014	31
Tabell 2.21	Växtodlingsföretag och företag med husdjur.....	31
Tabell 2.22	Antalet mjölkkor, slaktsvin och smågrisar 2004–2015	31
Tabell 2.23	Genomsnittlig besättningsstorlek 2004–2015	31
Tabell 2.24	Åkerarealen i Sverige 2003–2014.....	32
Tabell 2.25	Effektiviteten för kväve och fosfor beräknat från nationell gårdsbalans.....	37
Tabell 2.26	Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning utförda under tiden 2011/2012–2013/2015.....	43
Tabell 2.27	Antalet trafikolyckor med olika viltslag under 2013–2015.....	47
Tabell 2.28	Produktion, försäljningsvärde, antalet odlingar och antalet sysselsatta i vattenbruk (matkräfter och blötdjur	54
Tabell 2.29	Ledning och samordning av livsmedelskontrollen.....	57
Tabell 2.30	Andelen riskbaserad kontroll, kommunernas kontroll av livsmedelsanläggningar	57
Tabell 2.31	Andelen riskbaserad kontroll, kommunernas kontroll av dricksvattenanläggningar	57

Tabell 2.32	Säker mat och redlig hantering, resultat av Livsmedelsverkets offentliga kontroll.....	57
Tabell 2.33	Djurskyddskontrollen 2012–2015	63
Tabell 2.34	Slaktkycklingsflockar med campylobacter 2014–2015.....	64
Tabell 2.35	Antalet fall/besättningar med epizootisk sjukdom 2011–2015	65
Tabell 2.36	Nyinfektion av salmonella i djurbesättningar och anläggningar 2010–2015.....	65
Tabell 2.37	Antalet påträffade fall av allvarliga växtskadegörare 2013–2015.....	65
Tabell 2.38	Antal renar, slaktuttag och genomsnittlig slaktprisutveckling per kilo ..	67
Tabell 2.39	Helårsstudenter	68
Tabell 2.40	Antalet sökande och antalet antagna till program som börjar på grundnivå.....	68
Tabell 2.41	Examensfrekvens på grund och avancerad nivå	69
Tabell 2.42	Forskningsmedlens fördelning (tkr)	69
Tabell 3.1	Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen.....	81
Tabell 3.2	Offentligrättslig verksamhet.....	81
Tabell 3.3	Uppdragsverksamhet.....	81
Tabell 3.4	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Skogsstyrelsen	82
Tabell 3.5	Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket.....	82
Tabell 3.6	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket	83
Tabell 3.7	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:2 Insatser för skogsbruket	83
Tabell 3.8	Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinär-medicinska anstalt.....	83
Tabell 3.9	Uppdragsverksamhet.....	83
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	84
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet.....	84
Tabell 3.12	Offentligrättslig verksamhet.....	84
Tabell 3.13	Uppdragsverksamhet.....	84
Tabell 3.14	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet.....	85
Tabell 3.15	Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.....	85
Tabell 3.16	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.....	85
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	85
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	86
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:7 Ersättning för viltskador m.m.	86
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:7 Ersättning för viltskador m.m.	87
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk	87
Tabell 3.22	Offentligrättslig verksamhet.....	87
Tabell 3.23	Uppdragsverksamhet.....	88
Tabell 3.24	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:8 Statens jordbruksverk ..	88
Tabell 3.25	Anslagsutveckling 1:9 Bekämpande av växtskadegörare.....	89
Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:9 Bekämpande av växtskadegörare.....	89
Tabell 3.27	Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.	89
Tabell 3.28	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:10 Gårdsstöd m.m.	90

Tabell 3.29	Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	90
Tabell 3.30	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	91
Tabell 3.31	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	92
Tabell 3.32	Anslagsutveckling 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	92
Tabell 3.33	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	93
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	93
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	93
Tabell 3.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	94
Tabell 3.37	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	95
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket	95
Tabell 3.39	Offentligrättslig verksamhet	95
Tabell 3.40	Uppdragsverksamhet	95
Tabell 3.41	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:14 Livsmedelsverket	96
Tabell 3.42	Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	96
Tabell 3.43	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	97
Tabell 3.44	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	97
Tabell 3.45	Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	97
Tabell 3.46	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	98
Tabell 3.47	Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	98
Tabell 3.48	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	99
Tabell 3.49	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	100
Tabell 3.50	Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	100
Tabell 3.51	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	101
Tabell 3.52	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	102
Tabell 3.53	Anslagsutveckling 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	102
Tabell 3.54	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	103
Tabell 3.55	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	104
Tabell 3.56	Anslagsutveckling 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.....	104
Tabell 3.57	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	104
Tabell 3.58	Anslagsutveckling 1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.	105

Tabell 3.59	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.	105
Tabell 3.60	Anslagsutveckling 1:22 Främjande av rennäringen m.m.	106
Tabell 3.61	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:22 Främjande av rennäringen m.m.	107
Tabell 3.62	Anslagsutveckling 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet.....	107
Tabell 3.63	Uppdragsverksamhet.....	107
Tabell 3.64	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet.....	107
Tabell 3.65	Anslagsutveckling 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.....	108
Tabell 3.66	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	109
Tabell 3.67	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	110
Tabell 3.68	Anslagsutveckling 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	110
Tabell 3.69	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien.....	110

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Utgiftsområde 23, 2017	14
Diagram 2.2	Antal mjölkföretag Norra Sverige olika storleksklasser.....	35
Diagram 2.3	Utsläpp av växthusgaser från jordbruket 1990–2014.....	38
Diagram 2.4	Nettoppdrag av växthusgaser inom skogsbruket 1990–2014, inkl. träprodukter	39
Diagram 2.5	Total tillförd mängd bioenergi 1990–2014.....	39
Diagram 2.6	Areal med omedelbart röjningsbehov fördelat på 3-årsmedelvärden	42

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

---

1. bemyndigar regeringen att för 2017 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor för Viltvårdsfonden (avsnitt 3.1.7),
2. godkänner förslaget om ändrade principer för upplåtelse och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen (avsnitt 3.1.21),
3. bemyndigar regeringen att under 2017 besluta om medlemskap i en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och under 2017–2024 för anslaget 1:23 *Sveriges lantbruksuniversitet* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor (avsnitt 3.1.23),
4. för budgetåret 2017 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt tabell 1.1,
5. bemyndigar regeringen att under 2017 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Skogsstyrelsen	402 982
1:2	Insatser för skogsbruket	321 540
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	120 483
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	106 283
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	14 933
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	124 349
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	52 778
1:8	Statens jordbruksverk	603 563
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	5 000
1:10	Gårdsstöd m.m.	6 498 000
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	130 000
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	24 250
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	179 000
1:14	Livsmedelsverket	317 491
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	145 160
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 495 431
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 028 409
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	79 830
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4 116
1:21	Åtgärder på fjällägenheter	1 529
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	103 915
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	1 820 493
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	565 776
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
Summa		17 189 401

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2	Insatser för skogsbruket	120 000 2018–2021
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	107 000 2018–2019
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	145 600 2018–2023
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	733 400 2018–2023
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	256 000 2018–2019
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	12 524 000 2018–2023
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	9 093 000 2018–2023
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	150 000 2018–2020
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	1 400 000 2018–2023
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		24 529 000

2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, landsbygd, livsmedel, djur, skog och jakt samt rennäring och andra samiska näringar. Utgiftsområdet omfattar även verksamhet inom utbildning och forskning.

Verksamheten gällande jordbruks- och fiskerinäringarna är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödsystem. Utgifterna för verksamheten inom jordbruks- och fiskeriområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU.

Verksamheten inom landsbygdsområdet består till stor del av åtgärder inom Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020. Programmet övergripande mål är att främja jordbrukets konkurrenskraft, säkerställa hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder samt att uppnå en territoriellt balanserad utveckling av ekonomier och samhällen på landsbygden. Programmet för lokalt ledd utveckling och Havs- och fiskeriprogrammet bidrar också till utveckling på landsbygden.

De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djurhälsa, djurskydd, skyddsåtgärder mot växtskadegörare och viltvård behandlas under utgiftsområdet, liksom verksamhet som rör livsmedelsburna smittor som kan smitta från djur till människa.

Inom livsmedelsområdet syftar verksamheten till att utveckla regler, bedriva, leda och sam-

ordna den offentliga kontrollen, ge råd och information till företag och konsumenter med målen att livsmedlen på marknaden ska vara säkra, att livsmedelshanteringen ska vara redlig och för främjande av bra matvanor. Dricksvatten inkluderas i verksamheten. Lagstiftningen på området regleras i huvudsak gemensamt inom EU. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och att öka livsmedelsexporten, bl.a. i arbetet med en nationell livsmedelsstrategi.

Verksamheten på skogsområdet är inom ramen för de jämställda målen för produktion och miljö inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering samt på rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag och ersättningar. Därtill bedrivs arbete med ett nationellt skogsprogram.

Målsättningen för verksamheten om rennäring och andra samiska näringar är att dessa ska bedrivas hållbart. Från och med 2015 samordnas samepolitiska frågor av Kulturdepartementet. Samepolitiska frågor omfattar flera utgiftsområden varav rennäring och samiska näringar hanteras under utgiftsområde 23 även fortsättningsvis.

Verksamhet inom utbildning och forskning utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna samt om människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Den forskning som bedrivs inom de areella näringarna har fokus på såväl produktionsinriktad forskning som att utveckla kunskaperna om naturresurserna och ekosystemtjänsterna för kommande generationers behov.

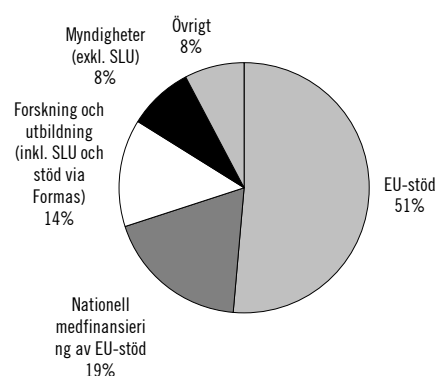
Samarbete mellan länder bedrivs inom utgiftsområdet, särskilt inom ramen för EU men även internationellt inom FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), det nordiska samarbetet, WTO (World Trade Organisation), OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), Forest Europe (alleuropeiskt skogssamarbete), Codex Alimentarius (FAO:s och WHO:s gemensamma livs-medelsstandardiseringsprogram), IPPC (Internationella växtskyddskonventionen), OIE (Världsgesamheten för djurhälsa) och flera andra internationella organisationer.

Inom utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Statens veterinärmedicinska anstalt, Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Centrala djurförsöksetiska nämnden, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), vissa verksamheter vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas).

Av utgifterna finansieras 51 procent genom Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt Europeiska havs- och fiskerifonden. En stor del av EU-medlen avser obligatoriska åtgärder såsom gårdstöd och intervention. Därtill kommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, i huvudsak inom landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet.

I diagram 2.1 visas fördelningen av medel inom utgiftsområdet.

Diagram 2.1 Utgiftsområde 23, 2017

- EU-stöd (8,8 miljarder kronor): Finansiering från EU-budgeten, t.ex. gårdstöd, intervention, landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. En del av EU-stödet förutsätter nationell medfinansiering.
- Nationell medfinansiering av landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet (3,2 miljarder kronor).
- Forskning och utbildning (2,4 miljarder kronor): SLU och stöd till forskning.
- Myndigheter (1,4 miljarder kronor): Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, m.fl. (ej SLU).
- Övrigt (1,3 miljarder kronor): Nationellt stöd, bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, m.m.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
1:1 Skogsstyrelsen	399	413	420	403	420	437	455
1:2 Insatser för skogsbruket	248	328	330	322	310	299	262
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	118	119	116	120	123	125	128
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	102	104	104	106	109	111	114
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	11	15	15	15	10	10	10
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	123	124	127	124	124	124	124
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	46	58	57	53	53	53	53
1:8 Statens jordbruksverk	506	536	536	604	615	631	617
1:9 Bekämpande av växtskadegörare	5	5	5	5	5	5	5
1:10 Gårdsstöd m.m.	5 607	7 632	6 247	6 498	7 643	6 406	6 364
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	112	128	141	130	130	130	130
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	23	24	12	24	24	24	24
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	51	137	64	179	123	128	140
1:14 Livsmedelsverket	303	315	317	317	322	328	330
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	48	113	111	145	163	163	85
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	43	45	44	43	43	43	43
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 789	3 895	3 200	3 495	3 951	3 700	3 919
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 427	2 231	1 873	2 028	2 458	2 777	2 373
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	32	73	72	80	80	80	50
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4	4	4	4	4	4	4
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	1	1	1	2	2	2	2
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	111	108	106	104	104	104	104
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	1 723	1 802	1 802	1 820	1 875	1 913	1 951
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	507	564	556	566	598	593	606
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1	1	1	1	1	1	1
<i>Åldreanslag</i>							
2016 1:12 Finansiella korrigeringar m.m.	57	150	150	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	13 398	18 926	16 413	17 189	19 290	18 192	17 894

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utfallet för 2015 inom utgiftsområdet blev 13,4 miljarder kronor, vilket är 2,3 miljarder kronor lägre än anvisade medel. Utgifterna för anslagen 1:18 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* och 1:19 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* är tillsammans 1,6 miljarder lägre än anvisade medel, vilket i huvudsak förklaras av förseningar inom vissa delar av landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Utgifterna för anslaget 1:10 *Gårdsstöd m.m.* är också lägre, 0,5 miljarder kronor, än anvisade medel och förklaras främst av försenade utbetalningar till följd av it-system för kontroll och handläggning av ansökningar som inte varit i full funktion. För 2017 föreslår regeringen att 17 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. Den lägre nivån jämfört med 2016 beror i huvudsak på lägre beräknade utgifter för gårdsstödet.

För 2018 beräknas utgifterna uppgå till ca 19 miljarder kronor och för 2019 och 2020 till ca 18 miljarder kronor respektive år.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	18 920	18 920	18 920	18 920
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	39	100	169	245
Beslut	-642	-111	-56	-391
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-1 124	-1 138	-1 286	-707
Volymer	533	-16	99	-537
Överföring till/från andra utgiftsområden	6	14	29	32
Övrigt	-542	1 521	318	333
Ny ramnivå	17 189	19 290	18 192	17 894

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor	
	2017
Transfereringar ¹	12 291
Verksamhetsutgifter ²	4 879
Investeringar ³	19
Summa ramnivå	17 189

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2015 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skatte-sanktioner där skatteuttaget är högre än den angivna normen. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2016 (skr. 2015/16:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Därutöver tillkommer kapitalvinst på näringsfastigheter. Det har dock inte varit möjligt att i redovisningen särskilja hur stor andel som hänförs till lantbruksfastigheter respektive övriga näringsfastigheter.

Tabell 2.4 Skatteutgifter

Miljoner kronor

	2016	2017
Uttag av bränsle	120	120
Avverkningsrätt till skog	-	-
Anläggning av ny skog m.m.	180	310
Skogsavdrag	-	-
Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom jord- och skogsbruksnäringarna	50	50
Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom jord- och skogsbruksnäringarna	50	60
Nedsatt energiskatt på el inom jord- och skogsbruksnäringarna	480	490
Nedsatt koldioxidskatt för dieselbränsle till arbetsmaskiner inom jord- och skogsbruksnäringarna	800	800
Totalt för utgiftsområde 23	1 680	1 830

Anm.: Ett "-" innebär att skatteutgiften inte kan kvantifieras.

Uttag av bränsle

Enligt huvudregeln är uttag ur näringsverksamhet skattepliktigt. Uttag av bränsle från en fastighet i Sverige som är taxerad som lantbruksenhet ska dock inte uttagsbeskattas, om bränsle används för uppvärmning av den skattskyldiges privatbostad på fastigheten (22 kap. 9 § inkomstskattelagen 1999:1229, förkortad IL). Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Avverkningsrätt till skog

Enligt god redovisningssed uppkommer intäkten när bindande avtal träffats. Enligt gällande lagstiftning tillämpas dock kontantprincipen då ersättning för avverkningsrätt till skog betalas under flera år (21 kap. 2 § IL). Detta innebär att beskattningen skjuts upp och att en räntefri kredit uppstår i näringsverksamheten. I princip borde räntan på krediten utgöra underlag för skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Anläggning av ny skog m.m.

Utgifter för anläggning av ny skog och dikning som främjar skogsbruk ska kostnadsföras direkt

(21 kap. 3 § IL). Utgifter för inköp samt plantering av träd och buskar för frukt- eller bärödling får dras av direkt (20 kap. 17 § IL). Skatteutgiften utgörs av ränteeffekten på den omedelbara avskrivningen och avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Skogsavdrag

Vid avyttring av skog får fysisk person under innehavstiden avdrag med högst 50 procent av anskaffningsvärdet, medan avdraget för juridiska personer är begränsat till 25 procent. För ett visst beskattningsår får avdrag göras med högst halva den avdragsgrundande skogsintäkten (21 kap. 4–19 §§ IL). Syftet med avdragsrätten är att undanta rena kapitaluttag från beskattning. Å andra sidan saknas anledning att ge avdrag när värdeökningen på skogstillväxten överstiger gjorda uttag. Skatteutgiften uppkommer genom den schablon som är vald för beräkning av avdragets storlek och avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom jord- och skogsbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 1 § 10 och 11 lagen (1994:1776) om skatt på energi (LSE), gäller energiskattebefrielse med 70 procent för användning av vissa fossila bränslen för annat ändamål än drift av motordrivna fordon i jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet. Normen utgörs av full energiskatt på uppvärmningsbränslen.

Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom jord- och skogsbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 1 § 10 och 11 LSE gäller koldioxidskattebefrielse med 20 procent för användning av fossila bränslen för annat ändamål än drift av motordrivna fordon i jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet. Befrielsen sänktes fr.o.m. den 1 januari 2016 från 40 procent av koldioxidskatten. Normen utgörs av full koldioxidskattesats.

Nedsatt energiskatt på el som används inom jord- och skogsbruksnäringarna

El som används vid yrkesmässig växthusodling eller i annan jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet beskattas med 0,5 öre/kWh (11 kap. 3 § respektive 11 kap. 12 § LSE). Normen utgörs av normalskattesatsen på el.

Nedsatt koldioxidskatt för dieselbränsle till arbetsmaskiner inom jord- och skogsbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 2 a § LSE gäller nedsatt koldioxidskatt för dieselbränsle som används i arbetsmaskiner i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet. Från och med den 1 januari 2016 motsvarar nedsättningen 1,70 kronor/liter vilket är en höjning från tidigare 0,90 kronor/liter. Regeringen föreslår i volym 1 (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6) motsvarande nedsättning för dieselbränsle som används i skepp och båtar inom de angivna verksamheterna från den 1 januari 2017. Normen utgörs av full koldioxidskattesats.

2.4 Målen för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel är:

- att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart (prop. 2014/15:1, utg.omr. 23 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:MJU2, rskr. 2014/15:88).

För skogspolitiken finns vidare två jämställda mål beslutade av riksdagen:

- Ett produktionsmål:

Skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge handlingsfrihet i fråga om användningen av vad skogen producerar (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252, prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244), och

- ett miljömål:

Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga ska bevaras. En biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska säkras. Skogen ska brukas så att växt- och djurarter som naturligt hör hemma i skogen ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Hotade arter och naturtyper ska skyddas. Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252, prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244).

Riksdagen har beslutat om ett generationsmål för miljöarbetet och om 16 miljö kvalitetsmål som uttrycker den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Miljö kvalitetsmålen, generationsmålet och de globala målen för hållbar utveckling är styrande för det miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Resultatredovisningen av miljö kvalitetsmålen i sin helhet finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Det finns även ett övergripande mål för samepolitiken:

- att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.

Målet är beslutat av riksdagen (prop. 2000/01:1, utg.omr. 23 avsnitt 7.3, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86). Samepolitiken omfattar flera utgiftsområden bl.a. under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, 16 Utbildning och universitetsforskning och 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Resultatbeskrivningen för samiska näringar görs i förhållande till den delen av målet som rör samiska näringar.

2.5 Resultatredovisning

Regeringen redovisar nedan uppnådda resultat och effekter av gjorda insatser. I enlighet med utskottets tillkännagivande framgår de olika resultatområdenas koppling till det övergripande målet för utgiftsområdet. En årligt återkommande dialog förs med Miljö- och jordbruks-

utskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder redovisas under respektive avsnitt.

2.5.2 Resultat hållbar landsbygd

En hållbar landsbygdsutveckling

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma målfyllnelsen för utgiftsområdet med avseende på målet om goda förutsättningar för sysselsättning och tillväxt i alla delar av landet används följande indikatorer:

- Sysselsättningsutvecklingen på landsbygden.
- Befolkningsutvecklingen på landsbygden.
- Andel av befolkningen (totalt och utanför tätort och småort) med tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.

Resultat

Befolkning och sysselsättning på landsbygden

Sveriges landsbygder uppvisar både expansiva områden och områden med befolkningsminskning. Den högre urbaniseringsgraden (större andel av befolkningen som bor i städerna) i dag jämfört med 1980 förklaras med att befolkningen i städerna ökar på grund av att fler barn föds där, att de äldre lever längre i hela landet samt med den ökade invandringen, och i mindre grad på grund av inflyttning från landsbygden.

Sveriges folkmängd ökade med ca 368 000 personer mellan 2011 och 2015. Nästan en tredjedel av denna ökning (28 procent) ägde rum mellan 2014 och 2015 (27 procent för kvinnor och 29 procent för män). Generellt har områden i närheten av större befolkningscentra en mer dynamisk utveckling än mer avlägset belägna områden. Noterbart är att antalet kvinnor minskar mer än antalet män i avlägsna och mycket avlägsna kommuner. I avlägset belägna kom-

muner sker en befolkningsökning för män och en minskning för kvinnor. Denna ökning av män skedde till 93 procent (ca 2 300 individer) mellan 2014 och 2015. Mellan dessa år ökade även andelen kvinnor i befolkningen i stort. Befolkningsminskningen i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner visar en minskande trend (-463 kvinnor 2011 till -219 kvinnor 2015, -319 män 2011 till -71 män 2015).

Tabell 2.5 visar befolkningsutvecklingen sedan 2011 och bygger på Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Tillväxtanalys, indelning i sex kommuntyper. Av tabellen framgår att befolkningen har ökat förutom i mycket avlägset belägna kommuner. En uppdelning i åldersgrupper visar att sedan 2011 har dock andelen av befolkningen i åldern 15–64 år sjunkit även i avlägset belägna kommuner (-4 procent kvinnor och -3 procent män). Generellt så minskar befolkningen i denna åldersgrupp för såväl kvinnor som män i alla kommuntyper, utom storstadskommuner och täta kommuner nära större stad, och denna minskning är störst i mycket avlägset belägna kommuner (-5 procent kvinnor och -5 procent män). I mycket avlägset belägna kommuner ökar män i åldersgruppen +65 år (+7 procent) medan det är en marginell minskning av kvinnor i samma åldersgrupp (-0,3 procent).

Tabell 2.5 Befolkningsutveckling sedan 2011

	Bef.utv. 2011–2015, antal	Bef.utv. 2011–2015, %
Storstadskommuner	+191 547	+6,3
– varav kvinnor	+90 352	+5,8
– varav män	+101 195	+6,7
Täta kommuner nära en större stad	+148 811	+3,6
– varav kvinnor	+66 532	+3,2
– varav män	+82 279	+4,0
Täta kommuner avlägset belägna	+9 593	+1,4
– varav kvinnor	+2 695	+0,8
– varav män	+6 898	+2,0
Landsbygdskommuner nära en större stad	+19 204	+2,0
– varav kvinnor	+7 159	+1,5
– varav män	+12 045	+2,5
Landsbygdskommuner avlägset belägna	+1 036	+0,2
– varav kvinnor	-1 450	-0,5
– varav män	+2 486	+0,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	-2 029	-2,5
– varav kvinnor	-1 258	-3,1
– varav män	-771	-1,8
Hela riket	+368 162	+3,9
– varav kvinnor	+164 030	+3,4
– varav män	+204 132	+4,3

* Tillväxt i antal förvärsarbetande.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Sysselsättningen har ökat i hela riket under perioden 2010–2014, se tabell 2.6. Kvinnors sysselsättning har ökat med 0,5 procentenheter mindre än mäns, men utvecklingen är tämligen lika mellan könen. Sysselsättningen mellan 2013 och 2014 har ökat för hela riket men minskat för mycket avlägset och avlägset belägna landsbygdskommuner, samt varit i princip oförändrad för landsbygdskommuner nära större stad och avlägset belägna täta kommuner.

Tabell 2.6 Sysselsättningsutveckling sedan 2011

	Syss.utv. 2010–2014*, %	Syss.utv. 2013–2014*, %
Storstadskommuner	+8,8	+1,6
– varav kvinnor	+8,3	+1,7
– varav män	+9,3	+1,5
Täta kommuner nära en större stad	+4,9	+0,7
– varav kvinnor	+4,7	+0,8
– varav män	+5,0	+0,6
Täta kommuner avlägset belägna	+3,5	-0,1
– varav kvinnor	+3,1	-0,1
– varav män	+4,0	-0,1
Landsbygdskommuner nära en större stad	+3,2	+/-0,0
– varav kvinnor	+3,1	+/-0,0
– varav män	+3,3	+0,1
Landsbygdskommuner avlägset belägna	+2,0	-0,4
– varav kvinnor	+1,8	-0,3
– varav män	+2,2	-0,5
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	+3,4	-0,4
– varav kvinnor	+3,0	-0,4
– varav män	+3,8	-0,3
Hela riket	+5,7	+0,8
– varav kvinnor	+5,5	+0,9
– varav män	+6,0	+0,7

* Tillväxt i antal förvärsarbetande.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Tillgången till bredband med hög överföringskapacitet är i dag ojämnt fördelad, både inom och mellan regioner. Drygt 68 procent av Sveriges befolkning har tillgång till bredband med hög överföringskapacitet om minst 100 Mbit/s. Motsvarande siffra för områden utanför tätort och småort är ca 21 procent.

Landsbygdsprogrammet

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur landsbygdsprogrammet bidrar till målet för utgiftsområdet med avseende på goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet samt bidrar till klimatomställningen och en hållbar användning av naturresurser, används följande indikatorer:

- De resultatindikatorer som i enlighet med EU:s regelverk har fastställts i programmet för uppföljning. Resultaten redovisas årligen i programmets årsrapport.

Andra bedömningsgrunder

Landsbygdsprogrammets effekter utvärderas regelbundet i enlighet med EU:s regelverk. En halvtidsutvärdering av programmet för perioden 2007–2013 gjordes av Sveriges lantbruksuniversitet 2010. I juni 2016 redovisades en slututvärdering som gjorts av forskargrupper på fem olika universitet och högskolor med stöd av utvärderingssekreteriatet vid Jordbruksverket.

För programperioden 2014–2020 ingår en förhandsutvärdering, två fördjupade årsrapporter (2017 och 2019), en slutrapport 2020 och en slututvärdering som ska redovisas 2024.

Dessutom kommer utvärderingssekreteriatet vid Jordbruksverket att löpande genomföra egna utredningar och uppföljningar.

Resultat

Genomförande av landsbygdsprogrammet 2007–2013

Landsbygdsprogrammet för 2007–2013 är avslutat. Det sammanlagda belopp som betalats ut för åtgärder i programmet, med sista utbetalningsdatum den 31 december 2015, är 37,7 miljarder kronor. Detta innebär ett budget-utnyttjande på 99,5 procent.

Landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 var uppdelat i fyra åtgärdsområden, s.k. axlar, och bestod av ett trettiotal olika åtgärder, var och en med angivna omfattnings-, resultat- och effektmål, för vilka indikatorer definierades. Nedan redovisas slutliga resultat och effekter per åtgärdsområde (axel).

Förbättra jord- och skogsbrukssektorns konkurrenskraft (axel 1)

Åtgärderna inom axel 1 syftar till att stärka företagens utvecklings- och konkurrenskraft genom kompetensuppbyggnad, ny modern teknik, resurseffektiva produktionsmetoder och nya produkter. Målgruppen för åtgärderna är företagare inom de areella näringarna och livsmedelsföretagare. I tabell 2.7 redovisas utfallet i förhållande till omfattningsmålen för perioden 2007–2015. Den samlade bedömningen är att målet är uppfyllt.

Tabell 2.7 Åtgärder för en förbättrad konkurrenskraft

Åtgärd	Indikator	Mål för hela perioden 2007–2013	Utfall 2007–2015	Utfall 2007–2015 i % av målet
Kompetensutveckling – Jordbruk ¹	Antal deltagare	471 900	724 947	154
	- varav kvinnor		161 302	
	- varav män		563 645	
– Skog ¹	Antal deltagare	105 000	285 756	272
	- varav kvinnor		68 095	
	- varav män		217 661	
Startstöd	Antal etableringar	1 400	1 758	126
	- varav kvinnor		444	
	- varav män		1 314	
Investeringsstöd jordbruk ¹	Antal avslutade insatser	7 400	7 189	97
	- varav kvinnor		527	
	- varav män		5 131	
	- varav org.		1 531	
Investeringsstöd förädlingsledet	Antal avslutade insatser	630	1 133	180
	- varav kvinnor		125	
	- varav män		423	
	- varav org.		585	

¹ Inklusive utmaningsmedel.

Källa: Sammanställning av statistik från Statens jordbruksverk (Årsrapport 2015, Landsbygdsprogram för Sverige).

Startstöd till unga lantbrukare, investeringsstöd för jordbruk (inklusive trädgård och rennärning) och förädlingsledet syftar främst till förbättrad konkurrenskraft inom jord- och skogssektorn. Inom axel 1 finns även åtgärden för kompetensutveckling och kunskapsspridning. Denna syftar till att underlätta för måluppfyllelsen för hela programmet.

I slututvärderingen av programmet konstateras att jordbruk som fått investeringsstöd och förädlingsstöd uppvisar förbättrad produktivitet utveckling och omsättningstillväxt jämfört med kontrollgruppen¹. En positiv effekt kan även konstateras för de jordbrukare som fått investeringsstöd och som även tagit del av kompetensutvecklingsinsatser. Detta resultat skiljer sig från halvtidsutvärderingen². I denna konsta-

¹ Backman, M., Klaesson, J., Nilsson, P., Rickardsson, J., Wassén, L. & Westlund, H. (2016) Slututvärdering av det svenska Landsbygdsprogrammet 2007–2013 – Delrapport I: Utvärdering av åtgärder för ökad konkurrenskraft, Utvärderingsrapport 2016:2.

² Halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013, SLU Sveriges lantbruksuniversitet, Jo 10.013, november 2010.

teras att det inte finns indikationer på att stödet bidrar till förbättrad produktivitet. En förklaring till att resultaten skiljer sig åt kan vara att slututvärderaren har haft tillgång till data som möjliggjort en jämförande analys mellan stödmottagande företag och andra företag.

Av slututvärderingen framgår även att startstödet och kompetensutvecklingsåtgärden leder till förbättrad produktivitet. Det är fler män än kvinnor som erhållit stöd inom axel 1.

En förklaring till detta är att jordbruksföretag, som är den största gruppen stödmottagare inom denna axel, oftast drivs av män. Eftersom miljörådgivning kopplat till lantbruket är en stor post inom kompetensutvecklingsinsatsen så kan även överrepresentationen av män inom denna insats förklaras av att sektorn är mansdominerad. Startstödet har dock nyttjats till 25 procent av kvinnor vilket är högre än de övriga stöden inom axeln (jämför 7 procent moderniseringsstöd respektive 11 procent förädlingsstöd). Detta kan indikera att antalet kvinnor som driver jordbruk, trädgård eller rennäringföretag ökar.

Åtgärder för att förbättra miljön och landskapet (axel 2)

Stöden inom axel 2 ska kortfattat bidra till en hållbar utveckling och bevarande av ett attraktivt landskap och en levande landsbygd. Målgruppen för åtgärderna är jord- och skogsbrukare och andra markförvaltare. Åtgärderna inom axeln riktar sig i huvudsak mot jordbrukets miljöpåverkan i form av ersättningar för att framför allt öka den biologiska mångfalden i och minska läckage av näringsämnen från odlingslandskapet. En mindre del av budgeten riktas mot skogsbruket. Under senare delen av programperioden infördes också ett stöd för att öka djurvälferden för suggor.

I tabell 2.8. Miljöersättningar redovisas utfallet för ett urval av miljö- och klimatersättningar i relation till de mål som är fastställda.

Tabell 2.8 Miljöersättningar

Hektar			
Åtgärd	Mål för hela perioden 2007–2013	Utfall 2007–2015	Utfall 2007 - 2015 i % av målet
Skötsel av ängs- och betesmarker	500 000	420 749	84
Skyddszoner	9 000	11 559	128
Minskat kväveläckage	180 000	140 698	78
Skötsel av våtmarker	10 000	7 753	78

Källa: Sammanställning av statistik från Statens jordbruksverk.

Slututvärderingens övergripande slutsats om effekterna av miljöersättningarna inklusive stödet till mindre gynnade områden inom axel 2 är att de flesta av dem bidrar till att uppnå sina syften, men att kostnadseffektiviteten varierar³. Till exempel görs bedömningen att en regionalisering av ersättningen till ekologisk produktion markant skulle öka kostnadseffektiviteten. Försök har även gjorts att bedöma sysselsättningseffekter av miljöersättningar, och även om resultaten får bedömas med försiktighet visar de på en svagt positiv sysselsättningseffekt. Slutsatserna i slututvärderingen ger i huvudsak samma bild som gavs i halvtidsutvärderingen, dvs. att åtgärderna har effekter i linje med sina syften men att de är komplexa och interagerar med varandra varför det är svårt att identifiera effekterna av en enskild ersättningsform.

Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden (axel 3)

Åtgärderna inom axel 3 syftar till en ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv och till att främja jobb och hög livskvalitet för dem som bor på landsbygden samt till ett hållbart utnyttjande av landsbygdens samlade resurser. Målgruppen för åtgärderna inom axeln är småföretagare på landsbygden samt lokala och regionala aktörer som verkar på landsbygden. I tabell 2.9

³ Smith, H. G., Dänhardt, J., Blombäck, K., Caplat, P., Collentine, D., Grenerstam, E., Hansson, H., Höjgård, S., Jansson, T., Johnsson, H., Jönsson, A. M., Lantz, M., Lindström, Å., Nilsson, L., Nordin, M., Olsson, O., Stewart, R., Sjernman, M. & Öckinger, E. (2016) Slututvärdering av det svenska Landsbygdsprogrammet 2007–2013 - Delrapport II: Utvärdering av åtgärder för bättre miljö. Utvärderingsrapport 2016:3.

redovisas utfallet i förhållande till omfattningsmålen för perioden 2007–2015.

Tabell 2.9 Åtgärder för diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden

Åtgärd	Indikator	Mål för hela perioden 2007–2013	Utfall 2007–2015 ¹	Utfall 2007–2015 i % av målet
Diversifiering i jordbruksföretag	Antal företag/projekt som fått stöd	2 800	988	35
	- varav kvinnor		196	
	-varav män		245	
	-varav org.		547	
Affärsutveckling i mikro-företag	Antal företag/projekt som fått stöd	3 600	1 690	47
	-varav kvinnor		425	
	-varav män		387	
	-varav org.		878	
Främjande av landsbygdsturism	Antal verksamheter/företag /projekt som fått stöd	3 100	1 296	42
	varav kvinnor		186	
	-varav män		253	
	-varav org.		857	
Grundläggande tjänster ²	Antal aktiviteter	1 270	976	77
Byutveckling	Omfattning, antal byar/lokala grupper som fått stöd	600	179	30
Landsbygdens natur- och kulturarv	Antal aktiviteter	600	243	41
Kompetensutveckling och information	Antal deltagare	82 000	130 071	159
	varav kvinnor		68723	
	-varav män		61348	

¹ Utfall redovisar utbetalade medel.

² Inklusive medel från den europeiska återhämtningsplanen.

Källa: Sammanställning av statistik från Statens jordbruksverk.

Resultat från slututvärderingen visar att flertalet stöd indikerar positiva effekter på de olika mått som utvärderarna använder för att indikera företagets konkurrenskraft.⁴ Detta gäller särskilt för företag i tätortsnära landsbygdsområden. Projektstöden för konkurrenskraftsåtgärder visar inte på samma positiva sysselsättnings-effekter som stöd direkt till företag. Resultaten visar också att fler män än kvinnor har fått stöd

och framför allt har män fått en större andel av medlen jämfört med kvinnor.

Vidare visar resultaten i slututvärderingen att åtgärder för att förbättra livskvaliteten på landsbygden sannolikt bidragit till att förbättra livskvaliteten i de orter där åtgärder genomförts.⁵ Åtgärderna har också sannolikt haft effekter som rör andra mål och axlar i allmänhet och främjandet av samarbeten i synnerhet. Antalet boende på landsbygden som fått tillgång till förbättrad service genom insatser i landsbygdsprogrammet 2007–2013 har överträffat det förväntade antalet.

Leader (axel 4)

Det övergripande målet för Leader är att främja ett effektivt genomförande av landsbygdsprogrammet genom förankring, inflytande och samverkan på lokal nivå. Leadermetoden ska omfatta programmets alla insatsområden med särskilt fokus på axel 3. Under 2015 och 2016 har arbetet fokuserat på att slutföra och redovisa avslutade projekt.

Slututvärderarnas bedömning är att Leadermetoden, med ett uttalat underifrånperspektiv, har präglat arbetet, vilket gör att det övergripande målet uppfyllts.⁶ Insatserna under programperioden har lett till ca 5 300 arbetstillfällen, 92 procent av målvärdet för programperioden har uppnåtts. Samtidigt har det administrativa systemet försvårat arbetet. I Leaderområdena anser de tillfrågade att arbetet bidragit till att mobilisera befolkningen på landsbygden i den egna bygdens utveckling. De horisontella kriterierna, framför allt jämställdhet och integration, har fått ett lågt genomslag.

Partnerskapsöverenskommelsen

Partnerskapsöverenskommelsen är en övergripande strategi för genomförandet av de fyra Europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) programperioden 2014–2020: Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och

⁴ Backman, M., Klaesson, J., Nilsson, P., Rickardsson, J., Wassén, L. & Westlund, H. (2016) Slututvärdering av det svenska Landsbygdsprogrammet 2007–2013 – Delrapport I: Utvärdering av åtgärder för ökad konkurrenskraft, Utvärderingsrapport 2016:2.

⁵ Gunnarsdotter, Y., Hansen, K., Stiernström, A. & Waldenström, C. (2016) Slututvärdering av det svenska Landsbygdsprogrammet 2007–2013 – Delrapport III: Utvärdering av åtgärder för landsbygdsutveckling. Utvärderingsrapport 2016:4.

⁶ Ibid.

Europeiska havs- och fiskerifonden. I överenskommelsen anges Sveriges övergripande politiska prioriteringar för att uppnå EU 2020-målen och stärka EU:s och Sveriges konkurrenskraft. Senast i augusti 2017 respektive i augusti 2019 ska Sverige lämna in framstegsrapporter om läget i genomförandet av partnerskapsöverenskommelsen till kommissionen. Den 30 juni 2016 fick Tillväxtverket, Svenska ESF-rådet och Jordbruksverket i uppdrag av regeringen att lämna gemensamma förslag till framstegsrapporter.

Tillväxtverket, Svenska ESF-rådet och Jordbruksverket har under programperioden 2014–2020 i uppdrag att arbeta med fondöverskridande samverkan inom ramen för partnerskapsöverenskommelsen. Detta görs i den så kallade fondsamordningsgruppen. I april 2016 redovisades arbetet under 2015 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

Formerna för samverkan omfattar även samverkan med länsstyrelserna som är förvaltande myndigheter för Europeiskt territoriellt samarbete och de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna. Myndigheterna har arbetat med gemensam tolkning och regelförenkling för att öka förutsägbarheten för stödsökanden och andra intressenter. Under året har flera gemensamma kommunikationsinsatser genomförts bl.a. har en ny gemensam webbplats, eufonder.se, tagits fram. En fondövergripande nationell lärandekonferens om uppföljning och utvärdering genomfördes i februari 2016. Andra områden som gruppen arbetat med är jämställdhet och utveckling av andra horisontella kriterier för programmen.

Mot bakgrund av flyktingsituationen inom EU under hösten 2015 uppmanade EU-kommissionen medlemsstaterna att ta till vara möjligheterna till integrationsinsatser inom ESI-fonderna. Svenska ESF-rådet, Tillväxtverket och Jordbruksverket redovisade i december 2015 sina bedömningar i frågan till Regeringskansliet, där det bl.a. framgår att det finns verktyg inom de berörda fondprogrammen som, främst på sikt, kan bidra till integration, sysselsättning och ökat företagande för nyanlända. På kort sikt finns även insatser som kan göras i flyktningmottagandet. Myndigheterna ser i dessa avseenden ett fortsatt stort behov av att inom ramen för sin fondsamordning komplettera varandras insatser och stärka samarbetet mellan regionala och nationella aktörer.

Då satsningar för bredbandsutbyggnad finns inom ramen för såväl de tre nordliga regionalfundsprogrammen som landsbygdsprogrammet har Tillväxtverket och Jordbruksverket även fått i uppdrag att samverka kring bredbandsinsatser inom programmen (se utg.omr. 22 Kommunikationer).

Partnerskapsöverenskommelsen redovisas också inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Genomförande av landsbygdsprogrammet 2014–2020

I september 2014 öppnades landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020 i begränsad omfattning för ansökningar. Under 2015 och 2016 har större delen av programmet öppnats för ansökningar, men handläggningen av stöd-ansökningarna har inte fullt ut kommit igång och tillgänglig statistik är därför osäker och ofullständig. De utbetalningar som gjordes under 2015 begränsades till de miljöersättningar som förlängts genom en övergångslösning från 2014, samt till förberedande stöd för lokalt ledd utveckling och tekniskt stöd för programgenomförandet.

För de åtgärder som öppnade för ansökan i september 2014 (investeringstöd till bredband och investeringstöd för jordbrukets konkurrenskraft) är ansökningstrycket enligt Jordbruksverket mycket högt.

Den 8 januari 2016 godkändes landsbygdsprogrammets första programändring, vars huvudsakliga innebörd var differentiering av stödnivåerna inom de områden som omfattas av kompensationsstöd.

Programstrukturen är förändrad jämfört med föregående programperiod. Programmet 2014–2020 är mer målstyrt genom att flera olika åtgärder kan användas för att uppnå målen i de sex unionsprioriteringarna. Unionsprioriteringarna är i sin tur indelade i sammanlagt 18 fokusområden. Nedan redovisas preliminära resultat per prioritering.

Kunskapsöverföring och innovation (prioritering 1)

Innovation och kunskapsöverföring ska främjas inom samtliga delar av programmet. Kompetens- och rådgivningsinsatserna samt insatser inom samarbetsåtgärden ska resultera i förbättrad målfyllelse inom de övriga prioriteringarna.

Inom kompetensutvecklings- och rådgivningsåtgärderna är det i denna programperiod utbildnings- eller rådgivningsanordnaren som är stödmottagaren och inte kursdeltagaren, som i den förra programperioden. Nytt för perioden är även innovationsstödet, vilket ges inom ramen för det Europeiska Innovationspartnerskapet för ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk (EIP-Agri). Stödet består av två delar, ett gruppbildningsstöd och ett driftsstöd för grupper som driver innovationsutveckling. Syftet med stödet är att snabba på innovationstakten inom jordbrukssektorn. Prioritering 1 har ingen fastställd budget, utan insatser inom övriga prioriteringar ska leda till att målen inom prioritering 1 nås. Eftersom större delen av programmets åtgärder öppnade för ansökan först under 2015 och 2016 är det ännu för tidigt att redovisa något utfall för denna prioritering.

Jordbrukets konkurrenskraft (prioritering 2)

Inom prioritering 2 ska startstöd för unga jordbrukare och investeringsstöd till jordbruk, trädgård och rennäring samt kompetensutvecklings- och rådgivningsinsatser resultera i förbättrad konkurrenskraft för jordbruket genom omstrukturering och modernisering. Den del av investeringsstödet till jordbruket som rör djurstallar öppnade för ansökan i september 2014 och de första besluten om stöd för denna åtgärd fattades under 2015 och början av 2016 men det är för tidigt att redovisa något utfall. Övriga stöd inom prioritering 2 öppnade för ansökan under 2015, även för dem är det för tidigt att redovisa något utfall.

Organisationen av livsmedelskedjan, inklusive djurvälstånd (prioritering 3)

Prioritering 3 innehåller till budgetmässigt störst del satsningar på djurvälstånd. Utöver djurvälståndersättningen för saggor som påbörjades i föregående programperiod tillkommer motsvarande satsningar på får och mjölkkor i den här programperioden. Prioritering 3 innehåller även stöd till förädling samt kompetensutvecklings- och rådgivningsinsatser. Djurvälståndersättningarna öppnade för ansökan först under 2016 varför det är för tidigt att redovisa något utfall.

Övriga stöd inom prioritering 3 öppnade för ansökan under 2015 och de första besluten om stöd fattades under 2015, men det är för tidigt att redovisa något utfall.

Miljö och klimat (prioritering 4 och 5)

Prioriteringarna 4 och 5 motsvarar i huvudsak axel 2 i landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013. Målen för prioriteringarna är att återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till lantbruket samt att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn.

Åtgärderna inom prioriteringarna 4 och 5 består i huvudsak av miljö- och klimatersättningar, ersättning för ekologisk produktion och kompensationsstöd för områden med sämre naturliga förutsättningar för jordbruk. I jämförelse med föregående programperiod har vissa miljöersättningar tagits bort ur programmet t.ex. skötsel av värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet. Samtidigt syftar åtgärder för ett miljö- och klimatvänligt jordbruk till att ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald och värdefull kulturmiljö. I tabell 2.10 redovisas hittills tillgängliga resultat för de i programmet uppsatta målen inom prioritering 4 och 5. Därutöver finns miljöinvesteringar samt kompetensutvecklings- och rådgivningsinsatser. Eftersom landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020 blev försenat gavs under 2014 möjligheten att förlänga vissa åtgärder enligt det gamla programmets regelverk men med det nya programmets budget. Detta gjordes i Sverige för betesmarksersättningen, vallstödet och stödet till ekologisk produktion. Vad gäller det nya programmets åtgärder på det här området öppnades de arealbaserade ersättningarna upp i mars 2015. Vissa miljö- och klimatersättningar och ersättningar för miljöinvesteringar öppnade för ansökan först under 2016, varför få resultat kan redovisas.

Tabell 2.10 Miljö- och Klimatersättningar

Hektar			
Fokusområde	Mål för perioden 2014 - 2020	Utfall 2015	Utfall 2015 i % av målet ¹
4A. Jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap	850 000	215 642	28
4B. Jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltningen	1 019 600	149 040	15
4C. Jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel eller förebygga jorderosion	1 074 000	207 401	19

¹ Det förhållandevis låga utfallsvärdet beror på att endast areal som ingår i åtaganden som slututbetalats t.o.m. 2015 redovisas. Större delen av ansökningarna för 2015 utbetalas under 2016 och redovisas därför inte. Källa: Sammanställning av statistik från Statens jordbruksverk.

Social inkludering och ekonomisk utveckling på landsbygden (prioritering 6)

Prioritering 6 innehåller stöd som syftar till ökad konkurrenskraft i de företag på landsbygden som inte är lantbruksföretag samt insatser som bidrar till förbättrade förutsättningar för att bo och verka på landsbygden. Det är insatser såsom bredbandsutbyggnad, stöd till grundläggande service, investeringar i t ex turisminfrastruktur, fritidsanläggningar, utveckling av kulturmiljöer m.m. Prioriteringen innehåller också kompetensutvecklings- och rådgivningsinsatser. Investeringstödet för bredband öppnade för ansökan i september 2014 och de första besluten om stöd fattades under 2015 och början av 2016, men det är för tidigt att redovisa något utfall. Övriga åtgärder inom denna prioritering öppnades för ansökningar under 2015 och början av 2016, men det är för tidigt att redovisa något utfall.

Lokalt ledd utveckling

Förutsättningarna för lokalt ledd utveckling beskrivs i landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt i ett särskilt program för lokalt ledd utveckling med stöd från regionalfonden och socialfonden.

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur lokalt ledd utveckling bidrar till målet för utgiftsområdet med avseende på goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet, används följande indikatorer:

- De resultatindikatorer som i enlighet med EU:s regelverk har fastställts i programmet för uppföljning. Resultaten redovisas årligen i programmets årsrapport.

Andra bedömningsgrunder

I likhet med övriga EU-program med delad förvaltning utvärderas programmet för lokalt ledd utveckling, LLU-programmet, i enlighet med EU:s regelverk.

För programperioden 2014–2020 ingår två fördjupade årsrapporter (2017 och 2019), en slutrapport 2020 och en slututvärdering ska redovisas 2024.

Resultat

I Sverige har 48 lokala utvecklingsområden (tidigare Leaderområden) bildats. Urvalet har gjorts bland de 53 förslag till lokala strategier som tagits fram runtom i landet, i en urvalsprocess som Jordbruksverket ansvarat för. Under hösten 2015 arbetade de lokala utvecklingsområdena med att slutföra arbetet med sina strategier och bilda de lokala aktionsgrupper som ska besluta om vilka insatser som ska ske inom respektive område. I mars 2016 hade alla 48 områden fått startbesked från Jordbruksverket. Med startbeskeden på plats kan det konkreta arbetet med lokalt ledd utveckling runtom i landet inledas och projektarbetet kan börja. I och med detta kommer även ansökningar och beslut om stöd att fattas och kunna betalas ut.

Det förberedande stöd som ges för arbetet med de lokala utvecklingsstrategierna har kunnat beslutas och betalas ut.

Analys och slutsatser

Den minskning av befolkningen som sker i avlägsna och mycket avlägsna kommuner står i kontrast till den befolkningsökning som sker i landet. Av statistiken framgår att en ökning sker

i avlägset belägna landsbygdskommuner 2014 och 2015 och trenden visar avtagande befolkningsminskning i mycket avlägsna landsbygdskommuner. Detta kan vara ett resultat av immigrationen. Immigrationen innebär därmed förbättrade möjligheter för dessa landsbygdskommuner att få demografiskt underlag för offentlig service och för kommunens företag att finna marknadsunderlag.

Landsbygdsprogrammets åtgärder för att skapa jobb på landsbygden är exempel på värdefulla verktyg i arbetet med att ta vara på befolkningsutvecklingens möjligheter, liksom åtgärder som genomförs inom programmet för lokalt ledd utveckling.

Slututvärderingen av landsbygdsprogrammet 2007–2013 visar att de åtgärder som syftar till att öka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft har haft effekt på företagets produktivitet och tillväxt. Ett analysarbete kvarstår dock för att klargöra anledningen till att slututvärderingen och halvtidsutvärderingen inte kommer till samstämmiga slutsatser. Vidare bör analyser genomföras av hur effektiviteten av insatserna ytterligare kan öka.

Det är fler män än kvinnor som fått stöd, framför allt inom axel 1. I nuvarande landsbygdsprogram har jämställdhetsperspektivet stärkts och bl.a. finns ett mål som lyder ”kvinnor och män ska ha lika förutsättningar, rättigheter och möjligheter att arbeta inom lantbruket samt bo och verka på landsbygden”. Under programperioden kommer flera insatser att göras för att verka i riktning mot att uppnå detta mål.

Landsbygdsprogrammets miljöåtgärder, dvs. arealbaserade ersättningar för miljö- och klimatåtgärder samt miljöinvesteringar och till dessa kopplade kompetensutvecklings- och rådgivningsinsatser, är i huvudsak likvärdigt utformade som i tidigare programperioder. Eftersom slututvärderingen av programmet 2007–2013 visar att åtgärderna har positiva effekter men att effektiviteten troligen kan höjas är det sannolikt att samma slutsats kan dras om det nu löpande programmet, vilket bör beaktas vid kommande programändringar.

Slututvärderingen visar att åtgärder inom axel 3 som riktas mot företag har haft en positiv effekt på sysselsättningen och då särskilt i landsbygd nära större städer. Hur åtgärderna i ökad utsträckning kan bidra till att stärka sysselsättningen i företag som inte är belägna

nära en större tätort och hur konkurrenskraften i företagen kan stärkas bör analyseras vidare.

En viktig förutsättning för att bo och verka på landsbygden är tillgången till bredband med hög överföringskapacitet. Marknaden tillgodoser inte utbyggnad överallt i Sverige utan i vissa delar av landsbygden behövs det statligt stöd för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur. Efterfrågan på stöd till bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet 2014–2020 är hög och preliminärt är merparten av budgeten till bredband redan in-tecknad i form av ansökningar.

Runtom i landet finns ett starkt engagemang för lokalt ledd utveckling, vilket tydligt framgick i arbetet med de lokala utvecklingsstrategierna. I slututvärderingen av Leader i föregående programperiod nämns att det administrativa systemet försvårat arbetet. Att skapa förutsättningar för lokalt engagemang som ska vara enkelt, samtidigt som det är skattemedel som ska hanteras på ett rättssäkert sätt och leva upp till EU:s krav, är en svår balansgång.

2.5.3 Resultat jordbruks- och livsmedelsproduktion

Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur konkurrenskraften i livsmedelssektorn utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet, används följande indikatorer:

- Antal livsmedelsföretag.
- Värdet av svensk livsmedelsexport.
- Antal land- och anläggningsgodkännanden.
- Konsumtion inkommande besökare (restaurang och livsmedel).

Resultat

Antalet livsmedelsföretag ökade mellan 2014 och 2015 med fem procent. Under samma period ökade exporten av livsmedel och jordbruksvaror med åtta procent, från 69,3 miljarder kronor till 73,9 miljarder kronor. Under 2015 utverkades 24 stycken nya land- och anläggningsgodkännanden, se tabell 2.11.

Tabell 2.11 Utvecklingen i Sverige - livsmedelsproduktion

	2008	2011	2014	2015
Antal livsmedelsföretag	3 192	3 423	3 822	4 020
Värde livsmedelsexport, mkr	47 218	54 381	69 327	73 900
Antal land- och anläggningsgodkännanden	6	9	32	24
Konsumtion inkommande besökande, mkr	25 400	23 500	32 500	41 000

Källa: Statiska centralbyrån (företag, export), Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk (Land- och anläggningsgodkännande), Tillväxtverket (Konsumtion inkommande).

I syfte att förbättra svenska företags förutsättningar att exportera livsmedel och jordbruksvaror till länder utanför EU fördubblades Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets anslag för arbete med nya land- och anläggningsgodkännanden. Satsningen förväntas stärka myndigheternas arbete med export- och marknadstillträdesfrågor de kommande åren.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) fortsatte sitt exportfrämjande arbete inom ramen för livsmedelsprogrammet Food From Sweden, bl.a. organiserades en handelsdelegation till Peking, Hongkong och Shanghai ledd av landsbygdsministern. Som en aktivitet i programmet genomfördes också en kartläggning av potentiella exportmarknader för svenska mejeriprodukter i syfte att stödja den svenska mjölksektorns internationalisering. Sammantaget genomfördes ett 30-tal exportfrämjande aktiviteter inom ramen för programmet. Totalt deltog 130 företag.

Under 2015 genomförde Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tillväxtverket en gemensam förenklingsresa till företag i svensk livsmedelsindustri med särskilt fokus på tillväxt och exportfrågor. Med resan ville myndigheterna öka sin förståelse för hur de tillsammans kan förenkla och förbättra vardagen för företag i svensk livsmedelsindustri.

Livsmedelsverket fortsatte arbetet med information till företag om regler och andra viktiga förhållanden inom livsmedelområdet bl.a. genom verkets upplysningstjänst och ett nyhetsbrev till livsmedelsföretagare.

Resultatet av insatserna vid Livsmedelsverkets kompetenscentrum för måltiden i vård, skola och omsorg redovisas under avsnittet 2.5.8 Livsmedel. Livsmedelsverket har under 2015 fortsatt att utveckla ledningen och samordningen av livsmedelskontrollen. Resultatet redovisas också under avsnittet 2.5.8 Livsmedel.

Regeringen har lämnat ett uppdrag till Jordbruksverket att i nära samverkan med Livsmedelsverket öka tillväxten genom en smartare livsmedelskedja, att verka för digital först mellan åren 2016–2018.

Under 2015 avsattes 12,4 miljoner kronor för att sänka kostnaderna för köttkontroll, vid mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar. Medlen har även kunnat användas för att finansiera kostnader för godkännandeprövning av mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar. Antalet aktiva små slakterier och vilthanteringsanläggningar fortsätter att öka. Regeringen har under året lämnat ett uppdrag till Länsstyrelsen i Jämtlands län om att bedriva verksamheten vid kompetenscentrum för mathantverk mellan åren 2016–2020. Regeringen har vidare i likhet med tidigare år beslutat om bidrag för ett nationellt kompetenscentrum för mathantverk.

Livsmedelsindustrin är en del av den svenska tillverkningsindustrin och möter delvis samma utmaningar som andra industrigrenar. För att anta de utmaningar som industrin och den industrinära tjänstesektorn möter har regeringen beslutat om en nyindustrialiseringsstrategi som ska bidra till att stärka industrins konkurrenskraft och göra investeringar i svensk industri mer attraktiva.

Tabell 2.12 Småskalig livsmedelsproduktion

Antal företag	2008	2011	2014	2015
Småslakterier	113	149	168	170
Dryckesvaruindustri (<10 anställda)	98	139	305	401
Mejeri- och glassindustri (<10 anställda)	107	117	167	196
Frukt-, bär- och grönsaksindustri (<10 anställda)	143	175	260	290
Industri för bageri- och mjölprodukter (<10 anställda)	1 120	1 105	1 146	1 148

Källa: Statistiska centralbyrån Företagsdatabasen samt Livsmedelsverket (småslakterier).

Den nationella livsmedelsstrategin

Strategin kommer bidra till ökad produktion, sysselsättning och hållbar tillväxt i berörda näringar samt till ökad andel ekologisk produktion och konsumtion och bättre möjligheter för konsumenter att göra medvetna val samtidigt som relevanta nationella miljö-kvalitetmål nås. Konkurrenskraftsutredningens

(SOU 2015:15) slutbetänkande som lämnades den 5 mars 2015 har utgjort ett av underlagen för framtagandet av livsmedelsstrategin.

Arbetet med framtagandet av den nationella livsmedelsstrategin har föregåtts av en bred och omfattande extern dialog och förankring med aktörer i hela livsmedelskedjan, såväl nationellt som regionalt. Mötena har genomförts i syfte att inhämta aktörernas syn på behovet av en strategi samt ge aktörerna möjlighet att bidra till såväl strategins innehåll som genomförandet av strategin. Regeringen avser att presentera strategin under 2016.

Näringsdepartementet har även följt livsmedelskedjans arbete med att utforma handlingsplaner för gris, mjölk respektive nötkött och lamm. Handlingsplanerna har utgjort ett viktigt underlag i arbetet med att ta fram den nationella livsmedelsstrategin.

Analys och slutsatser

Livsmedelsföretagen verkar, precis som övrig industri, i hård internationell konkurrens. Med en liten hemmamarknad och jämförelsevis höga arbetskraftskostnader blir investeringar i effektivitet och innovationer en nödvändighet för att kunna trygga och öka tillväxten i svensk livsmedelproduktion. Automatiseringen och digitaliseringen skapar nya möjligheter för livsmedelsindustrin att öka sin produktivitet, samtidigt som utvecklingen förändrar behovet av bl.a. kompetens och utbildning. En innovativ och hållbar industriell livsmedelsproduktion är digitalt uppkopplad, flexibel, resurseffektiv, miljövänlig och ger förutsättningar för attraktiva arbetsplatser.

Antalet livsmedelsföretag har ökat stadigt i Sverige under flera år. Nyetableringen har framför allt skett inom dryckesvaruindustrin. Trenden med många nya, mindre producenter, är inte bara svensk, utan finns också att se i andra länder. En av förklaringarna till utvecklingen är suget efter nya smaker, intresset för mathantverk och närproducerat.

Sveriges export av livsmedel och jordbruksvaror har haft en positiv utveckling sedan EU-inträdet. Samtidigt har utvecklingen varit beroende av ett fåtal företag, vilket gör den svenska produktionen känslig för enskilda företags framgångar och motgångar, deras framgång i produktutveckling, uppköp samt beslut om att

förlägga produktion utanför Sverige. För att säkra den svenska industrins position på den globala marknaden för livsmedel och jordbruksvaror kan det offentliga främjandet spela en viktig roll genom att bidra med kompetens och resurser för att sänka de trösklar som företagen möter. Livsmedelsindustrins förmåga att etablera sig på utländska marknader är av central betydelse för ökad produktion, nya arbetstillfällen och hållbar tillväxt inom svensk livsmedelssektor.

En rad olika typer av offentliga åtgärder påverkar villkoren i den internationella handeln med jordbruksprodukter och livsmedel. Av stor betydelse för tillträdet till flera tredjelandsmarknader är de åtgärder som tillämpas för att skydda människors, djurs och växters liv och hälsa, liksom olika typer av tekniska regler, till exempel märknings- eller förpackningskrav. För att tredjelandsexporten ska utvecklas väl är det viktigt att myndigheternas arbete med att utverka nya land- och anläggningsgodkännanden fortsätter.

Konkurrenskraft i jordbruksföretagen

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur konkurrenskraften i jordbruksföretag utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Prisutveckling.
- Strukturutveckling.
- Andel utbetalda stöd under innevarande stödår.

Resultat

Prisutveckling

Avräkningspriser för vegetabilier varierar mycket mellan åren. Priserna ökade mellan 2012 och 2013 men har sjunkit under 2014 och 2015, beroende på stor skörd globalt. Bland vegetabilier steg avräkningspriserna mest för potatis och för frukt och grönsaker.

För animaliska produkter ökade priserna under 2015 för slaktdjur. Mest steg priserna för nötkreatur och även för slaktsvin. Mjölkipriserna har sjunkit under 2014 och 2015.

Sammantaget har priserna för jordbruksprodukter sjunkit vilket förklaras av att priserna på mjölk har sjunkit kraftigt. I tabell 2.13 beskrivs avräkningsprisindex för 2012–2015.

Tabell 2.13 Avräkningsprisindex för jordbruksprodukter 2012–2015

Index 2010=100

År	2012	2013	2014	2015
Avräkningspriser jordbruksprodukter	106,4	108,9	105,6	104,7
Varav avräkningspriser vegetabilier	111,6	108,1	101,3	103,5
Varav avräkningspriser animalier	102,5	109,5	108,8	105,6

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 49 SM 1604.

Priserna för jordbrukets insatsvaror sjönk i genomsnitt 1,1 procent under perioden februari 2015 och februari 2016. Lägre priser för energi och smörjmedel bidrog mest till detta. Även gödning och djurfoder har sjunkit i pris. Priserna har däremot stigit för växtskydd och bekämpningsmedel. I tabellen nedan beskrivs index för produktionsmedelpriser för 2012–2015.

Tabell 2.14 Index för produktionsmedelpriser 2012–2015

Index 2010=100

År	2012	2013	2014	2015
Djurfoder	115,1	121,1	115,4	114,8
Energi och smörjmedel	109,5	107,3	104,6	97,2
Gödnings- och jordförbättringsmedel	118,2	106,8	113,1	117,5
Produktionsmedel totalt	108,7	109,0	108,8	109,3

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 49 SM 1604.

Priserna på jordbruksmark har stigit kontinuerligt sedan EU-inträdet och det genomsnittliga priset på åkermark är i dag fem gånger så högt som 1995. Senaste taxering av åker och betesmark genomfördes 2014 och jämfört 2011 har priserna stigit. De högsta genomsnittliga priserna 2014 finns i Götalands södra slättbygder med 154 400 kronor per hektar för åker och 79 400 kronor per hektar för betesmark. I Övre Norrland är prisnivån på åkermark 14 400 kronor per hektar och för betesmark 4 800 kronor. I tabellen nedan beskrivs förändringen i priserna på åkermark och bete 1995–2014.

Tabell 2.15 Genomsnittliga priser på åkermark och bete 1995–2014

Tusental kronor per hektar

År	1995	2011	2012	2013	2014
Pris åker	12,3	61,6	61,3	58,8	67,4
Pris bete	4,3	21,4	23,2	20,6	25,6

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 38 SM 1501.

Även arrendepriiser har ökat mycket sedan 1995. Mellan 1995 och 2012 har priserna mer än fördubblats. De senaste åren har dock prisutvecklingen stagnerat.

I tabellen nedan beskrivs index för genomsnittliga arrendepriiser för 1995–2014.

Tabell 2.16 Index för genomsnittliga arrendepriiser på jordbruksmark 1995–2014

Index 1994=100

År	1995	2011	2012	2013	2014
Pris	102	202	207	205	210

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 39 SM 1501.

Strukturutveckling och företagande

Antalet sysselsatta inom jordbruket under 2014 var 57 090 vilket är en ökning med knappt 1 procent sedan 2013. Av de sysselsatta 2014 var 25 procent kvinnor och 75 procent män. Från 2010 har antalet kvinnor sysselsatta i jordbruket ökat.

Tabell 2.17 Antalet sysselsatta i Sverige inom jordbruket 2006–2014

Antal personer

År	2006	2010	2012	2013	2014
Kvinnor	11 604	11 639	13 797	13 572	14 030
Män	41 133	38 295	43 686	43 152	43 060
Totalt	52 737	49 934	57 483	56 724	57 090

Källa: Statistiska centralbyrån (RAMS).

Ökningen av jordbruksföretag 2010 beror på att definitionen förändrades av jordbruksföretag. Antalet jordbruksföretag har sedan dess minskat med drygt 5 000 företag, vilket är en förändring som inte beror på definitionsändringen. I tabellen nedan beskrivs antalet jordbruksföretag 2003–2015.

Tabell 2.18 Antalet jordbruksföretag 2003–2015

Antal företag					
År	2003	2010	2013	2014	2015
Antal jordbruk sföretag	66 780	71 091	67 146	65 847	64 582

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 10 SM 1601

I tabell 2.19 beskrivs förändringen av driftsresultatet för jordbruket mellan 2006–2014. Driftsresultat beräknas som företagets totala intäkter minus totala kostnaden.

Tabell 2.19 Driftsresultatet för jordbruket mellan 2006–2014

År	2006	2012	2013	2014
Driftsresultatet för jordbruket	15 034	22 195	20 854	22 282

Källa: Statistiska centralbyrån.

Antalet nya jordbruksföretag 2014 var 1 202. År 2010 var antalet 946. I tabell 2.20 beskrivs antalet nya företag inom jordbruket 2007–2014.

Tabell 2.20 Antalet nya jordbruksföretag 2007–2014

Antalet nya jordbruksföretag 2007–2014					
År	2007	2009	2011	2013	2014
Antal nya företag	1 374	810	1 108	1 032	1 202

Källa: Tillväxtanalys.

I tabell 2.21 beskrivs utvecklingen av antalet företag uppdelade i kategorierna växtodlingsföretag och företag med husdjur samt övriga företag. Av företagen med husdjur visas även företag med nötkreatur. Statistiken uppdateras vart tredje år.

Tabell 2.21 Växtodlingsföretag och företag med husdjur

Antal företag			
År	2007	2010	2013
Växtodlingsföretag	19 849	20 310	18 668
Företag med husdjur	22 601	20 687	19 679
Varav företag med nötkreatur	17 234	15 459	13 770
Övriga företag	33 442	33 205	31 531

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 35 SM 1401.

Antalet mjölkkor har minskat med nära 66 000 djur 2004–2015. Under det senaste året har antalet mjölkkor minskat med ca 6 000 djur. Samtidigt har mjölkavkastningen per ko ökat. Även antalet slaktsvin har minskat. Sedan 2004 har antalet slaktsvin minskat med 266 000 djur. Under det senaste året har slaktsvin minskat med 26 000, samtidigt som smågris har ökat med

10 000. I tabellen nedan beskrivs utvecklingen av antalet mjölkkor, slaktsvin och smågrisar 2004–2015.

Tabell 2.22 Antalet mjölkkor, slaktsvin och smågrisar 2004–2015

Antal tusen djur						
År	2004	2008	2010	2012	2014	2015
Mjölkkor	403	357	348	347	344	338
Slaktsvin	1 094	947	937	851	856	830
Smågrisar	528	465	427	370	375	384

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 20 SM 1502.

Jordbruksföretagen växer i storlek och för att illustrera utvecklingen läggs en ny indikator till. I tabellen nedan beskrivs utvecklingen av den genomsnittliga besättningsstorleken i form av antal djur. Inom mjölk- och grisproduktion pågår en stark strukturomvandling. I dag är genomsnittet i Sverige 81 mjölkkor per gård, där de minsta gårdarna har tio till 15 kor och de största gårdarna har drygt 1 000 kor. Inom nöt och lammuppfödning finns också stora såväl som små besättningar. En stor andel av företagen har en relativt småskalig produktion.

Tabell 2.23 Genomsnittlig besättningsstorlek 2004–2015

Antal djur i genomsnitt						
År	1995	2000	2005	2010	2014	2015
Mjölkkor	27	33	46	62	78	81
Kor för uppfödning av kalvar	9	12	14	16	17	18
Nötkreatur totalt	42	52	61	71	82	82
Tackor och baggar	20	25	29	32	32	32
Suggor och galtar	31	62	106	156	186	186
Slaktsvin	157	294	471	664	791	846

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 20 SM 1502.

Den totala åkerarealen 2015 var 2 590 000 hektar. Det finns två huvudtyper av grödor i svensk växtodling, spannmål och vall och total-siffrorna för dessa presenteras i tabellen nedan. Vallodlingen är omfattande i skogs- och mellanbygder bl.a. för att många andra grödor har för svag lönsamhet för att odlas där. Vallodlingen är också dominerande på gårdar med nötkreatur och får. Spannmål odlas i slättbygder och även i skogs- och mellanbygder, men då ofta som foder till gårdens djur. För företag som odlar spannmål för avsalu, ingår ofta även oljeväxter och trindsäd

i växtföljden. Arealen av dessa varierar mellan åren beroende på hur lönsamma de är att odla. I södra Sverige odlas sockerbetor, en odling som dock gått från 50 000 hektar 2003 till 19 000 hektar 2015. Arealen träda har minskat och detta hänger bl.a. samman med jordbrukspolitiken utformning. I tabell 2.24 beskrivs utvecklingen av åkerarealen i Sverige.

Tabell 2.24 Åkerarealen i Sverige 2003–2014

Tusen hektar

År	2003	2007	2013	2014	2015
Åkerareal totalt	2 668	2 648	2 604	2 596	2 590
Spannmålsareal	1 153	990	984	1 034	1 034
Raps och rybs	59	88	125	96	94
Vallareal	965	1 127	1 177	1 172	1 138
Träda	275	280	158	132	163

Källa: Statens jordbruksverk Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 10 SM 1601.

Utbetalning av gårdsstöd under innevarande stödår

Under 2015 betalade Jordbruksverket ut 86 procent av gårdsstödet, inklusive förgröningsstödet och 85 procent av procent av nötkreatursstödet till lantbrukarna före årsskiftet. Jordbruksverket har under flera år kunnat betala ut jordbrukarstöden redan den 1 december. År 2015 var det första året som stöd utbetalades utifrån de nya reglerna i den gemensamma jordbrukspolitiken. Utdragna förhandlingar och komplexa regelverk har under året inneburit förseningar i genomförandet av politiken. Trots detta kunde merparten av gårdsstödet betalas ut före årsskiftet.

Administration

För att effektivisera och förenkla handläggningen samt underlätta för brukarna har Jordbruksverket fortsatt arbeta med att införa elektroniska lösningar där så är möjligt. Ett omfattande arbete för elektronisk ansökan och handläggning av de nya stödformerna samt införandet av fältdatorer för kontroll av dessa har genomförts. Fortsatt utvecklingsarbete av dessa funktioner genomförs under 2016.

För att undvika fel i stödhanteringen görs förebyggande arbete som t.ex. uppdatering av blockdatabasen, den databas med kartmaterial som brukarna använder sig av vid ansökan om stöd och ersättningar. En uppdaterad blockdatabas leder till mindre fel i ansökningar och därmed mindre risk för sanktioner från EU-kommissionen. Ekonomistyrningsverket har i

sin roll som nationell revisionsmyndighet för användningen av EU-medel i Sverige granskat Jordbruksverkets, länsstyrelsernas, Skogsstyrelsens och Sametingets hantering av medel från EU-fonderna. I den årliga granskningen hittades fel rörande stöd till landsbygdsåtgärder. Det är särskilt i hanteringen av projektstöd och företagsstöd som fel har hittats. Jordbruksverket har fortsatt arbetet med att minska felen i hanteringen.

Jordbrukets konkurrenskraft

Konkurrenskraftsutredningen betänkande (SOU 2015:15) överlämnades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) den 5 mars 2015. Betänkandet skickades till 137 remissinstanser. Flertalet av remissinstanserna är positiva till utredningen i sin helhet och till utredningens förslag om att ta fram en nationell strategi för tillväxt och värdeskapande för trädgårds- och jordbrukssektorn, och som inbegriper att sätta nationella mål. Det råder i huvudsak stor samstämmighet bland de 60 remissinstanserna som yttrat sig om att kunskapskedjan har stor betydelse för att stärka konkurrenskraften. Delar av utredningens förslag har fått ett blandat mottagande, det gäller området djurskydd, växtskydd och utredningens förslag att utreda jordförvärvslagstiftningen. En aspekt som flera remissinstanser saknar i analyserna är samhällliga värden inklusive hälso- och miljömässiga samt sociala konsekvenser av förslagen. Konkurrenskraftsutredningen har utgjort ett av underlagen för framtagande av livsmedelsstrategin.

En global obalans för mjölk, där produktionen ökat snabbare än efterfrågan har lett till en lång period med låga mjölkpriser. I augusti 2014 införde Ryssland importstopp för livsmedel från bl.a. EU, och samtidigt har Kina importerat mindre mjölkprodukter än tidigare.

För svenska mjölkbönder, såväl som mjölkbönder i hela världen, är nedgången mycket kännbar och det har på senare år lett till likviditets- och soliditetsproblem för många svenska mjölkföretag. Arbetet med den handlingsplan mjölk som togs fram våren 2015 då landsbygdsministern samlade organisationer, företag och myndigheter med koppling till mjölkproduktion drivs nu vidare i branschens regi.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för mjölkbönderna. Hösten 2015 beslutade EU:s

jordbruks- och fiskeråd om ett krispaket för jordbruket, främst mjölksektorn. Sverige fick då ett nationellt kuvert om 76 miljoner kronor av EU-medel. För att stärka mjölkföretagens likviditet valde regeringen maximalt tillåten nationell medfinansiering, ytterligare 76 miljoner kronor. En stor del av detta utgjorde de budgetmedel som var avsatta för administration och subvention för kreditgarantier. Regeringen hade bemyndigats att under 2015 ikläda staten betalningsansvar för kreditgarantier som skulle ha kunnat uppgå till högst 500 miljoner kronor. Garantierna skulle ha riktas till mjölkföretag i Sverige som under senare år har gjort väsentliga investeringar i ökad mjölkproduktion. Arbetet med att ta fram garantiprogrammet avbröts dock i samförstånd mellan bransch, banker och myndighet. Den gemensamma slutsatsen var att den statliga garantin skulle ha riskerat att försätta lantbrukaren i ett sämre läge om denna hamnar på obestånd bl.a. genom att bankernas flexibilitet i hanteringen av företagens skulder skulle ha minskat, samt möjligheten att göra rekonstruktioner eller ordnad avveckling.

För att stärka konkurrenskraften för jord- och skogsbruket och minska de negativa effekterna av det rådande kritiska läget i mjölksektorn höjde regeringen koldioxidskattenedsättningen för dieselbränsle som används i arbetsmaskiner i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet från 0,90 kronor/liter till 1,70 kronor/liter under perioden den 1 januari 2016 t.o.m. den 31 december 2018. Höjningen av koldioxidskattenedsättningen innebär att regeringen kompenserar näringarna med 200 miljoner kronor per år för höjd energiskatt på dieselbränsle 2016 samtidigt som koldioxid-skattekostnaden för det svenska jord-, skog- och vattenbruket minskar med 100 miljoner kronor per år under perioden 2016–2018.

Ytterligare en rad åtgärder har vidtagits av regeringen för att stärka mjölkföretagens konkurrenskraft. Ett förslag om sänkta arbetsgivaravgifter för den första anställda som föreslås träda i kraft den 1 januari 2017 har remitterats. Bland andra åtgärder återfinns en ”nötpeng” inom gårdsstödet, ersättning för utökad klövhälsövård för mjölkkor i landsbygdsprogrammet, införande av villkorad läkemedelsanvändning (VILA) samt exportfrämjande åtgärder för mejerisektorn.

Handlingsplan Gris har tagits fram gemensamt av grisföretag, slakterier, daglig-

varuhandel och stat. Ett ökat strategiskt arbete med stort engagemang från aktörerna har troligen bidragit till det goda marknadsläget under 2015 för svenskt kött. Branschen tog under 2015 själv initiativ till att ta fram handlingsplaner för nöt och lamm, där representanter från bl.a. Jordbruksverket bjudits in.

Det nationella programmet för att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung har under programperioden 2014–2016 utgjort ett betydelsefullt stöd för fortsatt utveckling av näringen. Bland annat har åtgärder genomförts som syftar till kompetensutveckling, att öka antalet biodlare samt för ökad bihälsa.

Ett arbete med analyser och utvärderingar av den gemensamma jordbrukspolitiken inför kommande reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken har inletts.

Gårdsstödet

Den 5 juni 2014 fattade regeringen beslut om nytt gårdsstöd för 2015–2020. År 2015 var det första året som lantbrukarna ansökte om gårdsstöd utifrån nya regler. Det nya gårdsstödet innebär att en nationell utjämning av stödnivåerna påbörjas, vilken kommer leda till att gårdsstödet 2020 kommer att vara lika per hektar för alla lantbrukare i hela landet. Vidare är 13 procent av den totala budgeten för gårdsstödet fortsatt riktat till ett nötkreatursstöd. Stödet till unga jordbrukare hade 2015 en så hög tilldelning som möjligt i syfte att ge unga lantbrukare bättre förutsättningar att starta jordbruksverksamhet och växa, vilket kan bidra till förnyring inom sektorn. År 2016 sänks tilldelningen av stödet till unga jordbrukare eftersom en del av stödet var outnyttjat 2015.

Förenklingsarbete för jordbrukssektorn

EU-kommissionen har inletts ett arbete med förenkling av den gemensamma jordbrukspolitiken och har bl.a. presenterat förslag till förenkling av sanktionsreglerna för arealrelaterade stöd. Det är en inriktning som Sverige aktivt stödjer.

Jordbruksverket genomförde 2013 den s.k. Förenklingsresan tillsammans med Lantbrukarnas riksförbund. I december 2015 hade nära 75 procent av förenklingsförslagen från den handlingsplan som togs fram efter resan genomförts. Förenklingsåtgärder som genomförts rör föranmälan av kontroller, olika regelförenklingsåtgärder som rör djurskyddsbestämmelser, en gemensam kundsupport med länsstyrelserna, ett webb-

forum om miljötillsyn. Därutöver sker ett löpande förenklingsarbete som bemötande, klarspråk, samordning, dokumentering och rapportering.

Jordbruksverket införde den 1 januari 2016 ett system för villkorad läkemedelsanvändning (VILA) för mjölkkor. VILA innebär att lantbrukare själva kan inleda behandling efter en veterinärs instruktioner. Ansvarig veterinär måste regelbundet besöka besättningen och utvärdera läkemedelsanvändning och hälsoläge. Det är även förenat med vissa utbildningskrav för den som ska behandla djuren. Införandet av villkorad läkemedelsanvändning kan minska kostnader och underlätta det dagliga arbetet för företagen, samtidigt som det goda svenska djurhälsoläget och låga antibiotikaförbrukningen behålls.

Analys och slutsatser

Det svenska jordbruket agerar på en alltmer internationellt konkurrensutsatt marknad. För att jordbruksnäringen ska vara framgångsrik och för att dess potential ska kunna tillvaratas krävs att den kan möta konsumenternas efterfrågan på ett konkurrenskraftigt och lönsamt sätt både i jämförelse med andra producenter inom EU och i förhållande till en alltmer effektiv produktion i länder utanför EU. Under de senaste åren har både avräkningspriserna och kostnaderna för insatsvaror uppvisat stora variationer. Detta är särskilt utmanande för animaliesektorn som för att kunna konkurrera behöver göra stora investeringar. Rimliga möjligheter att hantera risker är viktiga för investeringsviljan. Den senaste tidens nedgång i mjölkpriser visar detta. Effekterna av ett lågt mjölkpris har dock mildrats det senaste året eftersom priset på många insatsvaror, energi och foder varit lågt samt att ränteläget varit gynnsamt. Regeringen anser att det finns en hög potential för den svenska animaliesektorn, likväl som för produktion av vegetabilier.

Genom reformerna av den gemensamma jordbrukspolitikerna under 1990- och 2000-talen har denna successivt blivit mer marknadsorienterad, mer samstämmig med utvecklingspolitiken bl.a. genom utfasning av exportbidragen samt fått ett ökat fokus på miljö- och klimatåtgärder. Regeringen bedömer att den senaste reformen som beslutades av jordbruks-

ministrarna i december 2013 inte innebär en märkbar förändring i denna riktning. Regelverket för den gemensamma jordbrukspolitikerna har genom reformen blivit mer komplicerat i många delar. Det är därför viktigt med fortsatt arbete för att förenkla, samt öka fokus på klimat- och miljöåtgärder. Bland annat de nya miljövillkoren för gårdsstödet innebär en ökad regelbörda för företagen och regeringen bedömer att dessa inte är det mest effektiva sättet att uppnå miljönytta. Ett arbete med analyser och utvärderingar av den gemensamma jordbrukspolitikerna inför kommande reformer har inletts och arbetet fortlöper under 2016.

Stöd till jordbruket i norra Sverige

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur konkurrenskraften i jordbruksföretag i norra Sverige utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Förändringar i antalet mjölkföretag i norra Sverige uppdelat på olika storleksklasser

Andra bedömningsgrunder:

Det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige utvärderas årligen. Senaste utvärderingen är publicerad i rapport (2016:13).

Resultat

Sverige får enligt anslutningsfördraget lämna ett nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. Summan utbetalt stöd uppgick 2015 till 303,9 miljoner kronor, vilket är en liten minskning jämfört med vad som betalades ut 2014.

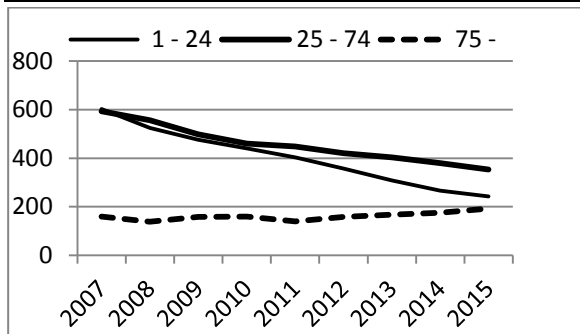
I mitten av juli 2015 fattade regeringen beslut om att till kommissionen överlämna ett förslag till ny indelning i stödområden för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Förslaget godkändes av kommissionen i oktober 2015 genom genomförandebeslut C(2015)6592. Ändringen innebär att området norr om 62:a breddgraden och vissa närliggande områden som utgör området för det nationella stödet fr.o.m. den 1 januari 2016 delas in i fem s.k. stödområden i stället för tidigare fyra stödområden. Den nya indelningen medför att stödbeloppen

för de olika områdena och produktionsgrenarna ändras. I budgetpropositionen för 2016 aviserades det att 14 miljoner kronor tillförs stödet för åren 2016, 2017 och 2018. Det medför att hela det totala beloppet för stödformen på 318,67 miljoner kronor per år kan utnyttjas

Analys och slutsatser

Totala antalet företag som får del av det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige minskar kontinuerligt. Av mjölkföretagen är det främst de som har färre än 75 kor som upphör med produktionen medan företagen med fler än 75 mjölkkor ökar sin produktion, vilket medför att mjölkproduktionen under 2011–2015 varit relativt konstant.

Diagram 2.2 Antal mjölkföretag Norra Sverige olika storleksklasser

Källa: Statens jordbruksverk.

Då mjölkkvoterna avvecklats redovisas statistiken per helår och inte som tidigare per kvotår. Utan nationellt stöd skulle ett flertal av mjölkföretagen riskera att slås ut på grund av dålig lönsamhet. Färre betesdjur och mer extensiv användning av jordbruksmarken skulle påverka den biologiska mångfalden och det öppna landskapet negativt.

Ekologisk produktion och konsumtion

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur en ekologisk produktion och konsumtion bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Utvecklingen av den ekologiska odlingen: Sveriges certifierade areal jordbruksmark

som är omställd eller under omställning till ekologisk produktion.

- Utvecklingen av marknaden för ekologiska produkter: Försäljningsökning och andel ekologiska livsmedel.

Andra bedömningsgrunder

- Jordbruksverket presenterar varje år (maj/juni) statistik för ekologisk odling.
- Ekoweb i samarbete med Statistiska centralbyrån presenterar varje år (januari) ny försäljningsstatistik för ekologiska produkter.

Resultat

Insatser för ekologisk produktion sker inom flera områden. Bland annat inom ramen för landsbygdsprogrammet har stöd motsvarande ca 4,5 miljarder kronor gått till ekologisk produktion under programperioden 2007–2013 samt 697,3 miljoner kronor 2014 och 573,5 miljoner kronor 2015 och 2016. Ersättning för ekologisk produktion är en viktig åtgärd även i landsbygdsprogrammet för programperioden 2014–2020. Satsningarna i landsbygdsprogrammet är ett uttryck för den vikt som regeringen lägger vid den ekologiska produktionen.

Ekologisk odling

Den ekologiska odlingen har ökat kontinuerligt under de senaste åren.

Arealen jordbruksmark som var helt omställd till ekologisk produktion ökade under 2015 och uppgick till 466 700 hektar. Den totala arealen jordbruksmark, som var omställd eller under omställning till ekologisk produktion, ökade likaså. Av Sveriges totala certifierade jordbruksmark var 17 procent omställd eller under omställning till ekologisk produktion 2015.

Konsumtion och marknad

Den ekologiska livsmedelsförsäljningen har ökat med 6,0 miljarder kronor till 21,5 miljarder kronor 2015. Det är en ökning med 39 procent jämfört med 2014. Av alla sålda livsmedel 2015 var 7,7 procent ekologiska. Den ekologiska livsmedelsförsäljningen har fortsatt att öka även inom offentlig marknad, med 20 procent under 2015.

Förutom miljöersättningar för ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet ger regeringen stöd till forskning (Formas), fältforskning, Centrum för ekologisk produktion och konsumtion (EPOK) vid Sveriges lantbruksuniversitet, försöks- och utvecklingverksamhet samt Organic Sweden.

Ny EU-lagstiftning om ekologisk produktion

Europeiska kommissionen presenterade i mars 2014 ett nytt lagstiftningspaket om ekologisk produktion innehållande ett förslag till ny förordning och en ny handlingsplan. Regeringen har arbetat aktivt för att förändra förslaget på EU-nivå med målsättning att främja ekologisk produktion. Sverige fick gehör för alla de svenska prioriteringarna vid jordbruks- och fiskerådet i Luxemburg den 16 juni 2015.

Analys och slutsatser

Konsumenternas efterfrågan gör att marknaden för ekologiska livsmedel växer lokalt och globalt. Ekologisk odling bidrar till flera av miljö kvalitetsmålen, t.ex. Giftfri miljö, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv. För att främja ekologisk produktion och konsumtion sker insatser inom flera områden. Satsningarna har bidragit till en ökning både av den ekologiska odlingen och av marknaden för ekologiska produkter. Ytterligare viktiga faktorer för den ökade efterfrågan är livsmedelskedjornas stärkta marknadsföring och ett ökande intresse bland konsumenter för produkter som har producerats utan bekämpningsmedel. Den växande marknaden för ekologiska livsmedel skapar möjligheter för små och stora svenska jordbruks- och livsmedelsföretag samt bidrar till ökad dynamik och värdeskapande i den svenska livsmedelskedjan. Det ekologiska jordbruket skapar värdetillväxt och konkurrenskraft och därigenom fler jobb på landsbygden.

2.5.4 Resultat miljö, klimat, energi

Miljö

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur miljöarbetet inom de gröna näringarna bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga samt bidra till klimatomställningen och till hållbar användning av naturresurserna, används följande indikatorer:

- Förändringar i kväve- och fosforutnyttjandet i den svenska jordbrukssektorn.
- Utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn.
- Förändringar i hälso- och miljörisker vid användning av växtskyddsmedel.

Resultat

Förändringar av kväve- och fosforutnyttjande

Övergödningsproblematiken i stort hanteras under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.

Havs- och vattenmyndighetens publicerade i slutet av maj den senaste beräkningen av näringsbelastningen från svenska källor på haven (rapport 2016:12). I fråga om jordbrukets påverkan på vattenkvaliteten och övergödningsproblematiken är bilden som ges i Havs- och vattenmyndighetens rapport när det gäller kväveläckage från jordbruksmarken likartad med den bild som getts vid tidigare beräkningar. Detta innebär att läckaget av kväve från jordbruksmarken är högre i västra Sverige jämfört med östra Sverige. Viktiga orsaker är högre andel lätta jordarter och högre avrinning. När det gäller östra Sverige dominerar lerjordar vilket också är en orsak till att förlusterna av fosfor i flera fall är högre än i västra Sverige. Andra orsaker till stora fosforförluster bl.a. jordens erosionsbelägenhet och marklutningen.

En indikation på att fosforförlusterna från jordbruket har minskat är de nationella växt-näringsbalanser som beräknas av Statistiska centralbyrån (SCB). Enligt beräkningarna har fosforeffektiviteten ökat från 50 procent till 83

procent mellan 1995 och 2013 vilket visar att det skett en tydlig förbättring av fosforutnyttjandet i jordbruket.

Växtnäringsbalanser som beräknas av SCB visar också på att kväveeffektiviteten har ökat från 31 till 39 procent i jordbruket mellan 1995 och 2013 vilket stödjer bilden av en minskad utlakning under perioden.

Tabell 2.25 Effektiviteten för kväve och fosfor beräknat från nationell gårdsbalans

Procent	1995	2009	2011	2013
Kväve	31	44	43	39
Fosfor	50	86	88	83

Källa: Statistiska centralbyrån.

Utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn

Enligt de senaste beräkningarna minskade utsläppen av ammoniak marginellt mellan 2013 och 2014 och ligger nu runt 45 000 ton. Mellan 1995 och 2013 hade ammoniakavgången från jordbruket i Sverige minskat med cirka 20 procent.

Förändringar i hälso- och miljöriskerna vid användning av växtskyddsmedel

Kemikalieinspektionen presenterar årligen uppgifter om mängd sålda växtskyddsmedel i rapport Försålda kvantiteter av bekämpningsmedel. Försäljningen till jordbruket, inklusive frukt- och trädgårdsodling, ökade 2014 med 261 ton till 1 875 ton. Den största delen av ökningen stod ogräsmedel i jordbruket för. Dessa ökade med 267 ton. De beräknade sålda hektardoserna av kemiska växtskyddsmedel till jordbruket uppgick 2014 till 5,2 miljoner doser. Jämfört med 2013 var det en ökning i antal sålda hektardoser med knappt 15 procent.

För att kunna mäta trender i hälso- och miljörisker med växtskyddsmedel har en beräkningsmodell tagits fram som visar riskindikatorer, en för hälsorisker och en för miljörisker, för varje verksamt ämne som ingår i växtskyddsmedel. Både hälso- och miljöriskindex har ökat mellan 2013 och 2014.

Analys och slutsatser

I Havs- och vattenmyndighetens nya beräkningar har underlagsdata med högre kvalitet och större upplösning används. Detta gäller t.ex. använd jordartsdata och höjddata. Även

beräkningsverktygen har ändrats och förbättrats. En närmare analys av vad förändringarna betyder för resultatet kommer att göras och ingå i kommande uppföljning av miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.

Arbetet med att minska utsläppen av näringsämnen från jordbruket fortsätter. Från och med 2016 är det återigen möjligt att söka miljöersättningarna till fånggrödor, värbearbetning och skydds zoner från landsbygdsprogrammet. Sedan programmets start 2015 har åtgärder inom kompetensutvecklingsinsatser såsom Greppa näringen, investeringsstöd till t.ex. våtmarker och tvåstegsdiken varit möjliga att ta del av.

Under 2016 har förhandlingar om en ny förordning om CE-märkta gödselprodukter inletts. Förslaget är en del i EU-kommissionens paket om cirkulär ekonomi. Förordningen kan på sikt underlätta handeln med organiska gödselmedel på den gemensamma marknaden. Sverige har i juni 2016 lämnat in sin rapportering enligt artikel 10 i nitratdirektivet. Av den totala åkermarken i Sverige finns 73 procent inom det nitratkänsliga området. Av rapporteringen framgår att nitrathalterna i svenska vatten generellt är låga och inga större förändringar har noterats sedan den förra rapporteringen för fyra år sedan. Förhandlingar om ett nytt taktidirektiv pågår.

Beräkningarna när det gäller jordbrukets utsläpp av ammoniak baseras på en rad faktorer. Bl.a. på antal djur i jordbruket, vilka grödor som odlas vilket i sin tur påverkar hur mycket gödsel som behövs och när spridning av denna görs. Förändringar i detta kan variera mellan åren och detta visar inte minst den ökning om 1 000 ton som kan ses mellan 2012 och 2013.

Sett i ett längre perspektiv har hälso- och miljöriskerna, uttryckt som indikatortall, minskat väsentligt, jämfört med basåret 1988 är minskningen 74 respektive 34 procent. Från 1996 har trenden brutits och minskningen avtagit. Från 2010 konstateras dock en ökning av såväl miljöriskindex som antalet hektardoser. När det gäller användningen av växtskyddsmedel så varierar användningen mellan år. År 2014 ökade åkerarealen och spannmålskörden och den ökade användningen av ogräsmedel kan ses i ljuset av detta. Även vädret har betydelse för användningen. Under ett enskilt år kan det också variera mycket mellan olika regioner. Den nationella handlingsplanen för hållbar använd-

ning av växtskyddsmedel som regeringen antog 2013 innehåller åtgärder för att minska riskerna för miljö och hälsa.

I fråga om hälso- och miljöriskindex följer regeringen och myndigheterna utvecklingen kontinuerligt. Risker för hälsa och miljö behöver minska och i den nationella handlingsplanen för ett hållbart växtskydd beskrivs sådana åtgärder.

Åtgärderna samt resonemangen ovan är avsedda att lyfta fram exempel på sådant som genomförs inom jordbruket och som väntas bidra till att nå målen för utgiftsområdet.

Klimat och bioenergi

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur jord- och skogbruket bidrar till målet för utgiftsområdet med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga samt bidra till klimatomställningen används följande indikatorer:

- Utsläpp av växthusgaser från jordbruket.
- Skog och skogsmarks nettoupptag av växthusgaser.
- Total tillförd mängd bioenergi.

Resultat

Insatser inom de areella näringarna för att minska de globala klimatförändringarna består dels i att producera bioenergi och förnybara material för att ersätta fossila bränslen och fossilbränsleintensiva material, dels i att minska utsläpp av växthusgaser och öka upptag av koldioxid i skog och mark.

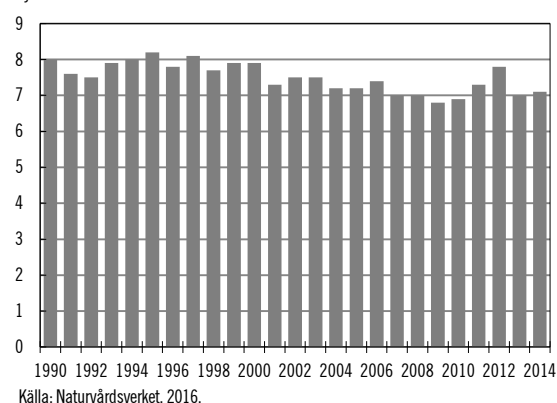
Jordbrukssektorn svarar för ca 13 procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Utsläppen av metan och lustgas från det svenska jordbruket har minskat över tid. År 2014 var utsläppen ca 11 procent lägre än 1990. Detta beror främst på en minskad användning av mineralgödsel, minskad djurhållning och förbättrad stallgödselhantering. Under de senaste åren har dock utsläppen ökat något bl.a. på grund av en ökad odling och därmed ökad användning av mineralgödselmedel. Livsmedelsproduktionen har inte minskat i samma utsträckning som utsläppen, vilket innebär att effektiviteten i produktionen har

förbättrats och att klimatpåverkan per producerad enhet är mindre än den var 1990.

Styrmedel som bidrar till att minska växthusgasutsläppen från jordbruket inkluderar lagstiftning om lagring och spridning av gödsel och åtgärder inom landsbygdsprogrammet, exempelvis investeringsstöd för att röta stallgödsel till biogas och därigenom minska metangasavgången, miljöersättningar till bl. a. fånggrödor och vallodling samt rådgivning inom projektet Greppa Näringen. Under 2014 gjordes ca 1 400 rådgivningsbesök i frågor som har betydelse för minska växthusgasutsläppen. Den 9 mars 2016 lämnade Miljömålsberedningen sitt delbetänkande om ett nytt klimatpolitiskt ramverk för Sverige. I betänkandet föreslår beredningen bl.a. att Sverige ska ha noll nettoutsläpp senast 2045 och att utsläppen från verksamheter inom Sverige senast 2045 ska vara 85 procent lägre än utsläppen 1990. Beredningen bedömer att jordbruket kommer att vara en av de sektorer med störst utmaning att minska utsläppen, vilket avspeglas i de scenarier som beredningen låtit ta fram. Där framgår att en stor del av de kvarvarande nationella utsläppen 2045 kommer att härröra från jordbruket. I juni lämnade Miljömålsberedningen även sitt slutbetänkande med förslag till etappmål, indikativ målbana till 2045 samt åtgärder och styrmedel för att minska utsläppen av växthusgaser. Miljömålsberedningens betänkanden har remitterats.

Diagram 2.3 Utsläpp av växthusgaser från jordbruket 1990–2014.

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

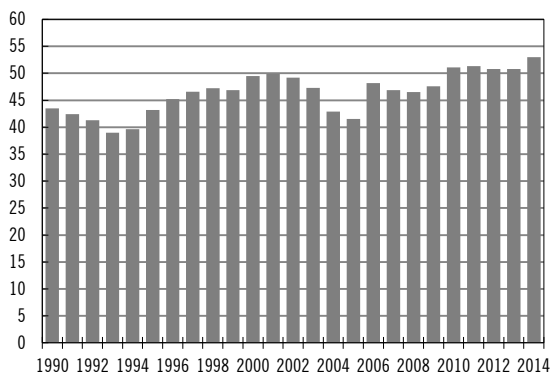

Skog och skogsmark inklusive träprodukter hade 2014 ett nettoupptag på ca 53 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en historiskt hög siffra, cirka 22 procent högre jämfört med 1990, och en ökning med cirka fyra procent jämfört

med 2013. Anledningen till ökningen sedan 1990 är främst ökad tillväxt i den svenska skogen vilket lett till en större differens mellan tillväxt och avverkning än tidigare, trots en fortsatt hög avverkning de senaste åren. Under 2015 har avverkningen varit fortsatt hög och sannolikt kommer det rapporterade nettoupptaget för 2015 vara i nivå med 2014 års nivå. Skogsstyrelsen har under 2015 fortsatt att utveckla sin rådgivning i syfte att höja skogsbrukets kunskapsnivå dels om metoder för en långsiktigt hållbar ökning av tillväxten i skogen, dels om möjliga anpassningsåtgärder. En särskild analys av klimatförändringarnas påverkan på det framtida skogsbruket genomfördes inom ramen för myndighetens arbete med SKA 15 (Skoglig konsekvensanalys).

Diagram 2.4 Nettoupptag av växthusgaser inom skogsbruket 1990–2014, inkl. träprodukter

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

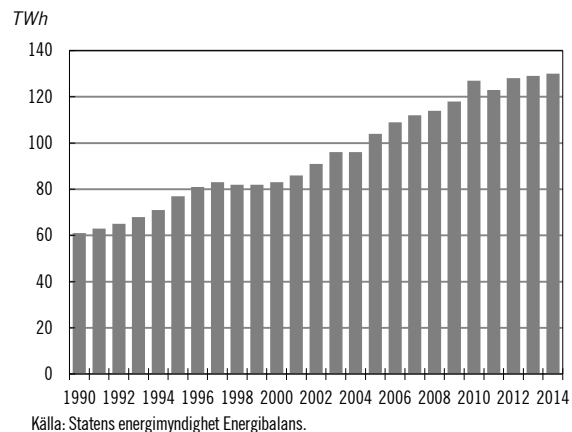

Källa: Naturvårdsverket, National Inventory Report 2015 (inklusive upplagring i träprodukter).

Bioenergi från de gröna näringarna svarar i dagsläget för nästan en tredjedel av den svenska energianvändningen. Total tillförd mängd biobränsle 2014 var 130 TWh, vilket är en liten ökning från föregående år men mer än en fördubbling jämfört med de 61 TWh biobränslen som tillfördes 1990. Ungefär 85 procent av bioenergin kommer från skogssektorn och skogsindustrins biprodukter. Användningen av grenar och toppar (grot) och förädlade biobränslen som pellets i fjärrvärme- och elproduktionsanläggningar har ökat markant sedan 1990, men har stabiliserats på ca 60 TWh de senaste åren till följd av milda vintrar och konkurrens från andra energiråvaror som avfall. Biobränslen utgjorde 62 procent av den tillförda energin för fjärrvärmeproduktion 2014. Produktionen av biodiesel som fordonsbränsle har ökat från två TWh 2010 till åtta TWh 2014 och är det största förnybara fordonsbränslet. Användningen av

biodrivmedel utgjorde drygt tolv procent av den totala drivmedelsanvändningen 2014.

Diagram 2.5 Total tillförd mängd bioenergi 1990–2014

Källa: Statens energimyndighet Energibalans.

Metanreduceringsersättningen är ett tioårigt pilotprojekt (2014–2023) med syfte att ersätta biogasproducenter för den dubbla miljönyttan som uppstår när biogas produceras från gödsel. I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2016 beslutade riksdagen om en förstärkning av budgeten för metanreduceringsersättningen med 30 miljoner per år under perioden 2016–2019 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:MJU2, rskr. 2015/16:110). Regeringen har även beslutat att höja ersättningsnivån för gödselbaserad biogas från högst 20 öre/kWh till högst 40 öre/kWh. Under 2015 var det 51 anläggningar som tog del av metanreduceringsersättningen.

Jordbruksverket och Transportstyrelsen slutredovisade den 30 november 2015 MEKA-projektet ("Metandiesel Efterkonvertering av Arbetsmaskiner"). Projektets syfte har varit att utveckla biogasdrift för arbetsmaskiner samt att arbeta med framtagandet av ett nytt regelverk för efterkonvertering av arbetsmaskiner till förnybara bränslen. Resultaten visar att konvertering av arbetsmaskiner till kombinerad biogas- och dieseldrift kan ge betydligt lägre klimatpåverkan från arbetsmaskiner men att efterkonvertering inte är en framkomlig väg då det krävs omfattande motoranpassningar. Tekniken är därför bättre lämpad för nya maskiner. Myndigheterna bedömde även att det behövs ytterligare undersökningar och utveckling av tekniken.

Större delen av upptag och utsläpp inom jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning ingår i Sveriges och EU:s åtagande inom ramen för Kyoto-protokollets andra åtagandeperiod för

perioden 2013–2020. I medlemsländernas EU-interna åtaganden till 2020, och i Sveriges nationella mål till 2020, ingår jordbrukets utsläpp men inte upptag och utsläpp inom skogsbruk och annan markanvändning.

Inför klimattoppmötet i Paris i december 2015 enades EU om ett internt klimatmål om minst 40 procent minskning av växthusgasutsläppen till 2030 jämfört med 1990. Utsläpp och upptag från jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning ingår i målet. I juli 2016 lade kommissionen fram förslag för hur klimatramverket till 2030 ska genomföras för de sektorer som inte omfattas av EU ETS, inklusive förslag om hur jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning ska hanteras i klimatramverket. För mer information om klimattoppmötet i Paris se även avsnitt 2.5.12 Resultat internationellt arbete.

Regeringen verkar såväl i de internationella klimatförhandlingarna som inom EU för att åstadkomma regler som främjar skogens långsiktiga roll i klimatarbetet genom att skogsråvara används för träprodukter och biobränslen samtidigt som upptag av koldioxid i växande skog kan utgöra ett komplement.

Analys och slutsatser

De globala utsläppen av växthusgaser måste minska kraftigt för att de allvarligaste klimatförändringarna ska kunna undvikas. Den omställning som nu sker i Sverige och som också påbörjats i omvärlden är en utmaning som samtidigt innebär stora möjligheter för de gröna näringarna.

Minskningen av jordbrukets utsläpp av växthusgaser sedan 1990 beror både på minskad produktion och på en förbättrad resurseffektivitet. En generellt sett hög produktivitet i svensk jordbruksproduktion medför att klimatpåverkan från svenska jordbruksprodukter är lägre än från många andra länder, exempelvis är klimatpåverkan från mjölk- och köttproduktionen låg i ett globalt perspektiv. Ett förstärkt och fortsatt arbete med att förbättra den svenska livsmedelsproduktionen ur ett klimatperspektiv är dock nödvändigt för att kunna nå nationella klimatmål och för att Sverige ska kunna fortsätta vara ett föregångsland i klimatarbetet.

Slutsatserna från MEKA-projektet visar att teknik med kombinerad diesel- och biogasdrift ger minskade utsläpp men att det inte är en framkomlig väg att anpassa maskinerna genom efterkonvertering. Andra vägar framåt är att reglera högsta tillåtna utsläpp från arbetsmaskiner på EU-nivå och att öka tillgången på biodrivmedel som kan användas direkt i befintliga maskiner.

Energiutvinning från biomassa ökar, inte minst inom skogssektorn. Skogen har en stor roll att spela i övergången till en biobaserad och cirkulär ekonomi där förnybara, biobaserade produkter används eller substituerar fossila produkter. Med ökad produktion av biodrivmedel finns potential att öka takten mot en fossilfri fordonsflotta.

En långsiktigt ökad tillväxt i skogen är en förutsättning för att det ska vara möjligt med ett ökat uttag av skogsråvara för att möta efterfrågan på förnybara biobaserade produkter. Det är också viktigt att ett ökat uttag av biomassa inte innebär negativa effekter på biologisk mångfald och att ytterligare försurning av skogsmark undviks. Biologisk mångfald i skogen kan även bidra till klimatanpassning.

Även inom jordbruket finns stor potential att bidra till en biobaserad och cirkulär ekonomi. Användning av jordbruksråvaror för produktion av biodrivmedel kan ge en betydande minskning av växthusgasutsläppen och svenska företag Sverige ligger i framkant när det gäller produktion av biodrivmedel med hög klimatprestanda och är ledande i den utvecklingen. Metanreduceringsersättningen verkar som katalysator för att utnyttja jordbrukets restprodukter till att producera förnybar energi.

Sammanfattningsvis konstateras att jordbrukets utsläpp långsiktigt har minskat men att den begränsade potentialen för stora utsläppminskningar medför att jordbruket bedöms svara för en stor andel av de kvarvarande utsläppen 2045. Skogsbrukets nettoupptag ligger kvar på en hög nivå samtidigt som produktionen av skogsbaserad bioenergi utvecklas positivt. Fortsatta insatser behövs för att ytterligare tillvarata de gröna näringarnas möjligheter i klimatarbetet och för att göra jordbruksproduktionen mer klimateffektiv.

2.5.5 Resultat skog

Resultatindikatorer

För att redovisa och bedöma resultaten för utgiftsområdet, med avseende på skogspolitikkens två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet, används följande indikatorer:

- Virkesförråd och återväxt.
- Röjning och avverkning.
- Skog och vilt i balans.
- Skydd mot skadeinsekter m.m.
- Miljöhänsyn.
- Skydd av skogsmark.

Resultat

Virkesförråd och återväxt

Den årliga tillväxten på produktiv skogsmark är ca 116 miljoner m³sk (skogskubikmeter), varav tillväxten på mark som används för produktion av virke är ca 100 miljoner m³sk (inräknat naturlig förlust). Det totala virkesförrådet på produktiv skogsmark är omkring 3,0 miljarder m³sk.

En fördjupad skoglig konsekvensanalys – SKA 15 – redovisades av Skogsstyrelsen 2015. Motsvarande konsekvensanalys gjordes senast 2008. Analysen redovisar den nuvarande och förväntade framtida virkesbalansen i olika delar av landet. Sex scenarier med olika inriktning på skogsbruket och olika antaganden om framtida klimatförändringar visar den framtida virkestillgången och det framtida skogstillståndet. Bedömningen utgår från att framtida klimatförändringar kommer att ha en positiv påverkan på tillväxten. Resultaten innehåller stor osäkerhet, speciellt för det längre tidsperspektivet. Varken risken för ökade skador såsom stormfällningar, rotröta eller insektsangrepp, eller att arealen produktiv skogsmark förändras, har inkluderats i beräkningarna om framtida virkestillgångar. Däremot redovisas och analyseras sådana klimateffekter på skogen i beskrivande termer. För scenariot ”Dagens skogsbruk” är den högsta hållbara avverkningsvolymen under innevarande period 2010–2019 omkring 95 miljoner m³sk/år. Den ökar successivt i takt med att nettotillväxten ökar, framför allt på grund av ett förändrat kli-

mat, upp till 120 miljoner m³sk/år under den sista perioden i scenarieanalysen (2100–2109).

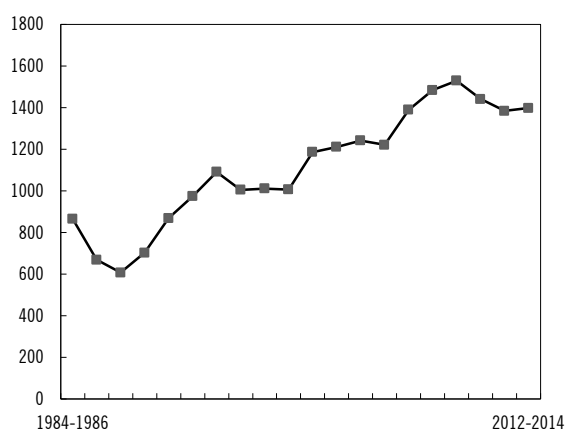
Skogsstyrelsen bedömer att med nuvarande förutsättningar kommer den högsta hållbara avverkningsvolymen för perioden 2020–2029 att ligga i intervallet 95–100 miljoner m³sk per år. Det betyder att den faktiska avverkningen i genomsnitt per år för hela den perioden inte bör överstiga denna volym. Skogsstyrelsen bedömer vidare att kommande generationer då kommer att kunna avverka minst lika mycket. Regeringens bedömning är att ett långsiktigt hållbart skogsbruk bygger på balans mellan produktion och miljöhänsyn. De senaste fem åren har avverkningsnivån varierat mellan 86 och 92 miljoner m³sk.

Skogsstyrelsen bedömer att det i jämförelse med de senaste årens avverkningsnivå finns ett tydligt virkesöverskott i landet. Vidare bedömer Skogsstyrelsen i analysen att det, främst i Norrland, under perioden 2020–2029 finns möjlighet att öka användningen av grot, spill i form av grenar och toppar, från avverkningar från dagens nivå på ca 10 TWh till 30 TWh.

Aktuella siffror från 2016 visar en betydande förbättring av föryngringarnas kvalitet. Enligt Skogsstyrelsens bedömning är 86 procent av föryngringarna godkända ur ett produktionsperspektiv, vilket är en ökning med sex procentenheter på ett par år.

Röjning och avverkning

Skogsarealen med bedömt omedelbart röjningsbehov är fortsatt mycket stor. Resultaten från de senaste åren tyder dock på ett möjligt trendbrott. Arealen med omedelbart röjningsbehov är nu under 1,4 miljoner hektar.

Diagram 2.6 Areal med omedelbart röjningsbehov fördelat på 3-årsmedelvärden

Areal med bedömt omedelbart röjningsbehov fördelat på 3-års medelvärden.
Källa: Sammanställning av statistik från Riksskogstaxeringen, Sveriges lantbruksuniversitet.

Skog och vilt i balans

Kunskapen om betesskador på skog orsakade av hjortdjur (älg, rådjur, kron- och dovhjort) har ökat betydligt tack vare att Älgbetesinventering (Äbin) nu genomförs i hela landet. Inventeringen sker i samarbete mellan skogsbruket, länsstyrelsen, Skogforsk och Skogsstyrelsen. Samarbetet har resulterat i att man för första gången kunnat presentera en heltäckande bild av skador för hela landet. Resultaten visar att problemen är omfattande på många håll, särskilt allvarligt är läget för tall och lövträd i Götaland. På mer än 90 procent av de inventerade ytorna har rönn, sälg, asp och ek svårt att växa upp till fullstora träd. För första gången på mycket länge rapporterar Skogsstyrelsen dock att det också finns områden, exempelvis Västerbotten, där skadorna ligger på en nivå som bedömts som acceptabel.

Skydd mot skadeinsekter m.m.

Betydande skador på skogen finns fortsatt, varav de mest betydande – utom viltbete – orsakas av snytbagge, rotröta och granbarkborre. Skogsstyrelsen konstaterar att det i vissa avseenden saknas uppgifter om omfattningen. Skadorna orsakar skogsbruket stora förluster årligen. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har erhållit tre miljoner kronor årligen 2016–2019 för riskvärdering av växtskadegörare, vilket är en ny uppgift för universitetet.

Miljöhänsyn

Utifrån de senaste årens dialog mellan myndighet och intressenter och framtagna målbilder för god miljöhänsyn pågår ett

omfattande förbättringsarbete i skogsbruket. Under 2015 har Skogsstyrelsen fortsatt arbetet med genomförandet av målbilder för god miljöhänsyn. I rådgivningsverksamheten står detta i fokus, både i rådgivning till yrkesverksamma och till privata skogsägare. Dialogerna syftar till att skapa samsyn om vad som är bra utförda åtgärder med god miljöhänsyn. Skogsstyrelsen är huvudman för den samverkansgrupp som ansvarar för utveckling av målbilderna och hur de kommuniceras. Ytterligare fyra målbilder (om Äldre sandtallskog, Körning i skogsmark, Kulturstubbar och Kommunikation med nyttjare vid skogsbruksåtgärder) är färdiga för publicering som ett resultat av gruppens arbete.

Det finns fortfarande behov att förbättra hänsynen i samband med föryngringsavverkning när det gäller hänsynskrävande biotoper, skyddszoner och körning över vattendrag. Detsamma gäller hänsynsuppföljning kulturmiljö (avser kända lämningar) där 2015 års inventering visar att full hänsyn till forn- och kulturlämningar har tagits i 60 procent av fallen, 20 procent av de inventerade lämningarna har (lättare skador) och 20 procent har skador eller grova skador. Uppföljning av hänsynen till friluftsvärden har förstärkts i och med introduktionen av ny hänsynsuppföljning, och resultat kommer att redovisas med start 2017.

Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet har i samråd med länsstyrelserna och berörda aktörer inom skogssektorn drivit ett gemensamt arbete där syftet är att redovisa hur man arbetat för att minska skogsbrukets skador på kulturmiljöer. Arbetet redovisades till regeringen i april 2016. Det konstateras att det finns flera utvecklingsområden att arbeta vidare med, bl.a. att fortsatt verka för att samtliga aktörer förstår sin roll och tar sitt ansvar, och att förbättra kunskaps- och planeringsunderlag, utveckla arbetssätt och rutiner och höja kompetensen hos berörda aktörer. Parallellt med myndigheternas arbete har branschen tagit initiativ till gemensamma branschriktlinjer som bl.a. innefattar kompetensutveckling och åtgärder för att säkra att information om lämningar förs vidare genom hela kedjan av skogsbruksåtgärder från avverkningsanmälan till återplantering.

Skogsstyrelsen har under 2015 genomfört många aktiviteter, inklusive en processanalys, som bidrar till att generationsmålet och miljökvalitetsmålen nås (Skogsstyrelsens meddelande

2, 2016). Skogsstyrelsens bedömning i samband med fördjupad utvärdering av miljö-kvalitetsmålen under 2015 är att det inte går att se en tydlig positiv eller negativ riktning för utvecklingen i miljön gällande miljö-kvalitetsmålet Levande skogar (se utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård). Skogsstyrelsen konstaterar att utvecklingen i miljöarbetet är positiv och behöver fortsätta för att skogens miljötillstånd ska förbättras. Delaktighet och engagemang hos dem i skogssektorn som förväntas bidra till resultaten är en nyckelfaktor för att Levande skogar ska kunna nås.

Skydd av skogsmark

Intresset från markägarna för formellt skydd av skogsarealer med höga naturvärden är fortsatt mycket stort. Från och med 2016 har regeringen förstärkt möjligheterna till skydd genom en

nivåhöjning av Skogsstyrelsens anslag med 107 miljoner kronor. Det stora intresset ställer höga krav på urval och prioritering av områden. Prioritering har som tidigare gjorts i enlighet med den myndighetsgemensamma strategin för formellt skydd av skog. Under året har 350 nya naturvårdsavtal och biotopskydd beslutats, vilket är i nivå med året innan. Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket beslutade i januari 2015 om gemensamma anvisningar för naturvårdsavtal i områden med höga sociala värden. De två första naturvårdsavtalen med sociala värden som huvudsakligt syfte har tecknats under 2015 och omfattningen bedöms öka kommande år. Beslut om genresurser inom biotopskyddsområden följer plan och målet för perioden 2013–2016 bedöms bli uppnått.

Tabell 2.26 Miljöhänsyn vid förnygringsavverkning utförda under tiden 2011/2012–2013/2015

Procent

Form av miljöhänsyn (miljöfunktion)	Andel avverkningar med hänsynsbehov	Ingen negativ påverkan	Liten negativ påverkan	Stor negativ påverkan
Hänsynskrävande biotoper	54	65	16	19
Skyddszoner	34	72	16	12
Skogliga impediment	9	81	10	5
Kulturmiljöer	32	67	24	9
Upplevelsevärden	6	90	7	3
Transport över vattendrag	27	75	18	8

Källa: Skogsstatistisk hänsynsuppföljning tabeller 6.27–6.32.

Nationellt skogsprogram

Regeringen har under 2015 arbetat, och fortsätter under 2016 att arbeta, i bred dialog med myndigheter, näringsliv, organisationer och intressenter i det civila samhället för att ta fram ett nationellt skogsprogram. Arbetet med skogsprogrammet inriktas på att nå visionen: Skogen – det gröna guldet – ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi. Arbetet tar sin utgångspunkt i skogens ekonomiska, sociala och miljömässiga värden och syftar till att skapa en ökad samsyn bland intressenterna i hela värdekedjan. En dialogprocess inleddes under 2014 och arbetet med skogsprogrammet fortsätter över mandatperioder och partigränser.

Ett sekretariat har etablerats inom Regeringskansliet på Näringsdepartementet. Ett programråd med 23 organisationer är rådgivande till landsbygdsministern och fyra externa arbetsgrupper har haft i uppgift att ta fram underlag för möjliga strategiska mål och åtgärder. Dessutom har regionala dialogmöten, seminarier och korta träffar mellan landsbygdsministern och intressenter i sektorn genomförts i samverkan med bl.a. länsstyrelserna och Skogsstyrelsen. Arbetsgrupperna har i trendspaning och omvärldsanalys som en del i arbetet identifierat viktiga förändringsmönster av betydelse för skogsfrågor.

Översyn av skogsvårdslagstiftningen

En rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen har påbörjats under 2016 (dir. 2015:121, dir. 2016:17) och uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017. En särskild utredare ska föreslå de förändringar i skogsvårdslagstiftningen som behövs för att säkerställa en effektiv och tydlig lagstiftning när det gäller vissa frågor.

Adaptiv skogsskötsel

Under 2015 har Skogsstyrelsen i projekt-samverkan med SLU studerat två frågeställningar, dels skötselsätt av ungskogar för att passa olika målsättningar med skogen, dels hyggesfritt skogsbruk. Samtidigt har slutsatser dragits om det lärande, adaptiva, arbetssättet i sig. Skogsägarens egen försöksportal är i drift. Cirka 150 skogsägare har hittills använt sig av möjligheten att rapportera sina egna skötsel-försök.

Inom ramen för uppdraget har Skogsstyrelsen även arbetat med en kunskapsplattform för

skogproduktion (Meddelande 1/2016) och konstaterat att det finns möjlighet att höja skogsproduktionen.

Vidare har Skogsstyrelsen redovisat slutrapport om skogliga skattningar från laserdata (Skogsstyrelsen, Meddelande 4/2016). Målet är att nyttja den nationella laserscanningen och ny teknik för att få fram rikstäckande data om Sveriges skogsresurser. Data finns nu tillgängliga för skogsägare, myndigheter och andra intressenter i olika omfattning via e-tjänster.

Skogsstyrelsen har redovisat regeringsuppdraget Informationsbehov för god miljö-hänsyn (Meddelande 5/2015) och föreslagit åtgärder som syftar till att stärka hänsynen i skogsbruket.

Skogsbranden i Västmanland

Regeringen har anslagit 79 miljoner kronor 2014 och 2015 för att stödja de som drabbats av den stora skogsbranden i Västmanland 2014. Skogsstyrelsen har samordnat arbetet med väg-, diesel-, lagrings- och uppdragsstöd samt Lantmäteriets arbete i området. Skogsstyrelsen har deltagit i ett flertal träffar med drabbade skogsägare. I en rapport från Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri framkommer att de drabbade ger Lantbrukarnas riksförbund och Skogsstyrelsen högt betyg.

Arbetsmarknadssatsning i skog

Skogsstyrelsen och Arbetsförmedlingen har under 2015 fortsatt samarbetat i en arbetsmarknadssatsning inriktad på långtidsarbetslösa. Syftet har varit att genom introduktion, praktik, utbildning och handledning inom Skogsstyrelsens verksamhetsområde stärka deltagarna och ge dem bättre förutsättningar att få ett arbete eller förankring på arbetsmarknaden. Totalt har projektet under projekttiden februari 2013 till september 2015 haft 2 090 deltagare. En utvärdering visar att ca 20 procent av deltagarna hade någon form av anställning 180 dagar efter avslutat deltagande i projektet.

Regeringen lämnade i november 2015 två uppdrag till Skogsstyrelsen respektive Arbetsförmedlingen, i samverkan med SLU och andra berörda myndigheter, dels att analysera arbetskraftsförsörjningen i de gröna näringarna, dels att lämna förslag på åtgärder som kan främja anställning av nyanlända i de gröna näringarna. En redovisning i februari 2016 visade att det finns brist på arbetskraft inom de gröna

näringsarna och att det finns möjligheter till sysselsättning för nyanlända och arbetslösa.

Jämställdhet

Skogsstyrelsen har antagit en treårig plan (2015–2017) för arbetet med jämställdhet och mångfald. Gällande det utåtriktade arbetet konstateras att myndigheten inte har nått de uppsatta målen om jämställdhet. I rådgivningen till skogsbrukare var 21 procent av deltagarna kvinnor medan 79 procent var män. Då 38 procent av skogsägarna är kvinnor och 62 procent är män innebär det att kvinnor fortsatt är underrepresenterade i rådgivningsaktiviteterna.

Skogliga internationella samarbeten

Sverige har under 2015 och 2016 ökat sitt engagemang för globala skogsfrågor, inte minst inom FN. Fokus för Sverige är att främja den internationella dialogen och samverka för genomförandet av skogsrelaterade internationella avtal, överenskommelser och mål.

Inom ramen för EU-samarbetet har Sverige också värnat det nationella självbestämmandet över skogspolitiken. Målsättningen i arbetet med EU:s skogsstrategi är att EU-politik som påverkar skogen och dess värdekedjor samordnas på bästa sätt. Tidigt påverkansarbete kring EU:s kommande hållbarhetspolitik för bioenergi är en fråga som har prioriterats. Sverige har också bedrivit påverkansarbete inför det kommande förslaget om hur utsläpp och upptag från jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning ska hanteras i EU:s mål till 2030-ramverk.

Det regionala skogssamarbetet Forest Europe höll sin sjunde ministerkonferens m.fl. ministeråtaganden om bl.a. grön ekonomi och skydd av miljö. Beslut om att senast 2020 söka nå samsyn i förhandlingarna om ett rättsligt bindande skogsavtal fattades. Sverige valdes också in i styrkommittén för Forest Europe.

Sverige har aktivt deltagit i FN:s skogliga arbete bl.a. med att ta fram FN:s strategiska plan för skog 2017–2030 och deltagit i Världsskogskongressen i Durban i september 2015. Som del i Sveriges nya exportstrategi har främjanderesor och internationella besök lyft fram trähusbyggande och nya innovationer inom skogssektorn. Ytterligare åtgärder i linje med exportstrategin är att landsbygdsministern besökte Kina i november 2015 och att det i samband med statsbesök av Chiles president

tecknades ett samverkansavtal på det skogliga området.

Analys och slutsatser

Inriktningen under året har varit arbete för att uppfylla skogspolitikens två jämställda mål för skogen, om produktion och miljö. Regeringen bedömer, utifrån årets resultat och indikatorer, att den befintliga modellen för skogsförvaltningen är i huvudsak anpassad för att uppnå politikens syften. Samtidigt finns det områden som behöver utvecklas inom både produktions- och miljöområdet, också för att bidra till miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Likväl som att skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skoglig råvara viktigt i en omställning till ett biobaserat samhälle och för att fasa ut fossil energi. Det pågående arbetet med det nationella skogsprogrammet tillsammans med bl.a. översyn av skogsvårdslagstiftningen (dir. 2015:121) ger goda förutsättningar för detta liksom för utveckling av skogens hela värdekedja. Skogsprogrammet förväntas även ge bidrag till utvecklingen av en cirkulär och biobaserad ekonomi och till regeringens sysselsättningsmål och mål om jämställdhet m.m. Arbetsgrupperna lämnar sina slutrapporter med strategiska rekommendationer och förslag under hösten 2016. Utredningen om skogsvårdslagstiftningen presenterar sina förslag den 31 mars 2017.

Redovisningen från Skogsstyrelsen av regeringsuppdrag rörande adaptiv skogsskötsel inklusive kunskapsplattform för skogsproduktion och skogliga skattningar från laserdata visar på vikten av att ha och ta tillvara kunskap och skogliga grunddata i utvecklingen mot en biobaserad ekonomi där skogens alla värden har en viktig roll. Störst betydelse för hög och värdefull skogsproduktion är väl utförda åtgärder i skogsbruket. Vidare är det väsentligt att förhindra omfattande skogsskador liksom att skogsskötseln blir mer variationsrik och att hänsynen till biologisk mångfald och andra allmänna intressen utvecklas. Skogliga grunddata av god kvalitet som tagits fram genom laser-scanning finns nu lättillgängliga över hela landet. Detta leder till goda effekter för ekonomi, sysselsättning och miljöhänsyn. Regeringen bedömer att det förbättrade kunskapsläget som skapats genom satsningen på adaptiv skogs-

skötsel kommer att medverka på ett värdefullt sätt till en variationsrik skogsskötsel.

Scenarioberäkningarna i SKA 15 ger information om indikatorn om virkesförråd och återväxt och utgör ett viktigt beslutsunderlag för fortsatt strategiskt arbete med skogspolitiken. Skogstillståndet i den svenska skogen är ur ett virkesförsörjningsperspektiv gott, vilket skapar förutsättningar för en varaktigt hög tillväxt och därmed en möjlighet till varaktigt höga avverkningsnivåer. Historiskt har tillväxten i skog på virkesproduktionsmark legat ganska långt över den faktiska avverkningsnivån. Det har inneburit att virkesförrådet kontinuerligt ökat, vilket tillsammans med förbättrade skogsodlingsmaterial och förbättrad skogsvård, och ett förändrat klimat, lett till en successivt ökad tillväxt och ökad potentiell avverkning. Det är viktigt att skogsbruksåtgärder utförs på ett ekonomisk, ekologisk och socialt hållbart sätt.

Klimatförändringarna har stor betydelse för skogens framtida tillväxt och tillstånd och kan föra med sig betydande risker i form av ökad risk för stormfällning, skadeinsekter, perioder med torka och bränder som är svåra att modellera.

Ålderssammansättningen i skogen förändras också. Ytterligare analyser behövs.

Det är viktigt att förbättra förnyringarnas kvalitet, både ur ett produktions- och miljöperspektiv och uppdaterad information och analys av hur ytterligare förbättring kan nås är önskvärt. Areellt omfattande skogsskador är ett stort problem som hämmar produktionen av biomassa samt virkets framtida värde och användbarhet och har negativ påverkan på biologisk mångfald och upplevelsevärden.

Gällande de indikatorer som följs särskilt för olika aspekter av skogsskötsel (röjning, viltskador och skadeinsekter) konstateras att när röjning och gallring inte utförs i tid minskar tillväxtpotentialen och virkets framtida kvalitet, värde och användbarhet sjunker. Detta gör att landet som helhet riskerar lägre tillväxt och därmed en sämre träråvara.

Konsekvent arbete och ökat ansvarstagande från berörda parter, i kombination med goda väderförhållanden, har resulterat i förbättringar gällande betesskador orsakade av hjortdjur i vissa delar av landet. Betesskadorna är dock fortsatt allvarliga i många områden. Den satsning som gjorts på SLU för riskvärdering gällande växtskadegörare har förbättrat möjligheterna att

framöver hantera riskerna med särskilt nya allvarliga skadegörare.

Det finns stor potential att skapa jobb av olika karaktär i skogen och med skogens resurser som bas. SKA 15 har påvisat att det finns förutsättningar för varaktigt höga tillväxt- och avverkningsnivåer. Den arbetsmarknadsinsats som avslutades 2015 visar att detta också gäller sysselsättning för långtidsarbetslösa, långt från arbetsmarknaden. Det är dock viktigt att dra lärdomar också om jämställdhetsperspektivet så att liknande framtida åtgärder utformas så att insatserna når både kvinnor och män.

Skogsstyrelsen bedömer i årsredovisningen för 2015 att det finns tendenser till förbättrad miljöhänsyn, men att det ännu är för tidigt att ge ett fördjupat svar på vilken samlad effekt de senaste årens arbete med målbilder för miljöhänsyn, skärpt tillsyn samt kulturmiljö-satsningar i skogen har haft. Resultaten gällande kulturmiljöarbetet visar på fortsatt behov av samarbete mellan Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet för att skydda kulturmiljöer i skogen.

Förändringar i ersättningsbestämmelser och högre virkespriser medför ökade kostnader för områdesskydd, något som mötts med ett betydande resurstillskott i form av permanent anslagshöjning för områdesskydd hos Skogsstyrelsen från 2016. Sammantaget visar indikatorn skydd av skogsmark att takten i skyddsarbetet ligger i nivå med föregående år mätt som antal skyddade områden.

Den svenska exporten av skogsprodukter står för ett betydande positivt exportnetto (127 miljarder kronor 2013). Den internationella policyutvecklingen, som tar sin utgångspunkt i olika politikområden, påverkar skogen och dess värdekedjor även i Sverige. Sammantaget är detta några faktorer som utgör grund för regeringens bedömning att det är av vikt att Sverige fortsatt engagerar sig i de internationella processerna på skogsområdet (se även avsnitt 2.5.12 Resultat internationellt arbete).

2.5.6 Resultat jakt- och viltförvaltning

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur jakt- och viltförvaltning utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga och en hållbar

användning av naturresurserna, används följande indikatorer:

- Viltstammarnas utveckling (exklusive rovdjur).
- Omfattning av viltskador.
- Antal viltolyckor i trafik.

Resultat

Strategi för svensk viltförvaltning

I juni 2015 redovisade Naturvårdsverket, på uppdrag av regeringen, en strategi för svensk viltförvaltning med en övergripande vision, mål och delmål för det ansvar som Naturvårdsverket har som central myndighet för frågor om vilt, rovdjur och jakt samt som vägvisare för andra myndigheter och aktörer. Strategin har remissbehandlats, med positivt mottagande. Vissa förslag bereds inom Regeringskansliet medan Naturvårdsverket nu arbetar utifrån den huvudsakliga inriktningen i strategin.

Klövsvilt

Naturvårdsverket har utvärderat den nya älgförvaltningen som infördes 2012. Uppdraget redovisades i februari 2015 och utifrån rapporten och remissutfall bedöms den nya älgförvaltningen fungera väl. Det som framhölls som problematiskt var finansieringen. För att säkerställa en fortsatt fungerande förvaltning ska Naturvårdsverket därför utreda frågan om en långsiktig stabil finansiering av såväl förvaltningen som nödvändiga it-system. I den mån det är ändamålsenligt ska kronhjortsförvaltningen inkluderas i analys och förslag. Uppdraget ska redovisas den 31 januari 2017.

Jaktåret 2014/15 sköts närmare 90 000 vildsvin vilket är en uppgång med sju procent mot föregående jaktår. Syftet med vildsvinsförvaltningen och avskjutningen är att minska såväl stammens utveckling som skador, särskilt på grödor, orsakade av vildsvin. Det är positivt att det är betydligt lägre antal äldre djur som skjutits i år jämfört med tidigare år. Djur med hög medelålder lär yngre djur risken med att vara på vissa områden, såsom åkrar, och därmed minskar skadorna. Vildsvinsstammen fortsätter dock att spridas geografiskt samt förtätas i de områden där de nyligen etablerats. Populationen

beräknas efter jakt vara i storleksordning 200 000 vildsvin (en ökning med ca 25 000 jämfört med föregående jaktår) men en minskning jämfört med jaktåren 2011 och 2012). Viltvårdsfondens medel har använts, via Svenska Jägareförbundet, för att stärka samverkan mellan i första hand lantbrukare, markägare och jägare samt arbeta med inventeringsstatistik och prognoser för tillväxten. En s.k. vildsvinsbarometer har också tagits fram som gör att det snabbt går att se inom vilka län som vildsvinen ökar, och då anpassa jakttrycket därefter. I arbetet har även ingått rådgivning om lämpliga avskjutningsstrategier och att motverka olämplig utfodring. Utfodring av främst klövsvilt som vildsvin och hjort har blivit vanligare och förekommer året runt. Regeringen har i en proposition (prop. 2015/16:199) föreslagit att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas att föreskriva om förbud mot eller villkor för utfodring av vilda djur som inte hålls i hägn.

Trafikskadat vilt

Det nationella samarbetsorganet Nationella Viltolycksrådet (NVR) arbetar med olycksförebyggande arbete och säkerställandet av en långsiktig och effektiv organisation för eftersök av trafikskadat vilt. Jägarorganisationerna lämnar uppgifter om tillgängliga eftersöksekipage och kontaktpersoner till NVR:s eftersöksorganisation. Över 5 000 jägare har varit engagerade i detta arbete. NVR är ett gott exempel på engagerat samarbete mellan frivilligorganisationer och myndigheter kring en angelägen uppgift, att förkorta lidandet hos trafikskadat vilt. Viltolycksstatistik uppdelat på viltslag framgår av tabell 2.27.

Tabell 2.27 Antalet trafikolyckor med olika viltslag under 2013–2015

Viltslag	2013	2014	2015
Älg	5 771	5 141	4 914
Hjort	1 674	2 028	2 258
Rådjur	35 522	35 914	36 513
Vildsvin	3 551	3 783	4 229
Rovdjur	86	60	81
Totalt antal viltolyckor	46 944	47 167	48 190

Källa: Nationella Viltolycksrådet.

Som framgår av statistiken är det totala antalet viltolyckor relativt oförändrat över tid. Medan antalet älgolyckor har minskat med omkring

15 procent de senaste åren, har antalet vildsvinsolyckor ökat i motsvarande omfattning. Antalet olyckor med rådjur respektive hjortdjur (dovhjort och kronhjort) har också ökat under perioden.

Enligt jaktförordningen (1987:905) har Polismyndigheten, och den som utför eftersök, rätt till ersättning för sina eftersökskostnader vid viltolyckor med motorfordon. Under 2015 utbetalades 36 728 000 kronor i ersättning för eftersökskostnader, vilket belastar Trafikverket.

Viltskador

Det är vanligt förekommande att vildsvin och fåglar besöker odlade fält för att söka föda vilket kan ge upphov till skador. Näringsidkare har rätt till stöd för att kompensera för skador orsakade av gäss, tranor och svanar och medel betalas ut från anslaget 1:7 *Ersättning för viltskador m.m.* År 2015 uppgick stödet till 4,3 miljoner kronor för ersättning för skada och 3,5 miljoner kronor för förebyggande åtgärder.

Angrepp på tamboskap är den vanligaste orsaken till konflikter mellan stora rovdjur och människor. Under 2015 var det färre rovdjursangrepp på tamdjur än 2014. Drygt 500 får angreps samt även ett antal hundar, nötdjur och getter. Anslaget 1:7 *Ersättning för viltskador m.m.* för 2015 används också för att kompensera för angrepp på tamdjur. Kostnaderna för ersättning för skada på tamdjur uppgick till 3,4 miljoner kronor och för förebyggande åtgärder ca 4,1 miljoner kronor. Av kostnaderna för skador avsåg 10 procent skador orsakade av björn, 20 procent skador av lodjur och 70 procent skador av varg. Värmland, Örebro och Västra Götaland är de län som har högst utbetalningar för skadeförebyggande åtgärder medan Stockholm, Gävleborg och Västernorrland har högst utbetalningar för ersättning för uppkomna skador. Värmlands och Örebro län har betalat ut mest bidrag till förebyggande åtgärder för hundar. Ersättning för uppförande av rovdjursavvisande stängsel på jordbruksmark lämnas inom ramen för landsbygdsprogrammet för 2014–2020.

Rovdjur har en stor påverkan på rennäringen. Anslaget 1:23 *Främjande av rennäringen m.m.* används bl.a. för att kompensera rennäringen för förekomst av de stora rovdjuren (varg, björn, järv, lo eller kungsörn) Ersättning för förekomst av rovdjur uppgick 2015 till 54,3 miljoner kronor. Arbetet med att

anpassa rovdjurspopulationerna till en toleransnivå på 10 procent för samebyarna pågår.

Regeringen är angelägen om att problemen kring viltskador minskar. Av den anledningen lades ett uppdrag till Jordbruksverket som handlar om att förebygga viltangrepp på tamdjur och till Sveriges lantbruksuniversitet om att kartlägga hur angrepp av stora rovdjur påverkar landsbygdsens ekonomi. Dessa har redovisats. Anslaget 1:7 *Ersättning för viltskador m.m.* har även ökat med 10 miljoner kronor 2015 och med ytterligare 10 miljoner kronor fr.o.m. 2016.

Rovdjur

Det övergripande målet för rovdjurspolitiken är att rovdjur ska ha gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomiska hänsyn tas. Riksdagen har beslutat om en regionaliserad rovdjursförvaltning. Det innebär att beslut om skydds jakt och licensjakt under vissa förutsättningar kan delegeras till länsstyrelsen.

För att kunna fatta väl underbyggda beslut om rovdjursförvaltningen genomfördes ett antal uppdrag 2015. Jordbruksverket hade i uppdrag att sammanställa forskning om metoder för att skydda tamdjur mot angrepp av stora rovdjur. Naturvårdsverket utredde hur beslutsprocesser och kriterier för skydds jakt efter varg ytterligare kunde utvecklas. Det var även nödvändigt med en utökad förståelse för vargens gynnsamma bevarandestatus. Följaktligen genomförde Naturvårdsverket en ny och bredare vetenskaplig bedömning av vargens gynnsamma bevarandestatus. Slutsatsen var att det skulle finnas minst 300 vargar i Sverige för att uppnå gynnsam bevarandestatus och att minst en varg invandrar från Finland och reproducerar sig med en skandinavisk varg vart femte år (motsvarar en varggeneration). Således konstaterades att Sveriges vargpopulation hade gynnsam bevarandestatus givet att inventeringen 2015 visade att det fanns ungefär 415 vargar i Sverige. Ytterligare en utredning genomfördes för att se över processgången för överprövning av länsstyrelsens beslut om skydds jakt och licensjakt efter stora rovdjur. Utredaren fann att förbudet mot överklagande till domstol var oförenligt med EU-rättens principer.

Beslut om licensjakt efter varg 2015 överklagades till domstol. Det ledde till att Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) tog

ställning till om ett beslut om licensjakt efter varg kunde tas upp till prövning av domstol, trots att det enligt jaktförordningen bara fick överklagas till Naturvårdsverket. HFD fann, i linje med ovan nämnd utredning, att överklagandeförbudet i jaktförordningen stod i strid med EU-rätten. Regeringen har infört en möjlighet att överklaga beslut om jakt efter björn, varg, järv, lo och kungsörn till allmän förvaltningsdomstol. I syfte att möjliggöra en effektivare överprövning av jaktbeslut avseende de fem stora rovdjuren har regeringen bl.a. koncentrerat överprövningen till en domstol, Förvaltningsrätten i Luleå, och infört ett krav på att ärenden om jakt efter stora rovdjur ska handläggas skyndsamt. Hösten 2015 togs beslut om licensjakt efter 48 vargar i fem län inför licensjakten 2016. Samtliga beslut överklagades. Totalt fälldes 14 vargar.

Säljakt

Det finns i dag livskraftiga populationer av gråsäl och vikare i Östersjön samt knobbsälar i Västerhavet och södra Östersjön. Sälar orsakar skada då de tar fisk direkt ur fiskenäten och förstör fiskeredskap. Skydds jakt är den enda tillåtna jaktformen för säl. Under 2015 tilläts jakt på 430 gråsälar och 210 knobbsälar varav 282 gråsälar och 159 knobbsälar fälldes.

Från och med den 18 oktober 2015 kan Sverige inte längre sälja sälprodukter inom EU. Det undantag som Sverige har haft upphör i och med att förordningen ändras enligt Världshandelsorganisationens (WTO) rekommendationer.

Provtagningskraven vid säljakt är omfattande vilket försvårar jakten. Naturvårdsverket införde för jakten 2015 på prov differentierade provtagningskrav. Naturvårdsverket har sett över denna ordning och har inför jakten 2016 infört nya förändringar.

Analys och slutsatser

Genom älgförvaltningsgrupper, viltförvaltningsdelegationer, nationella klövvilträdet, nationella rovdjursrådet samt brukarrådet har en modell för samförvaltning på regional nivå skapats som möjliggör bl.a. dialog mellan berörda aktörer i viltförvaltningen. Länsstyrelserna har byggt upp en samordnad förvaltning av både verksamhet och det samlade

it-stödet. Regeringen ser det som viktigt att viltförvaltningen fortsatt utvecklas. Naturvårdsverkets arbete utifrån Strategi för svensk viltförvaltning kan bidra till detta.

Vildsvinsstammens fortsatta spridning visar att ett fortsatt högt jakttryck är viktigt för att stoppa stammens snabba ökning.

Antalet trafikolyckor där vilt har varit inblandat har endast ökat marginellt under flera år, vilket är positivt. Viltolyckor medför dock betydande samhällsekonomiska kostnader genom bl.a. person- och saksador samt värdet av de förseningar som olyckorna medför. Samtidigt har en effektiv eftersöksorganisation utvecklats så att eftersök kan ske snabbt och kostnadseffektivt. En sådan utveckling bidrar till att stärka djurskyddet vid eftersök av trafikskadat vilt.

Regeringen anser att Sverige ska ha långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar. Som en följd av de rovdjursuppdrag som genomfördes 2015 finns det nu en bredare kunskapsbas som är en tillgång för att kunna säkerställa väl underbyggda jaktbeslut. Regeringen konstaterar att närvaron av stora rovdjur i renkötselområdet är en stor utmaning för renkötseln. En viktig fråga för renkötseln framtid är således en långsiktig hållbar samexistens mellan renkötseln och rovdjur. Regeringen anser därför att det är fortsatt viktigt att arbetet mot att uppnå toleransnivå på 10 procent på samebyns faktiska renantal.

2.5.7 Resultat den gemensamma fiskeripolitiken och fiskerinäringen

Ett hållbart fiske

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur den gemensamma fiskeripolitiken och fiskerinäringen utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga och en hållbar användning av naturresurserna, används följande indikatorer:

- Biologisk status för fiskbestånd.
- Antal bestånd under förvaltningsplaner.
- Svenska yrkesfiskets förädlingsvärde.
- Överskridande av fiskekvoter och kvotutnyttjande.

Resultat

Biologisk status för fiskbestånd

Europeiska kommissionens årliga policy-meddelande om fiskemöjligheter (TAC och kvoter) redovisar situationen för EU:s gemensamma fiskbestånd. Av det meddelande som presenterades i juni 2016 framgår att fisket sedan 2006 generellt närmat sig målet om maximal hållbar avkastning (MSY) i alla delar av Nordostatlanten, Nordsjön och Östersjön. Några nyckelsiffror för dessa områden är att andelen bestånd som fiskas enligt MSY under denna period gått från 2 till 26, att antalet bestånd som är inom biologiskt säkra gränser har ökat från 11 till 21 bestånd. Utöver de bestånd som redan uppnått MSY, finns det för närvarande även många viktiga kommersiella bestånd i Nordsjön och i Östersjön som är nära MSY. Andelen bestånd som bedöms vara överutnyttjade har minskat från 94 procent, 2005 till 48 procent, 2015. Det finns även ett antal bestånd vars tillstånd är okänt på grund av otillräckligt dataunderlag. Den sistnämnda andelen har varierat från 35 till 50 procent de senaste åren och ligger på ca 45 procent för 2015. Framsteg har gjorts när det gäller antalet bestånd för vilka det finns kvantitativa rekommendationer, vilka har ökat från 59 år 2003 till 72 år 2015.

Fastställande av fiskemöjligheter

Liksom tidigare år har kvoter fastställts för de för Sverige viktiga fiskerna i Östersjön och Västerhavet. Vad gäller Östersjön och torsk visar den vetenskapliga rådgivningen att det västra torskbeståndet är i dåligt skick, medan ingen analytisk beståndsuppskattning kunde göras för det östra torskbeståndet. Rådets beslut innebär att kvoterna för torsk för 2016 sänks med 20 procent i hela Östersjön. För lax behölls kvoten på samma nivå som föregående år i hela Östersjön, vilket är en lägre nivå än den som kommissionen föreslagit. För övriga bestånd (sill, skarpsill och rödspätta) visar den vetenskapliga rådgivningen på en positiv eller stabil trend och besluten avsåg huvudsakligen ökningarna av fiskemöjligheterna. Ökningarna ligger för de flesta bestånden av sill och rödspätta under eller i linje med de vetenskapliga råden. För skarpsill och sill i norra Östersjön beslutade rådet att gradvis anpassa uttaget till

MSY, vilket gör att beståndet når nivån för maximal hållbar avkastning (MSY) först 2017. Mot bakgrund av bristande kunskap om det östra torskbeståndet har SLU, i samarbete med andra medlemsstater, påbörjat en omfattande märkningsstudie.

Förhandlingar om fiskemöjligheter för Västerhavet sker dels internt inom EU, dels med kuststaterna runt Västerhavet. EU:s fiskemöjligheter för Västerhavet för nästkommande år fastställs i regel vid jordbruks- och fiskerådet i december. 2016 års beslut om fiskemöjligheter innebär att ytterligare steg tas i genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik, bl.a. genom att fler fiskemöjligheter fastställdes enligt målet om MSY samt att landningsskyldigheten införs gradvis för bottenlevande arter fr.o.m 2016. Totalt fastställdes 36 TAC enligt MSY medan det för andra TAC beslutades om gradvisa anpassningar mot MSY. För vissa bestånd där vetenskapliga uppgifter saknades (s.k. datasvaga bestånd) innebär beslutet att TAC antingen minskar eller behålls på oförändrade nivåer.

För de arter som omfattas av landningsskyldigheten fastställdes kvoter som tar hänsyn till tidigare utkast vilket i praktiken innebär att kvoterna sätts på en högre nivå än tidigare.

Den 15 mars 2016 nåddes en preliminär överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet om en flerårig förvaltningsplan för bestånden av torsk, sill/strömring och skarpsill i Östersjön. I och med att behandlingen av den fleråriga förvaltningsplanen för Östersjön är slutförd och därmed vissa principiella frågor lösta mellan rådet och Europaparlamentet kan det förväntas att förhandlingar om kommissionens förslag från 2011 på en flerårig förvaltningsplan för lax i Östersjön återupptas samt att kommissionen lägger ett förslag om en flerårig plan för bottenlevande arter i Västerhavet.

Regionalisering och landningsskyldighet

Under 2015 har ett arbete bedrivits inom de regionala grupperna Baltfish (förvaltningsområde Östersjön) och Scheveningen (förvaltningsområde Västerhavet) kring bl.a. landningsskyldigheten.

Landningsskyldighet infördes redan 2015 för pelagiskt fiske i Västerhavet. Under 2016–2019 införs gradvist landningsskyldighet i fiske efter bottenlevande arter i Västerhavet. För 2016 specificerar den regionala utkastplanen att fångster av kolja, rödspätta, äkta tunga, sej och

räka omfattas av landningsskyldigheten i vissa fisken. Havskräfta i Skagerrak och Kattegatt omfattas också av landningsskyldighet men får fortsatt återutsättas eftersom havskräfta bedöms ha hög överlevnad vid återutsättning. För Östersjön antogs motsvarande utkastplan redan i oktober 2014.

I syfte att minska mängderna oönskad fångst har Havs- och vattenmyndigheten under 2015, i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet, bidragit till 14 olika projekt för att utveckla mer selektivt fiske. Dessa omfattar fisket både i Västerhavet och i Östersjön, inklusive projekt med torskburar, försök med rist för att sortera ut gråsej i sillfisket, och modifierade trålar för torsk, räka och havskräfta. Totalt finansierade myndigheten projekt för 9,8 miljoner kronor med hjälp av åtgärdsanslaget.

Regeringen lämnade den 9 juni 2016 tillsammans med Danmark och Tyskland in en gemensam rekommendation om bevarandeåtgärder i syfte att nå bevarandemålen i det skyddade marina området Bratten. Det är första gången Sverige tillämpar detta förfarande för att inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken anta bevarandeåtgärder i ett skyddat marint område.

Utveckling av fiskerinäringen

Under 2015 har kommissionens förslag till tullkvoter som ska tillämpas under 2016–2018 beslutats i rådet. För att säkra råvaruförsörjningen till fiskberedningsindustrin för fiskprodukter har EU helt eller delvis avskaffat tullarna autonomt på vissa produkter enligt rådets förordning (EU) nr 1220/2012 av den 3 december 2012 om handelsrelaterade åtgärder för att garantera försörjning med vissa fiskeriprodukter för unionens beredningsindustri 2013–2015 och om ändring av förordningarna (EG) nr 104/2000 och (EU) nr 1344/2011. Beslutet innebär bl.a. att den för svensk livsmedelsindustri viktiga tullkvoten för sill sänks. En överenskommelse har också slutits mellan EU och Norge när det gäller unionstullkvoterna för perioden 2014–2021, vilket är av betydelse för den svenska fiskberedningsindustrins behov av förmånsbehandling inom ramen för autonoma tullkvoter.

De totala fångsterna (landad vikt) i svenskt fiske har, från att ha legat på över 200 000 ton 2008, varit låga under några år men nu stigit igen,

202 000 ton 2015. Det som påverkar infiskningen är främst de stora pelagiska kvoterna (sill, skarpsill, tobis etc.), i och med dess stora procentuella andel av de totala svenska kvoterna.

Värdet för den landade vikten 2015 var nästan 1,1 miljard kronor. På senare år har den minskande mängden fångst kompenseras i värde genom att priserna stigit, dock med stora variationer mellan olika arter. Priset på torsk har gått ned kraftigt, 32 procent sedan 2008, vilket har påverkat det småskaliga fisket negativt där torskfisket står för en stor del av det totala landningsvärdet. Under 2015 har den landade kvantiteten torsk ökat lite från den låga nivån 2013 och 2014. Priset på torsk fortsatte dock sjunka med 17 procent jämfört med 2014.

För den svenska fiskeflottan har förädlingsvärdet från 2008 till 2015 varierat mycket. Även om trenden är otydlig så har förädlingsvärdet, baserat på en prognos för 2015, ökat med 14 procent under perioden 2008–2015. Per heltidssysselsatt inom fisket är ökningen under samma period 64 procent. Den kraftiga ökningen har skett från 2012 även om 2014 var ett dåligt år sett till lönsamheten i fisket, mätt i kronor och i förhållande till antalet anställda. Den kraftiga ökningen anses främst bero på förändringarna i förvaltningen och då främst införandet av det s.k. pelagiska systemet (enskilda och överförbara fiskemöjligheter för denna del av fiskeflottan).

Utvecklingen av lönsamheten över hela fisket skiljer sig dock markant åt mellan olika typer av fisken och för olika storlekar på fartyg. Det småskaliga fisket, fartyg under 12 meter med passiva redskap, har låga förädlingsvärden genom en dålig prisutveckling och för många stora kostnader för sälskador. I detta fiske ökar även andelen som bara deltidsfiskar. De stora fartygen, över 24 meter som fiskar med aktiva redskap (t.ex. trål) uppvisade höga och ökande förädlingsvärden. Undantaget är torsk- och räkfisket där det, som nämnts innan, varit en dålig prisutveckling. Prognoserna tyder dock på en svag ekonomisk förbättring.

I syfte att främja det småskaliga kustfisket och möjligheterna till ökad lönsamhet har Havs- och vattenmyndigheten, inom ramen för sitt mandat, infört ett antal regler. Dessa avser bl.a. att underlätta byte av tillståndsinnehavare, möjligheter till nyetablering, fiske utan fångstbegränsningar inom ramarna för kustkvoterna

samt möjligheter att tillfälligt fördela fångstmängder mellan fiskefartyg under tvåmånadersperioder inom räkfisket. Att beskriva effekterna av dessa åtgärder är dock svårt då många faktorer utöver dessa påverkar fiskets utveckling.

Fiskerikontroll

Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen i Sverige, vilken huvudsakligen är EU-reglerad som en del av den gemensamma fiskeripolitiken. Fiskerikontrollen omfattar kvotuppföljning och fisketid (effort), dokumentkontroll, landningskontroll, transportkontroll och beslut om fiskestopp såväl som kontroll att regelverket följs. Den sjögående fiskerikontrollen bedrivs av Kustbevakningen. Fiskerikontrollen genomförs även i samverkan med andra EU-medlemsländer i form av gemensamma kontrollinsatser i vissa havsområden, sk. Joint Deployment Plans (JDP).

Under 2015 har Havs- och vattenmyndigheten fortsatt arbetet med att utveckla och anpassa fiskerikontrollen till de krav som EU ställer. Utvecklingsarbetet avser bl.a. fartygsövervakningssystem (Vessel Monitoring System) och kontrollförordningens krav på ett spårbarhetsystem för fiskeriprodukter.

Regeringens proposition Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare (prop. 2015/16:118) har medfört att även aktörer som hanterar fisk men inte är yrkesfiskare kan påföras sanktionsavgifter vid överträdelse av bestämmelser om uppgiftsskyldighet och märkningskrav i EU:s gemensamma fiskeripolitik. Reglerna träder i kraft den 1 augusti 2016.

Svenskt fiske hade tillgång till 56 kvoter under 2015. De fiskemöjligheter som tilldelades Sverige i form av kvoter uppgick till 247 756 ton samt 26 870 laxar (2014 uppgick det till 221 421 ton och 29 857 laxar). Under året stoppade Havs- och vattenmyndigheten fisket på sex kvoter. Samma antal stoppades 2014. Kvotutnyttjandet var liksom föregående år högt, vilket ligger i linje med målet att inga kvoter ska överskridas samtidigt som de ska nyttjas fullt ut.

Viktiga orsaker till att kvoterna hållits är enligt Havs- och vattenmyndigheten fiskets följsamhet mot rapporteringskraven, effektiv dokumentation, snabb och korrekt datalagging

av uppgifterna, landningskontrollen samt kvotbyten med andra länder.

En del av målen för landningskontroll är EU-reglerade, andra är framtagna av Havs- och vattenmyndigheten och återfinns i tillsynsplanen för fiskerikontroll. Alla EU-mål för 2015 uppnåddes, utom kvantitetsmålet för pelagiskt fiske i Västerhavet och saluförd torsk via auktioner. Detta är ett förbättrat resultat i jämförelse med tidigare år. Förklaringen är att myndigheten tydligt prioriterat kontrollen av arter som omfattas av fleråriga planer. Prioriteringen var ett resultat av att Europeiska kommissionen i ett beslut påpekade brister på uppnådda målnivåer för de arter som omfattas av fleråriga planer. Beslutet förde med sig att myndigheten fick omprioritera sina kontrollinsatser även inom andra fiskeområden. Trots detta nåddes alla Sveriges nationella mål utom antalsmålet för transportkontroll.

Fiskeriprogrammet/Havs- och fiskeriprogrammet

Resultatindikatorer

För att mäta resultatet för målet för fiskeriprogrammet 2007–2013 har följande indikator använts:

- Budgetutnyttjande

För att redovisa resultat och bedöma hur havs- och fiskeriprogrammet bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga och en hållbar användning av naturresurserna, kommer följande indikatorer att användas:

- Förändring av oönskade fångster
- Förändrad vattenbruksproduktion.
- Antal projekt inom datainsamling och kontroll.
- Antal genomförandeprojekt inom lokalt ledd utveckling.
- Antal projekt inom saluföring och beredning.
- Förändrad täckning av skyddade områden.

Andra bedömningsgrunder

Uppföljningen av havs- och fiskeriprogrammets måluppfyllelse sker i enlighet med utvärderingskraven som ställs i EU:s regelverk. För programperioden 2014–2020 ska två fördjupade

årsrapporter (2017 och 2019) lämnas, liksom en slutrapport 2020 och en slututvärdering 2024.

Dessutom kommer utvärderingssektariatet vid Jordbruksverket att löpande genomföra egna utredningar och uppföljningar.

Resultat

Fiskeriprogrammet (2007–2013)

År 2015 var sista året för utbetalning av stöd inom det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige 2007–2013 (fiskeriprogrammet). Programmet började genomföras under våren 2008 och under perioden 2007–2015 har ca 867 miljoner kronor betalats ut från både Europeiska fiskerifonden (EFF) och från svenska offentliga finansieringskällor. När det gäller redovisning av andelar beviljade medel samt det totala budgetutnyttjandet under programperioden hänvisas till budgetpropositionen för 2016. Målet om ett högt budgetutnyttjande bedömdes då ha varit uppfyllt.

Havs- och fiskeriprogrammet (2014–2020)

Havs- och fiskeriprogrammet startades i november 2015 varför det inte finns resultat att redovisa för 2015. Programmet är ett viktigt finansieringsverktyg i genomförandet av EU:s nya gemensamma fiskeripolitik samtidigt som det kan finansiera åtgärder som främjar såväl långsiktigt hållbara fiskbestånd som ökad konkurrenskraft för företag med koppling till fiske- och vattenbrukssektorn. Programmet innehåller trettiofem olika åtgärder indelade i sex s.k. unionsprioriteringar. Urvalet av åtgärder bygger på strävan att uppnå ett optimalt samband mellan insatserna som tillsammans ska kunna bidra till att uppnå önskad effekt. Programmet har egna mål och enligt EU-regelverket fastställda indikatorer kopplade till alla åtgärder. I syfte att skapa en ändamålsenlig redovisning av programmets resultat i budgetpropositionen har valet av indikatorerna fokuserat på att ta fram en indikator per unionsprioritering som på tydligast möjliga sätt svarar mot målet för utgiftsområdet.

Vattenbruk, fritidsfiske och fiskeriturism

Resultatindikatorer

För att mäta resultatet för målet för utgiftsområdet används följande indikatorer:

- Produktion i vattenbruk.
- Försäljningsvärde för vattenbruksprodukter.
- Antal odlingar.
- Antal sysselsatta i vattenbruk.

Resultat

Vattenbruk

Vattenbruksnäringen i Sverige är geografiskt spridd och finns i dag i ungefär hundra kommuner. Odlingen i svenska vattenbruk består av fisk, musslor och kräftor för konsumtion samt sättfisk och sättkräftor för utsättning. Sättfisk och sättkräftor är viktiga för att förbättra fritidsfiskets möjligheter samt för att återuppbygga hotade bestånd och som kompensationsutsättning i av vattenkraften utbyggda vattendrag. Den vanligaste odlingsformen för matfisk i Sverige är öppna nätkassar och de flesta matfiskodlingarna finns i sötvatten. Men det bedrivs även vattenbruk i skärgårds- och kustområden.

Från 2008 till 2012 ökade matfiskproduktionen i Sverige till ca 12 500 ton hel färskvikt. Regnbåge, står för 85 procent av den totala produktionen. Försäljningsvärdet 2014 har ökat trots något minskad volym. För sättfisk och sättkräftor har såväl produktion som värde ökat 2014. Även här är regnbåge den dominerande arten.

Tabell 2.28 Produktion, försäljningsvärde, antalet odlingar och antalet sysselsatta i vattenbruk (matkräftor och blötdjur ingår i matfisk och sättkräftor ingår i sättfisk)

	2014	2013	2012	2011	2010
Produktion (ton)					
- Matfisk	12 899	13 366	13 757	13 441	10 643
- Sättfisk	1 131	1 016	1 047	1 047	1 078
Försäljningsvärde (mnr, lör)					
- Matfisk	369,8	357,4	340,0	327,5	253,7
- Sättfisk	89,1	78,2	82,7	76,9	79,7
Antal odlingar ¹					
- Matfisk	109	118	122	126	141
- Sättfisk	133	123	132	150	152
Antal sysselsatta	411	420	370	392	399
- Kvinnor	66	66	53	49	43
- Män	345	354	317	343	356

¹ Odlingar med kombinationsverksamhet kan ingå i båda kategorierna.
Källa Statistiska centralbyrån.

Vattenbruksnäringen bidrar till sysselsättningen på landsbygden och är en viktig grön näring med möjligheter att utvecklas. Trots den minskade produktionsvolymen och färre sysselsatta ökade alltså värdet av matfiskproduktionen under 2014.

Det har vidtagits ett flertal initiativ och åtgärder de senaste åren för att stärka vattenbrukets utveckling i Sverige. Under våren 2015 presenterade Jordbruksverket en handlingsplan för utveckling av svenskt vattenbruk. Handlingsplanen var en konkretisering av den nationella vattenbruksstrategin som presenterades 2012, ”Svenskt vattenbruk – en grön näring på blå åkrar, strategi 2012–2020”. Både handlingsplanen och strategin har tagits fram genom ett brett samarbete mellan myndigheter, näring, forskning och intresseorganisationer under ledning av Jordbruksverket. Handlingsplanen innehåller konkreta åtgärder som syftar till att bidra till en långsiktig hållbar utveckling av vattenbruksnäringen runt om i Sverige.

Fritidsfiske och företagande inom fisketurism

I mars 2016 publicerade Jordbruksverket den andra årsrapporten om fritidsfiske och fisketurism i en planerad serie av rapporter som sträcker sig mellan 2014–2020 inom ramen för arbetet med den nationella strategin ”Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020”. Årsrapporten för 2015 fokuserar särskilt på åtgärder som på olika sätt bidrar till uppbyggnad av kunskap kring fritidsfiske och fisketurism.

Statistik från 2013, som redovisats tidigare år, visar på antal personer som fritidsfiskar, fångstmängder, viktigaste arter och hur mycket

som spenderas. Omsättning och sysselsättning i det fisketuristiska företagandet är svårare att kvantifiera på grund av att näringen är diversifierad och därför saknar en enhetlig verksamhetskod (SNI) hos Statistiska centralbyrån. Hösten 2015 genomförde Jordbruksverket tillsammans med Statistiska centralbyrån en enkätundersökning för att undersöka det fisketuristiska företagandet i Sverige. Preliminära resultat visar på stor variation bland de varor och tjänster som svenska fisketurismföretag erbjuder. Enkätsvaren kommer att analyseras vidare under våren 2016 och publiceras i en rapport från Jordbruksverket.

Analys och slutsatser

Utvecklingen visar att antalet bestånd inom biologiskt säkra gränser är stabilt. För torsken i Östersjön är utvecklingen emellertid fortfarande oroande, vilket innebär att kvoter måste anpassas till dessa förhållanden, liksom fortsatta förvaltningsåtgärder för att förbättra förutsättningarna för torskens beståndsutveckling. EU:s gemensamma fiskeripolitik skapar förutsättningar för att nå målen om ett hållbart fiske. Det innebär att ett omfattande arbete med genomförandet kommer att krävas under kommande år avseende framför allt det successiva införandet av landningsskyldigheten men även nya eller reviderade förvaltningsplaner samt fastställande av kvoter och totalt tillåtna fångstmängder enligt maximal hållbar avkastning (MSY). Landningsskyldigheten ställer nya krav på såväl förvaltningen som på fisket. Fortsatta insatser inom ramen för kontrollen kommer att behövas, särskilt vad gäller rapporteringsrutiner, övervakning och it-system och system behöver utformas för att, inom fastställda kvoter, skapa en ökad flexibilitet inom fisket för att undvika tidiga fisketopp och outnyttjade kvoter. I och med överenskommelsen mellan rådet och Europaparlamentet angående förvaltningsplanen för Östersjön skapas möjligheter att fortsätta arbetet med förvaltningsplaner. Flera av de befintliga förvaltningsplanerna är inte längre aktuella och det blir viktigt att antalet bestånd under förvaltningsplaner ökar.

Utformningen av fiskeripolitiken och beståndsförvaltningen har även betydelse för att miljö kvalitetsmålen samt målet om god

miljöstatus enligt EU:s havsmiljödirektiv ska kunna nås. Detta redovisas under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Åtgärder i havs- och fiskeriprogrammet som t.ex. ger möjlighet för fiskare att investera i selektiva fiskeredskap syftar till att skapa bättre förutsättningar för efterlevnaden av landnings-skyldigheten. En minskning av mängden oönskade fångster gagnar ett hållbart nyttjande av havsresurserna.

Stödmöjligheter inom vattenbruk kan bidra till att vattenbruksföretag ökar sin produktion och stärker sin konkurrenskraft. Datainsamling och kontroll är åtgärder som bl.a. är nödvändiga för en bättre styrning och efterlevnaden av den gemensamma fiskeripolitiken. Möjligheter via Lokalt ledd utveckling att stärka den lokala initiativförmågan och främja gemensamma lösningar kan öka sysselsättningen. Det kan leda till nya avsättningsmöjligheter för den lokala produktionen men kan också ge positiva följd effekter i den lokala ekonomin.

Beredningsindustrin kopplad till fiske och vattenbruk har en betydande roll när det gäller sysselsättning i vissa svenska landsbygder. Producentorganisationer inom fiske och vattenbruk har fått en större roll inom den nya gemensamma fiskeripolitiken. Både producentorganisationer och beredningsindustrin kan exempelvis genom stöd utveckla spårbarhet och saluföring av underutnyttjade arter och oönskade fångster. Stöd för investeringar i förbättrade produkter och processer som höjer produktionsvärdet är också exempel på hur stödet genom havs- och fiskeriprogrammet kan gagna både ett hållbart fiske och lönsammare företag. Havs- och fiskeriprogrammet kan också stödja utvecklingen av arbetet med områdesskydd. En ökad omfattning av områdesskydd till havs kan bidra till en förbättrad havsmiljö och hållbart nyttjande av havsresurserna.

Trots att den totala produktionen i svenska vattenbruk 2014 ökade omsättningen med 13 miljoner kronor. Det svenska vattenbruket visar således fortsatt på ökad omsättning och en relativt stabil sysselsättningsgrad. Vattenbruk är den snabbast växande matproduktionssektorn i världen och nästan varannan fisk som konsumeras i världen är odlad. Det finns följaktligen utrymme för det svenska vattenbruket att ta en betydligt större marknadsandel på den nationella marknaden där efterfrågan på fisk, skaldjur och blötdjur är betydligt större än produktionen. En

viktig förutsättning för en ökad produktion är utvecklingen av mer hållbara odlingsmetoder såsom slutna/recirkulerande system. Möjligheterna till finansiering inom Havs- och fiskeriprogrammet kommer att ha betydelse för en sådan utveckling.

Det svenska fritidsfisket och fisketurismen visar på en stor omsättning och det är tydligt att fritidsfiske är en populär friluftaktivitet. Utmaningen som nu står för dörren är att genom strategin ”Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020” noggrannare beräkna det samhälls-ekonomiska värdet av fritidsfisket och fisketurismen. Att möta den utmaningen är av stor betydelse för möjligheterna att beakta fritidsfiskets samhälls-ekonomiska värde vid förvaltning av våra fiskeresurser. Vidare finns utrymme för att utveckla och stärka den fisketuristiska besöksnäringen i Sverige. Trots det stora fritidsfiskeintresset saknas tillräcklig kunskap om fritidsfiske och fisketurism i dag, varför ökad kunskapsuppbyggnad är prioriterat i arbetet med strategin.

2.5.8 Resultat livsmedel

Offentlig kontroll och redlighet i livsmedelskedjan

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur offentlig kontroll och redlighet i livsmedelskedjan utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Andelen riskbaserade kontroller.
- Andelen rapporteringspunkter utan noterad avvikelser i den offentliga kontrollen avseende säker mat och redlig hantering.

Resultat

Livsmedelskontrollen

En väl fungerande kontroll i livsmedelskedjan är en central del i arbetet med att skydda människors hälsa och för att värna andra konsumentintressen. Företagen ansvarar för att livsmedel som sätts på marknaden är säkra och följer lagstiftningens krav och de ska ha väl

fungerande system som säkerställer detta. Livsmedelskontrollerna och de krav som ställs på företagen ska vara likvärdiga över hela landet och kontrollen ska vara effektiv och ändamålsenlig. Livsmedelsverket ansvarar för att leda, samordna och följa upp det arbete som görs av landets kontrollmyndigheter på livsmedelsområdet. Livsmedelsverket samordnar arbetet med den fleråriga nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. Kontrollplanen anger inriktningen för den offentliga kontrollen i syfte att säkra kvaliteten och utvecklingen av kontrollen. Planen utarbetas gemensamt av de myndigheter som är berörda. Livsmedelsverkets arbete med att höja kvaliteten och likvärdigheten i kontrollen sker på flera olika plan. Under 2015 anordnade myndigheten tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting en nationell konferens om livsmedelskontroll. För att stärka stödet till den lokala kontrollen upprättades under 2015 en funktion för regional samverkan där inspektörer har arbetat lokalt med att stärka samverkan mellan kommuner och länsstyrelser. Flera nya utbildningar, handböcker och vägledningar för livsmedelskontrollen har tagits fram under 2015, t.ex. en vägledning till förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation. Detta stöd är viktigt för kontrollmyndigheterna men också för företagen.

Under 2015 genomfördes flera samordnade kontrollprojekt. De ersatte därmed de tidigare riksprojekten. Ändringen syftade till att fler aktuella projekt, som bygger upp kontrollmyndigheternas kompetens inom prioriterade områden, ska kunna genomföras. Livsmedelsverket har också utvecklat en utbildningsportal på webben med digitala utbildningsmoduler för att effektivt kunna sprida kunskap och höja inspektörernas kompetens. Utbildningarna är inledningsvis tillgängliga för kontrollmyndigheter och senare även för företag. I Livsmedelsverkets arbete med att effektivisera livsmedelskontrollen pågår utveckling av mobila verktyg. Arbetet omfattar bl.a. en sökbar informationskälla tillgänglig från mobiltelefonen där kontrollpersonal snabbt och överskådligt ska kunna finna aktuell information om lagstiftning, risker och kontrollmetoder för att utföra sitt uppdrag. Den tekniska utvecklingen är i slutskedet och verktyget kommer att lanseras under 2016. Ytterligare verktyg för att helt kunna genomföra administrationen vid

kontroller via mobiltelefonen är under utveckling och beräknas vara klara under 2016.

Vid revisionerna av livsmedelskontrollen granskas och utvärderas kontrollmyndigheternas verksamhet och resultaten är viktiga i arbetet med att förbättra livsmedelskontrollen. För 2015 har Livsmedelsverket tagit del av ett 30-tal revisionsrapporter från länsstyrelserna och på så sätt verifierat hur de utför revisionerna. Fyra revisionsrapporter från länsstyrelserna har resulterat i att Livsmedelsverket har genomfört uppföljande revisioner. Den nationella samrådsgruppen för revision inom livsmedelskedjan har under 2015 fortsatt att arbeta med en grupp av tekniskt sakkunniga inom livsmedelskedjan och samrådsgruppen har arbetat med ett heltäckande revisionssystem för livsmedelskedjan. Resultaten från 2015 års revisioner visar att det fortfarande finns stora skillnader mellan kontrollmyndigheterna där vissa myndigheter uppfyller kraven väl medan andra har allvarliga brister i sin verksamhet och kompetens. Drygt hälften av de kommuner som reviderats uppvisar olika typer av brister i sin finansiering av kontrollen. Flera kommuner och länsstyrelser brister också i uppföljningen av kontrollverksamheten.

Livsmedelsverket redovisade till regeringen i september 2015 ett uppdrag om hur myndigheten utnyttjat sin föreskriftsrätt för arbetet med den nationella livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket har utifrån sin rapport tagit fram förslag på nya föreskrifter som beskriver vad en kontrollmyndighet förväntas leverera som sänts ut på remiss. I förslaget finns krav på kontrollmyndigheterna att fastställa en flerårig kontrollplan som ska täcka samtliga områden. Livsmedelsverket föreslår vidare ett föreskrivet krav på regelbunden uppföljning och utvärdering av genomförd kontroll samt att kontrollmyndigheten ska upprätta en kompetensförsörjningsplan. Även föreskrifter beträffande beredskapsituationer ingår i förslaget. I rapporten föreslår också Livsmedelsverket andra områden där ökad styrning kan vara önskvärd för att komma till rätta med brister i livsmedelskontrollen.

Statskontoret har i sin rapport till regeringen föreslagit ett antal åtgärder för att uppnå en mer effektiv avgiftsfinansiering av livsmedelskontrollen. Rapporten har remitterats och dess förslag och synpunkterna från remissinstanserna bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I juli 2015 infördes i förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket att myndigheten årligen ska rapportera till regeringen brister i livsmedelskontrollen och hur kontrollen kan utvecklas och förbättras. Livsmedelsverket lämnade under hösten 2015 en första rapport till regeringen där verket pekar på flera brister inom livsmedelskontrollen och där likvärdighet i kontrollen bedöms vara en grundläggande brist. Bland de problem Livsmedelsverket pekar på finns att kontrollen inte utförs i tillräcklig omfattning och att den inte alltid är riskbaserad. Livsmedelsverket pekar också på att det behövs mål och indikatorer för livsmedelskontrollen för att kunna mäta måluppfyllelsen och att Livsmedelsverkets möjlighet att vidta åtgärder mot kontrollmyndigheter som inte fullgör sitt uppdrag behöver stärkas. Flera av de aspekter som Livsmedelsverket pekar på har också identifierats i Riksrevisionens och Statskontorets aktuella granskningar av livsmedelskontrollen. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Tabell 2.29 Ledning och samordning av livsmedelskontrollen

	2013	2014	2015
Antal länsmöten	36	19	36
Antal telefonfrågor från kontrollmyndigheter	1556	1247	816
Antal vägledning och kontrollhandböcker	9	6	6
Antal utbildningar/utbildnings-tillfällen/deltagare	8/20/693	9/30/1301	7/13/489
Antal revisioner utförda av Livsmedelsverket	35	31	30 ¹

¹ Varav fem uppföljande revisioner.
Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning 2015.

Det statliga arbetet med att samordna, leda och följa upp livsmedelskontrollen är inriktat på att åstadkomma förbättringar i den regionala och lokala kontrollen. Underlaget för det ständiga förbättringsarbetet kommer till stor del från de rapporter som kontrollmyndigheterna årligen gör till Livsmedelsverket. Antalet kontroller har ökat från ca 77 000 till drygt 89 000 mellan 2012–2014 (16 procent). En större andel av kontrollmyndigheterna kontrollerar alla, eller nästan alla, livsmedelsanläggningarna i de högsta riskklasserna. En ökning från 64 procent till 67 procent mellan 2013 och 2014. För dricksvattenanläggningar har en motsvarande ökning skett från 59 procent till 82 procent (se tabell

2.30). Andelen kontrollmyndigheter som inte gör en riskbaserad prioritering av anläggningarna har samtidigt minskat. Resultaten visar på en positiv förändring av livsmedelskontrollen. Samtidigt finns ett behov av ytterligare förbättringsarbete för att en väl fungerande livsmedelskontroll ska finnas över hela landet vilket också är tydligt från resultaten av revisionerna som nämnts ovan.

Tabell 2.30 Andelen riskbaserad kontroll, kommunernas kontroll av livsmedelsanläggningar

Resultatindikator	2013	2014
Andel av kontrollerade anläggningar i högsta riskklass		
0 - 50 %	8	5
51 - 80 %	14	13
81 - 90 %	14	16
91 - 100 %	64	67
Totalt	100	100

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning 2015.

Tabell 2.31 Andelen riskbaserad kontroll, kommunernas kontroll av dricksvattenanläggningar

Resultatindikator	2013	2014
Andel av kontrollerade anläggningar i högsta riskklass		
0 - 50 %	40	18
51 - 80 %	1	0
81 - 90 %	0	0
91 - 100 %	59	82
Totalt	100	100

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning 2015.

Tabell 2.32 Säker mat och redlig hantering, resultat av Livsmedelsverkets offentliga kontroll

Resultatindikator	2013	2014	2015
Livsmedelsverkets kontroll- Säker mat och redlig hantering			
Andel rapporteringspunkter utan avvikelse	87 %	88 %	88 %

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning 2015.

För att kontrollen i primärproduktionen ska bli effektiv behöver den riskbaserade kontrollen öka. Länsstyrelsernas kontroll av producenter inom primärproduktionen försvåras av att 75 procent av dessa ännu inte är registrerade. Registreringen förväntas öka genom det verksamhetssystem (PRIMÖR) som togs i drift under 2015.

Livsmedelsverket utvärderade under 2015 den överföring som skedde till Livsmedelsverket från de kommunala kontrollmyndigheterna under 2014 av mindre livsmedelsanläggningar som ska godkännas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung. Resultatet från utvärderingen visar att konsekvenserna för de flesta kommuner är marginella men att flera kommuner trots detta är missnöjda med överföringen. Förklaringarna finns i att kommunerna ansåg att arbetet med denna typ av anläggningar var utvecklande för livsmedelsinspektörerna och att man såg överföringen av ansvaret som ett tecken på misstro mot kommunernas kontrollverksamhet. Till vilken grad överföringen lett till en mer likvärdig kontroll är det för tidigt att dra slutsatser om men livsmedelsföretagen uttrycker övervägande positiva erfarenheter av överföringen av kontrollansvaret till Livsmedelsverket.

I de nationella kontrollprogrammen kontrollerar Livsmedelsverket svenska och importerade livsmedel för bl.a. förekomsten av rester av bekämpningsmedel, veterinärmedicinska läkemedel och främmande ämnen som tungmetaller och mögelgifter. Under 2015 visade färre prover resthalter över de EU-harmoniserade gränsvärdena för bekämpningsmedel än under 2014. Resultaten visar också att veterinärmedicinska preparat i Sverige används på ett sätt som inte leder till risker för med livsmedelssäkerheten. För tungmetaller och mögelgifter återfanns inga prover med halter över de EU-gemensamma gränsvärdena. Livsmedelsverket är nationellt referenslaboratorium för 23 kompetensområden, samordnar verksamheten inom området och ger stöd till andra myndigheter och officiella laboratorier inom livsmedelskontrollen. Under 2015 utvecklades ett stort antal nya analysmetoder för olika ämnen. EU-kommissionens kontor för livsmedels- och veterinärfrågor (FVO) granskade under 2015 rests substansområdet med slutsatsen att Livsmedelsverkets laboratorium fungerar väl. Samma omdöme var resultatet från det europeiska referenslaboratoriets granskning av Livsmedelsverkets verksamhet inom området för förbjudna tillväxtbefrämjande ämnen.

Livsmedelsverket fick för 2015 extra medel om 104 122 000 kronor för att sätta ner kontrollavgifterna för slakterier och vilthan-

teringsanläggningar. Medlen användes fullt ut och medförde att slakterier och vilthanteringsanläggningar som hade en planerad slakt under 200 ton per år betalade en avgift i nivå med EU:s miniminivå och slakterier med en planerad slakt över 200 ton per år betalade 1,2 gånger minimiavgifterna. Enligt Livsmedelsverkets bedömning minskar nuvarande fördelning tröskeeffekterna mellan företag av olika storlek och att utan de extra medlen skulle företagens avgifter per slaktat djur mångdubblas.

Livsmedelsverket ger ut nyhetsbrev till företagen där man informerar om nya regler, vägledningar och branschriktlinjer. Livsmedelsverket bedömer branschriktlinjer som tagits fram när de skickats in till myndigheten och publicerar dem på myndighetens webbplats efter bedömning. Den upplysningstjänst Livsmedelsverket har för att svara på frågor från företag tog under 2015 emot 7 600 frågor från företagare. Det mindre antalet frågor jämfört med 2014 bedöms bero på att den nya informationsförordningen under 2014 förledda många nya frågor. Livsmedelsverket inledde under 2015 en dialog med livsmedelsbranschen om kontrollfrågor i relation till livsmedelsföretagens konkurrenskraft.

Livsmedelsfusk

Livsmedelsverket har under 2015 fortsatt insatser för att motverka livsmedelsfusk. Över 100 livsmedelsinspektörer har utbildats i att bli bättre på att avslöja misstänkta överträdelser av livsmedelslagstiftningen. Under 2016 kommer ytterligare 150 inspektörer att utbildas.

Under 2015 har Livsmedelsverket samordnat flera kontrollprojekt och kontrollinsatser, t.ex. kontroll av ekologisk frukt, samordning av kommuners kontroll av spårbarhet av sprit på restauranger, kontroll av vikt, volym och art på fiskeriprodukter samt kontroll av honung. Gemensamma projekt och samordnade kontrollinsatser med lokala, regionala och centrala kontrollmyndigheter har bidragit till nya arbetssätt och ökat kunskapen hos livsmedelsinspektörer över hela landet.

Livsmedelsombudsmannen, Livsmedelsverkets tipsfunktion för misstänkta överträdelser av livsmedelslagstiftningen, har under 2015 tagit emot totalt 286 tips. Tipsen skickas, efter bedömning, vidare till berörd kontrollmyndighet. Livsmedelsverket har ingen systematisk uppföljning av vilka åtgärder som vidtas med

anledning av dessa tips. Vidare har Livsmedelsverket påbörjat arbete med en s.k. kontrollhandbok för detta område. Kontrollhandboken kommer bl.a. att vägleda inspektörer i kontrollen om hur de kan kontrollera och verifiera att de uppgifter som företagaren anger på t.ex. på livsmedelsförpackningen stämmer

Livsmedelsverkets kommunenkät om åtalsanmälan av livsmedelsbrott visade att av de åtalsanmälningar som genomförs inom detta område är det mycket få som leder till åtal. Regeringen har därför initierat en översyn av nuvarande straffrättsliga reglering på livsmedelsområdet och närliggande områden, där frågor om till exempel återinförande av fängelse men även införande av sanktionsavgifter ses över. Utredningen ska redovisas senast den 1 februari 2017.

Säkra livsmedel och bra matvanor

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet med säkra livsmedel och bra matvanor bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Antal utbrott av smittsamma djursjukdomar och antibiotikaresistens i djurhållning.
- Försäljning av antibiotika till djur.
- Försäljning av Nyckelhåls märkta produkter.
- Antal kommuner som har kostpolicy.

Resultat

Livsmedelsburna zoonoser

Många infektioner som drabbar människor är zoonoser, dvs. smittor som kan överföras mellan djur och människor. I vår del av världen kretsar det mesta zoonosarbetet kring livsmedelsburna smittor som till exempel campylobacter, salmonella och ehec. Många myndigheter berörs av zoonosområdet och det finns formaliserade samarbeten mellan berörda aktörer inom folkhälsa, djurhälsa och livsmedelsområdet. Trots det saknas en samlad redovisning av aktörernas gemensamma zoonosarbete. Under 2015 påvisades norovirus (vinterkräksjukan) i vitkålssallad

från en restaurang där 500 människor drabbats av vinterkräksjuka efter att ha ätit lunch.

I slutet av 2015 noterades en ökad förekomst av bakterien campylobacter hos svenska slaktkycklingar och ovanligt många människor insjuknade i magsjuka (campylobacterios) under samma period. Förekomsten av campylobacter hos svensk slaktkyckling har annars varit nedåtgående sedan övervakningsprogrammet startade 1991.

Ett större nationellt utbrott av salmonella har dock pågått under 2014 och 2015 där totalt 17 av landets 20 landsting och Gotlands kommun rapporterade fall. Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket arbetade med smittspårning under hela våren 2015 och utbrottet kunde kopplas till olika typer av importerade kryddblandningar.

Under 2015 rapporterades 245 fall av yersinios vilket är ungefär samma som året före.

Antibiotikafrågorna har hög prioritet för såväl den svenska regeringen som för berörda myndigheter och jordbruksnäring. Arbetet med att ta fram en nationell strategi mot antibiotikaresistens fortsatte under 2015 och strategin beslutades i april 2016. Antibiotikaresistens behandlas även inom ramen för folkhälsopolitiken (utg.omr. 9 avsnitt 5).

Sverige använder minst antibiotika till djur i hela EU. Antibiotikaförsäljningen för alla rapporterade EU-länder var i snitt omkring 110 mg/PCU (Population Correction Unit/per kilo djur sammanslaget) förra året. Motsvarande siffra för Sverige var 12,6 mg/PCU och den högsta rapporterade siffran var 425 mg/PCU. (PCU korrigerar för att antalet djur skiljer sig åt mellan länderna).

Främmande ämnen

Livsmedelsverket har under 2015 arbetat vidare med regeringsuppdraget Giftfri vardag med syftet att intensifiera arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Livsmedelsverket arbetar med att ta fram ny kunskap om risker med hälsofarliga ämnen i livsmedel för att bidra till utvecklingen av EU-lagstiftningen om säkra livsmedel inom de prioriterade områdena exponeringsuppskattningar, hormonstörande ämnen och kombinationseffekter. Livsmedelsverket har under 2015 presenterat ett antal undersökningar om exponering för hälsofarliga ämnen via livsmedel, inklusive dricksvatten. Undersökningarna gäller bl.a. intagsberäkningar

för arsenik och högfluorerade ämnen och har bidragit till åtgärder som väntas begränsa befolkningens exponering för dessa ämnen.

I flera kommuner i Sverige har högfluorerade ämnen s.k. PFAS hittats i grundvattnet och i några kommuner har PFAS också konstaterats i dricksvattnet. I en del fall har halterna av PFAS i dricksvattnet varit så höga att både enskilda brunnar och kommunala vattenverk tagits ur bruk. I april 2016 redovisades resultatet från en screening av förekomsten av bl.a. högfluorerade ämnen som visar att drygt 140 (22 procent) av de allmänna vattentäkter vars vatten analyserats uppmättes halter av PFAS. I ett tiotal av dessa allmänna vattentäkter översteg halterna av PFAS vid åtminstone något tillfälle Livsmedelsverkets åtgärdsgräns på 90 nanogram per liter. Vidare uppmättes halter över åtgärdsgränsen i två enskilda vattentäkter i den nya screeningen. Under 2016 ska en vägledning om myndigheternas ansvarsområden att publiceras på Kemikalieinspektionens webbplats.

Sverige har ett undantag från EU:s gränsvärden för dioxin och PCB i viss fet fisk från Östersjön. Ett av villkoren för undantaget är att svenska myndigheter ger kostråd för att skydda konsumenterna och att Sverige kan visa att dessa kostråd är effektiva. Under 2015 har Livsmedelsverket fortsatt med förstärkta informationsinsatser om att inte äta fet fisk från Östersjön, Vänern och Vättern för ofta. Unga kvinnor har prioriterats eftersom tidigare undersökningar visat att de har varit svåra att nå fram till. Även barnfamiljer har prioriterats. Kommunikationen har utgått från myndighetens hemsida, där det finns lättillgängliga fakta och råd. För att inspirera målgrupperna att söka mer information har Livsmedelsverket fortsatt att öka sin synlighet i sociala medier och digital annonsering inklusive i Anslagstavlan på SVT. För att nå de unga kvinnorna har målgruppsanpassad information spridits på högskolor och universitet samt via studenthälsan på flera orter.

I mars 2016 fick Livsmedelsverket i uppdrag att stärka kontrollsystemen och redligheten när det gäller fisk och fiskprodukter från Östersjöområdet som omfattas av Sveriges undantag från EU:s gränsvärden för dioxin och PCB. Bakgrunden till uppdraget är brister som framkom vid en revision utförd av EU-kommissionens kontor för livsmedels- och veterinärfrågor (FVO). Livsmedelsverket ska analysera grundorsakerna till brister kopplade till

olaglig utförelse av fisk och felmärkta fisk- och fiskprodukter. Myndigheten ska också se över organiseringen och hur samordningen av kontrollen kan förstärkas. Slutligen ska Livsmedelsverket ta fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med felaktig märkning av fisk och fiskprodukter, med särskild inriktning på fisk från Östersjön. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2017.

Livsmedelsverket arbetar sedan många år med att kartlägga källor till intaget av arsenik. Ris och risprodukter står för en tredjedel av befolkningens arsenikexponering i riket. Det långsiktiga målet är att förmå risproducenter att arbeta för minskad arsenikhalt i råvaran. Under 2015 publicerades en rapport som beskriver vilka halter av arsenik som förekommer i ris och risprodukter på den svenska marknaden samt hur tillagning av ris kan påverka halten av arsenik. För yngre barn ligger exponeringen i Sverige nära eller över gränsen för vad som är acceptabelt ur ett hälsoriskperspektiv. Rapporten redovisar också de åtgärder Livsmedelsverket anser befogade för att hantera förekomsten av arsenik i ris och risprodukter och för att minska exponeringen kort- och långsiktigt. Livsmedelsverket fortsätter att informera berörda företag om undersökningens resultat och slutsatser från projektet. Myndigheten uppmanar företagen att söka efter risråvaror med så låg arsenikhalt som möjligt, alternativt att utveckla metoder för att reducera halterna av arsenik i produkterna.

Bra matvanor

Det största hotet mot folkhälsan i Sverige är dåliga matvanor följt av högt blodtryck, högt BMI, rökning och fysisk inaktivitet (<http://www.healthdata.org/sweden>). En förbättring av matvanorna kan därför få en stor effekt på folkhälsan. Under 2015 har Livsmedelsverket lanserat nya kostråd, ”Hitta ditt sätt”, som även lyfter fram hur man kan äta hållbart för både hälsan och miljön.

Under 2015 inleddes arbetet med ett nytt nationellt nätverk med fokus på att främja bra matvanor på lokal, regional och central nivå. I nätverket ingår förutom Livsmedelsverket även Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Skolverket, Sveriges Kommuner och Landsting och samtliga landsting/regioner. Syftet med nätverket är att utbyta erfarenheter och hitta samverkansformer för att driva på arbetet för bättre matvanor.

Livsmedelsverket samarbetar m.fl. myndigheter på området bra matvanor. Till exempel pågår arbete med att ta fram fler indikatorer för bra matvanor i folkhälsoenkäten tillsammans med Folkhälsomyndigheten, samarbete med Socialstyrelsen i arbetet med att stödja vården i patientsamtal kring bra matvanor, utveckling av skolornas och förskolornas måltidsverksamhet tillsammans med Skolverket, framtagna av upphandlingskriterier kring livsmedel och måltidsrelaterade tjänster i samarbete med Upphandlingsmyndigheten. Vidare fortsätter Livsmedelsverket att samordna frågor kring spädbarnsnutrition och amning. Den strategiska planen för amningsfrågor är gemensam för Livsmedelsverket, Konsumentverket, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Livsmedelsverket når ut med kostråd till gravida och ammande via mödra- och barnvårdscentralerna samt via webbplatsen.

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att sprida information om hälsosamma matvanor till yrkesgrupperna inom hälso- och sjukvården och till allmänheten för att förebygga och minska komplikationer av kroniska sjukdomar. Rapporten överlämnades till regeringen i mars 2016. På verkets webbplats finns nu kunskapsunderlag och verktyg till hjälp för personal inom sjukvården. Under 2016 har Livsmedelsverket fått i uppdrag att fortsatt stödja hälso- och sjukvårdens arbete med hälsosamma matvanor med särskild inriktning mot primärvård.

Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att ta fram underlag till insatser för att främja hälsa relaterad till matvanor och fysisk aktivitet. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2017.

Under 2015 infördes nya, strängare regler för att producenterna ska få märka varor med symbolen nyckelhålet. Nyckelhålet är integrerat i de nya kostråden och finns med i det material som är framtaget för vårdpersonalen i syfte att användas i samtal om bra matvanor. Under 2015 utgjorde Nyckelhålmärkta produkter i Sverige 14 procent av det totala antalet sålda livsmedelsprodukter.

Livsmedelsverket har ett uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten och en handlingsplan för 2015–2018 har tagits fram. Under 2015 har bl.a. ett pilotprojekt genomförts inför den stora matvaneundersökningen Riksmaten ungdom, som ska genomföras under 2016 och 2017. Resultaten från undersökningen

kommer att analyseras för att studera skillnaden i matvanor mellan flickor och pojkar.

Matsvinn

I september 2015 antogs FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030) varav ett delmål handlar om att till 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet och att minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd. Sverige har i och med detta ett nationellt mål för minskning av matsvinn.

EU-kommissionen presenterade sin handlingsplan för cirkulär ekonomi i december 2015. För att stödja det globala matsvinnsmålet avser kommissionen att genomföra en rad åtgärder som t.ex. utveckla en gemensam EU-metod för att mäta avfall, skapa en plattform för utbyte av goda exempel och förtydliga lagstiftningen om avfall, livsmedel och foder, underlätta matdonation och användning av livsmedel och biprodukter i foderproduktion.

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket genomföra insatser under 2013–2015 för minskat matsvinn. Det finns en samsyn mellan branschaktörer, organisationer och myndigheter att regeringsuppdraget har inneburit en bra start för ett långsiktigt nationellt matsvinnsarbete. Slutrapporten från uppdraget överlämnades till regeringen i slutet av mars 2016.

Offentliga måltider

Livsmedelsverkets kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg har i uppdrag att stödja och stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att utveckla de offentliga måltiderna. Verksamheten är till stor del utåtriktad med en nära kontakt med kommunernas kost- och måltidsansvariga och andra aktörer i branschen. Enligt Livsmedelsverket kommunkartläggning kring skolmåltiderna 2016 hade 74 procent av landets kommuner fattat ett politiskt beslut om riktlinjer för måltidsverksamheten i grundskolan (t.ex. ett kostpolitiskt program eller liknande). År 2015 var denna andel 70 procent. I en motsvarande kartläggning 2011 var andelen 45 procent.

Vad gäller offentlig upphandling, som också är betydelsefull för utvecklingen av offentliga måltider, lämnar den nyinrättade Upphandlingsmyndigheten stöd till både upphandlade myndigheter och leverantörer.

Analys och slutsatser

Den offentliga livsmedelskontrollen i Sverige utvecklas i en positiv riktning och insatser för en ökad effektivisering och tydligare styrning pågår. Effekter av insatta åtgärder bör kunna förväntas på några års sikt, liksom effekter av den ännu ej avslutade förhandlingen om den nya kontrollförrordningen.

Sverige har kommit långt i kampen mot antibiotikaresistens på djursidan men det är viktigt med ett globalt helhetsperspektiv för att bromsa utvecklingen. Sverige har därför fortsatt att sprida sitt synsätt om vikten av hygien och djurvälstånd för att minska behovet av antibiotika inom djurhållningen i relevanta fora, såväl inom EU som internationellt. Sveriges ses som en trovärdig aktör i kampen mot antibiotikaresistens och svensk expertis är ofta anlitad.

Livsmedel på den svenska marknaden är med dagens kunskap generellt sett säkra. Sverige har en stark konkurrensfördel när det gäller säkra livsmedel. Det är till exempel mycket ovanligt att smittas av salmonella från svenska livsmedel. Eventuella problem med olika smittor hanteras tidigt i livsmedelskedjan, ofta redan hos djurbesättningar medan andra länder arbetar mer med att förhindra smittspridning i senare led.

Samverkan mellan olika aktörer på området bra matvanor är viktig för att nå en bättre hälsa i Sverige. Det gäller satsningar riktade både mot särskilda yrkeskategorier, som inom vården, och mot målgrupperna med sämst matvanor. Informationsinsatser kring bra matvanor är därför fortsatt angelägna, t.ex. genom märkningen Nyckelhålet. Arbetet med att utveckla måltiderna inom offentlig sektor, skola, vård och omsorg, är också en mycket betydelsefull del i arbetet för bättre matvanor och matglädje. Den offentliga upphandlingen av livsmedel är av stor vikt för kvaliteten på måltiderna inom offentlig sektor. De upphandlande myndigheterna har ett fortsatt behov av stöd, information och vägledning för att kunna genomföra upphandlingar av livsmedel av önskvärd kvalitet.

2.5.9 Resultat friska djur och sunda växter

Djurskydd

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet för ett gott djurskydd bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Antalet djurskyddskontroller som länsstyrelserna har genomfört och hur stor andel av dessa som var genomförda utifrån riskvärdering.

Resultat

Antalet kontroller är något färre än tidigare år. Under året genomförde länsstyrelserna knappt 12 000 kontroller och hanterade en ungefär lika stor mängd inkomna anmälningssärenden. Av de utförda kontrollerna var 39 procent riskbaserade, vilket också är en något lägre andel än föregående år. Antalet beslut och ärenden som hanterats, t.ex. förelägganden, djurförbud och åtalsanmälningar har dock ökat något. Den genomsnittliga tiden som länsstyrelserna som kollektivt lägger på olika typer av djurskyddskontroller och beslut har minskat, vilket tyder på en ökad effektivitet i länsstyrelsernas arbete. Jordbruksverket bedömer vidare att antalet brister i djurhållningen av lantbrukets djur generellt minskat under 2015, jämfört med tidigare år (Statens jordbruksverks rapport om Djurskyddskontrollen 2015, dnr N2016/03210/DL).

Inom det av regeringen beslutade Rådet för djurskyddskontroll har myndigheterna – Jordbruksverket och länsstyrelserna – fortsatt att på ett konstruktivt och framåtblickande sätt gemensamt arbeta för att utveckla djurskyddskontrollen. Regeringen bedömer att arbetet bidrar positivt till att nå en ökad samsyn, samverkan, likformighet och effektivitet i kontrollen. Rådet arbetar kontinuerligt med att finna nya strategier för att utveckla kontrollen och den inom rådet gemensamt framtagna, beslutade och årligen reviderade målbilden för kontrollen fungerar numera som ett viktigt verktyg för att planera, styra, följa upp och utvärdera kontrollarbetet.

Under 2015 har Rådet för djurskyddskontroll bl.a. reviderat de tidigare identifierade områdena där det funnits ett behov av mer samsyn och samverkan. Områden som inte längre bedöms behöva ett sådant särskilt fokus är skapandet av ett forum eller former för samverkan och samordning, utformningen av kontrollrapporterna från inspektioner och ett system för revisioner av kontrollen i livsmedelskedjan. Ett forum för samverkan och samordning mellan länsstyrelserna och Jordbruksverket – det så kallade 28-nätverket – har tidigare bildats och fungerar väl. En utvecklad mall för tydligare och enklare kontrollrapporter har tagits fram och inom de områden där Jordbruksverket är behörig myndighet genomför verkets internrevisionsenhet revisioner. Generellt finns det dock enligt rådet ett fortsatt behov av att öka dialogen, samverkan och styrningen för öka likformigheten och samordningen i kontrollen. Rådet bedömer att det är fortsatt angeläget att underlätta och effektivisera hanteringen av anmälningsärenden, där vidtagna åtgärder för att underlätta och förenkla handläggningen inte fått den effekt som eftersträvats. Vidare avser myndigheterna att fortsätta det redan pågående arbetet med att utveckla kompetensen, bemötandet och kommunikationen i kontrollen och att göra rapporteringen kring djurskyddskontrollen så jämförbar och talande som möjligt.

De tidigare av Jordbruksverket och länsstyrelserna redovisade uppdragen om resursanvändningen inom djurskyddskontrollen (dnr N2015/01386/DL och dnr N2015/00696/DL) visade på att förutsättningarna och effektiviteten i djurskyddskontrollarbetet skiljer sig relativt kraftigt åt mellan olika län. Mot denna bakgrund har Rådet för djurskyddskontroll beslutat att ta upp skillnader i effektivitet som ett nytt fokusområde för rådets arbete. Fortsatta åtgärder för att mäta och analysera resursanvändningen och för att öka erfarenhetsutbytet mellan länen, i syfte att fånga upp och lära av varandras goda exempel, planeras till exempel genomföras.

I syfte att understödja myndigheternas arbete med att utveckla djurskyddskontrollen förstärktes myndigheternas resurser för detta ändamål med sammanlagt 30 miljoner kronor 2016 (prop. 2015/16:99, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310).

Sverige har under 2015 tagit emot en inspektion av Kontoret för livsmedels- och veterinärfrågor (FVO – numera Enheten för

Hälsa och livsmedel: revision och analys) vid Europeiska kommissionen. Syftet med inspektionen var att undersöka och bedöma hur Sverige arrangerar utbildningar i djurskydd för personer som sköter grisar eller som jobbar på slakterier. FVO konstaterade i sin rapport att Sverige har ett väl fungerande system för att tillgodose dessa yrkesgruppers djurskyddskompetens. Glädjande är också att revisionen slutfördes utan några rekommendationer om behov av åtgärder från FVO:s sida.

Tabell 2.33 Djurskyddskontrollen 2012–2015

Antal	2012	2013	2014	2015
Genomförda kontroller	13 199	12 692	12 820	11 875
Andel riskbaserade (%)	43	43	41	39
Beslut om förelägganden	1 435	1 302	1 215	1 312
Beslut om omhändertaganden	1 185	1 057	1 085	941
Beslut om djurförbud	223	207	210	279

Källa: Statens jordbruksverk.

Sättet att beräkna antalet kontroller har justerats år 2014 i jämförelse med tidigare år. För att kunna göra en jämförelse mellan åren har samma beräkningssätt tillämpats även för åren 2012–2013. Tidigare inkluderade uppgifterna om genomförda kontroller även sådana kontroller som skett i samband med ansökningar om tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen och vid ansökningar om tillstånd för offentlig förevisning. Dessa kontroller är inte inkluderade i årets redovisning.

Jordbruksverket redovisade i december 2015 ett uppdrag om att inleda inrättandet av ett kompetenscentrum för 3R-frågor dvs. arbete med att ersätta, begränsa och förfina djurförsök (Rapport 2015:26). I rapporten redogör Jordbruksverket för 3R-centrets uppgift att främja och samordna arbetet med alternativa metoder till djurförsök.

I regleringsbrev för Jordbruksverket för 2016 ges verket i uppdrag att redovisa det arbete som under året bedrivits inom verkets kompetenscentrum för 3R-frågor. I redovisningen ska t.ex. ingå en redogörelse för det samarbete som bedrivits med övriga berörda aktörer vid universitet och högskolor, forskningsbeviljande myndigheter och organ, övriga myndigheter, näringslivet och berörda organisationer. Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt är på olika sätt berörda av försöksdjursverksamhet och har i sina regleringsbrev för

2016 ett uppdrag att i samråd med Jordbruksverkets 3R-center upprätta en strategi för myndighetens arbete med 3R-frågor.

Den 1 januari 2016 trädde ett krav på bedövning i samband med kastrering av smågrisar i kraft. För att underlätta omställningen har det sedan 2012 funnits möjlighet för grisproducenter att få ersättning för kostnader kopplade till bedövning och smärtlindring vid kastrering av grisar eller för vaccinering mot galtlukt.

Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW) har under 2015 medverkat till bildandet av ett nordiskt nätverk för kommunikation om djurskydd (NordCAW) och varit värd för den första NordCAW-konferensen. SCAW har, i sin roll som kontaktpunkt i enlighet med förordningen om skydd av djur vid avlivning anordnat en konferens för övriga nationella kontaktpunkter inom EU.

Sverige ingår sedan 2015 i ett samarbete på djurskyddsområdet inom EU tillsammans med Danmark, Nederländerna och Tyskland. En deklaration om djurvälstånd för gris har tagits fram liksom ett förslag om inrättande av en EU-plattform för djurskydd.

Skydd mot djursmittor

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet för en god djurhälsa bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Andelen kycklingar med campylobakter.
- Antalet utbrott av smittsamma djursjukdomar.
- Antal utbrott av salmonella.

Resultat

Under 2015 har djurhälsoläget i landet varit gott, med få utbrott av allvarliga smittsamma sjukdomar. Sverige använder minst antibiotika till djur i hela EU.

Även resistensläget är fortsatt fördelaktigt bland djur i Sverige. Under 2015 har visserligen ytterligare fynd av anmälningspliktig resistens hos stafylokokker (MRSA och MRSP) gjorts,

men det finns inga tecken på en ökande trend. MRSA finns på många grisgårdar inom EU. Denna resistent bakterie har dock inte fått fäste i svenska grisbesättningar. Tarmbakterier med Extended Spectrum Beta-Lactamase (ESBL) har påvisats hos flera djurslag men utan tecken på att bli vanligare. Förekomsten av ESBL-bakterier hos slaktkyckling har gått ner under 2015. Antibiotikaresistens behandlas även inom ramen för folkhälsopolitiken (utg.omr. 9 avsnitt 5).

Sedan hösten 2014 förhandlas kommissionens förslag till ny förordning om veterinärmedicinska läkemedel i rådet. Förslaget innebär omfattande förändringar på flera områden. En viktig nyhet är att kommissionen föreslår åtgärder för att begränsa spridningen av antibiotikaresistens.

Under 2015 slutfördes förhandlingarna om förslag till ny EU-förordning om djurhälsa. Förslaget är en del av ett större lagstiftningspaket, det s.k. Santé-paketet. Paketet omfattar också förslag till nya förordningar om skydd mot växtskadegörare och den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan.

Under 2015 har 3 759 flockar av slaktkyckling provtagits vid slakt inom ramen för Campylobacterprogrammet. Campylobacter påvisades i 11,6 procent av dessa vilket är ungefär detsamma som 2014 men något högre än 2012 och 2013.

Tabell 2.34 Slaktkycklingsflockar med campylobacter 2014–2015

	Procent	
	2014	2015
Andel slaktkycklingsflockar med campylobacter	11,5	11,6

Källa: Statens veterinärmedicinska anstalt.

Jordbruksverkets mål är att Sverige ska hållas fritt från epizootiska sjukdomar, dvs. sådana allmänfarliga djursjukdomar som kan spridas genom smitta bland djur eller från djur till människa. Om en sådan sjukdom upptäcks genom rutinmässig övervakning eller genom att djur visar symtom vidtas åtgärder för att utrota smittämnet så fort som möjligt. Detta sker i många fall genom att samtliga djur i den drabbade besättningen avlivs och smittrening sker innan nya djur får sättas in. Ett stort antal misstankar utreds varje år, men i de flesta fall avskrivs misstanken efter utredning. Under 2015 utreddes 74 misstankar om epizootiska sjukdomar, men endast fyra fall bekräftades, tre

utbrott av fårsjukdomen atypisk scrapie och ett utbrott av fisksjukdomen VHS.

Tabell 2.35 Antalet fall/besättningar med epizootisk sjukdom 2011–2015

Sjukdom	2011	2012	2013	2014	2015
Newcastlesjuka, fjäderfä	3	0	0	3	0
Atypisk scrapie (NOR)	3	3	3	6	3
Viral hemorragisk septikemi (VHS) hos fisk	0	0	0	0	1
Mjältbrand	2	0	1	0	0
Totalt	8	3	4	9	4

Källa: Statens veterinärmedicinska anstalt, årsredovisning 2015.

Hälsoläget hos svenska produktionsdjur är generellt sett mycket gott, men salmonella-situationen har varit mindre gynnsam under 2015. Olika varianter av salmonella har påvisats i sammanlagt 17 fjäderfäfloccar under året. Utredning visade att smittan kommit in i besättningarna med dagsgamla kycklingar som levererats från samma flock med föräldradjur.

Flera fall av salmonella har även drabbat nötkreatur. I Skåne har Salmonella Dublin spridits under flera års tid. Ett omfattande smittspårningsarbete har nu avslutats. I slutet av 2015 var åtta besättningar fortfarande belagda med restriktioner.

Tabell 2.36 Nyinfektion av salmonella i djurbesättningar och anläggningar 2010–2015

Salmonella påvisad i besättning	2011	2012	2013	2014	2015
Nötkreatur	6	5	15	9	6
Svin	4	2	0	0	1
Häst	5	0	0	0	2
Broiler	4	1	1	3	14
Värphöns	0	2	7	2	2
Kalkon	0	0	0	0	0
Gäss, ankor, struts	2	3	0	2	1
Totalt	21	13	23	16	26

Källa: Statens veterinärmedicinska anstalt, årsredovisning 2015.

Skyddsåtgärder mot växtskadegörare

Resultatindikatorer

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet med skyddsåtgärder mot växtskadegörare bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att

de gröna näringarna ska vara livskraftiga, används följande indikatorer:

- Antalet påträffade fall av allvarliga växtskadegörare.

Resultat

Vissa allvarliga växtskadegörare omfattas enligt växtskyddslagen (1972:318) av krav på kontroller och bekämpning med målsättning att skadegörare som påträffas ska utrotas. Anledningen är att en etablering av dessa skadegörare kan medföra omfattande konsekvenser.

Under 2015 har Jordbruksverket hittat fler allvarliga växtskadegörare, s.k. karantänsskadegörare, än tidigare år, se tabell 2.37.

Tabell 2.37 Antalet påträffade fall av allvarliga växtskadegörare 2013–2015

Antalet påträffade fall av allvarliga växtskadegörare	2013	2014	2015
I svensk växtproduktion	19	21	30
I sändningar av växter och växtprodukter från andra länder	66	107 ¹	105

¹ I förra årets budgetproposition angavs antalet fall år 2014 vara 95. Siffran har uppdaterats av Statens jordbruksverk.

Jordbruksverket har under 2015 konstaterat bomullsmjöllusen *Bemisia tabaci* och Impatiens Necrotic Spot Virus i växthusföretag. Antalet fall av båda dessa växtskadegörare är fler än tidigare år. Bomullsmjöllusen är vektor för ett stort antal virussjukdomar på tomater och Sverige är skyddad zon för denna skadegörare. Svampsjukdomen *Phytophthora ramorum* har konstaterats hos bl.a. ett antal plantskolor. Bakteriesjukdomen päronpest, *Erwinia amylovora*, har hittats vid ett tillfälle. Potatiscystnematoder har konstaterats i två fält och koloradoskalbaggar har hittats i ett parti utsäde. Utöver dessa fall i Sverige har Jordbruksverket hittat skadegörare som inte får förekomma vid importkontroller av växter och växtprodukter. Antalet påvisade fall i importsändningar ligger på samma nivå som 2014, men under 2014 var antalet fall högre än tidigare år.

På grund av den ökade risk som klimatförändring i kombination med ökad global handel innebär för att nya allvarliga växtskadegörare etablerar sig i Sverige har Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) erhållit 3 miljoner kronor 2016–2019 för riskvärdering av växtskadegörare, en ny uppgift för SLU. Detta för

att kunna ge Jordbruksverket stöd i arbetet med att hantera förebyggande- och bekämpnings-åtgärder. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) fick under 2015 ett regeringsuppdrag att identifiera forsknings- och utvecklingsbehov inom växtskyddsområdet för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk och skogsbruk samt en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig trädgårdsnäring där biologisk mångfald kan bevaras samt negativa effekter på människors hälsa och miljö undvikas.

Sverige har deltagit aktivt i EU-samarbetet inom området. Bland annat kom Europaparlamentet och EU:s ministerråd överens om ny lagstiftning om skyddsåtgärder mot växtskadegörare, en förordning som innebär ytterligare krav på riskbaserade åtgärder, mer fokus på förebyggande arbete och krav på kraftfullare åtgärder vid angrepp av skadegörare. Överenskommelsen innebär att förordningen troligen antas under hösten 2016.

Av kommissionens beslut kan nämnas nödatgärdsbeslutet om den asiatiska långhorningen *Anoplophora glabripennis*. Beslutet innehåller bl.a. krav på inventering och beredningsplaner i samtliga medlemsstater. Långhorningen har ännu inte hittats i Sverige men i andra EU-länder. Insekten skulle kunna etablera sig i södra Sverige och där hota olika arter av lövträd. Förebyggande åtgärder är därför av vikt.

Analys och slutsatser

Djurskyddsläget i Sverige är fortsatt gott. Regeringen arbetar aktivt med att förbättra skyddet för djuren, inom och utanför Sveriges gränser.

Beredningen av betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011:75) fortsätter. Det nyligen inrättade 3R-centret kommer förstärka skyddet för försöksdjur. Myndigheternas arbete för att utveckla djurskyddskontrollen bidrar till att nå en ökad samsyn, samverkan, likformighet och effektivitet i kontrollen. Regeringen anser att det är fortsatt angeläget att hanteringen av anmälningsärenden blir effektivare. Dessa ärenden tar mycket resurser i anspråk och påverkar hur många i förväg planerade, riskbaserade kontroller länsstyrelserna hinner genomföra. Regeringen anser vidare att det är angeläget och värdefullt att myndigheterna arbetar aktivt med

skillnaderna i effektivitet mellan länen. Regeringen avser att fortsätta att nära följa myndigheternas utvecklingsarbete och djurskyddskontrollens utveckling.

Inom EU har Sverige tillsammans med Danmark, Nederländerna och Tyskland vidtagit viktiga initiativ i syfte att stärka djurskyddet i EU. Länderna har t.ex. föreslagit att en EU-plattform för djurskydd inrättas.

Djurhälsoläget i Sverige är gott, med få utbrott av allvarliga smittsamma sjukdomar. Sverige använder minst antibiotika till djur i hela EU vilket förklaras av ett gott samarbete mellan beslutsfattare och lantbruksnäring och att vi sedan länge har arbetat med att förebygga sjukdomar hos djuren. Friska djur behöver inte antibiotika. Även resistensläget bland svenska djur är fortsatt gynnsamt.

Även om fler reglerade växtskadegörare har påträffats under 2015 än tidigare år, är det totala antalet få och bedömningen är därför att sundhetsläget för växter i landet i huvudsak är gott. Det finns dock svårigheter i att utföra systematiska kartläggningar, vilket innebär en risk för att allvarliga växtskadegörare sprids i landet utan att de upptäcks.

Viktiga steg för att förbättra möjligheterna att skydda Sverige mot spridning av nya och allvarliga växtskadegörare är att SLU har fått resurser för att utföra riskvärdering av växtskadegörare och att en uppgörelse har nåtts mellan EU-institutionerna om en ny mer kraftfull lagstiftning om skyddsåtgärder mot växtskadegörare.

2.5.10 Resultat samiska näringar

Resultatindikatorer

Att redovisa resultat och bedöma hur arbetet med de samiska näringarna bidrar till målet för utgiftsområdet ställer krav på indikatorer, men i dagsläget saknas tillförlitlig statistik för att ta fram relevanta sådana.

Resultat

Samiska näringar

Renskötsel tillsammans med samisk besöksnäring, samiskt mathantverk, duodji (samisk slöjd och konsthantverk) och småskalig slakteri- och förädlingsverksamhet utgör viktiga samiska

närings. Förutom det sedan tidigare antagna näringspolitiska programmet har Sametinget i oktober 2015 antagit ett rennäringsspolitiskt program.

Under 2014/15 var vinterrenhjordens storlek 247 000 renar. Svängningar i renhjordens storlek beror till största delen på variationer i naturbetet och förändringar i rovdjursförekomst. År 2015 fanns det 4 657 renägare. Av dessa var 39 procent kvinnor vilka äger ca 21 procent av alla renar (52 000 renar). Det finns 1 025 gruppansvariga (renskötsel-företag) med i genomsnitt 241 renar per grupp. Det är dock stora skillnader mellan länen. I Norrbottens län finns de flesta renägarna och de flesta renskötarna, men antalet renar per gruppansvarig renskötare är färre, 180 renar. Högst antal renar per grupp finns i Västerbotten, 476 renar.

Slakten av ren har ökat något sedan säsongen 2013/14 medan medelpriset per kilo ökat med 8,1 procent till 57 kr/kg. Slakten varierar över åren men har en nedåtgående trend sedan 2006/07. Minskningen förklaras bl.a. med ökad förekomst av rovdjur.

Tabell 2.38 Antal renar, slaktuttag och genomsnittlig slaktprisutveckling per kilo

År	Renar (vinterhjord)	Slaktuttag (kontrollslakt)	Genomsnittlig slaktprisutveckling i kronor per kilo
2014/15	247 000	56 333	57,11
2013/14	256 000	54 400	52,80
2012/13	248 000	44 000	49,80
2011/12	255 000	57 600	51,66

Källa: Sametinget.

Samebyar kan ansöka om bidrag till kostnader för utfodring som uppstått på grund av synnerligen svåra betesförhållanden. Milda höstar i kombination med omväxlande regn och snö skapar isbildning som hindrar renen att komma åt laven. Kostnaderna för utfodring har ökat under de senaste åren och uppgick 2015 till ca 9 miljoner kronor.

Bristen på tillförlitlig statistik för samiskt näringsliv gör det svårt att analysera utvecklingen.

För att komma vidare med vissa utestående frågor kring renskötselkonventionen mellan Sverige och Norge har dels regeringen tillsatt ett särskilt uppdrag, dels har lokala samråd hållits med berörda intressenter, inklusive företrädare för markägare och samebyar.

Sambällsplanering

Arbetet med att utveckla markanvändningsdatabaser, Sametingets iRenmark och samebyarnas Renbruksplaner (RBP), har fortsatt. Verktygen används ofta tillsammans i redovisningssammanhang då de visar olika aspekter av renskötseln. RBP visar hur viktig marken är, medan iRenmark översiktligt visar vad marken används till. Syftet är förenkling av samråd och därmed möjliggöra ökat inflytande och delaktighet i samhällsplanering, vilket bl.a. kan främja förbättrad affärsutveckling inom renskötseln och ökad kunskap hos samhällsplaneringsaktörer. Arbetet med remisser och andra samråd ökar för såväl Sametinget som samebyarna. Huvudsakligen handlar det om undersökningstillstånd, vägar, vindkraftverk och kommuners planarbete.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att livskraftiga samiska näringar är en grundförutsättning för en levande samisk kultur. Bristen på tillförlitlig statistik skapar dock svårigheter för uppföljningen av samiska näringars långsiktiga utveckling. Erfarenheter visar att samiska näringar och framför allt rennäringen har särskild betydelse för att bevara, utöva och utveckla samisk kultur, språk och samhällsliv. Förutom näringarnas starka koppling till den samiska kulturen är renskötseln en förutsättning för ett bibehållet betespräglat landskap och renens bete och tramp är en förutsättning för skogens och fjällens biologiska mångfald.

Därmed är en livskraftig rennäring också en förutsättning för att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö ska kunna nås. Renskötseln bidrar med ett efterfrågat livsmedel men även i hög grad med andra ekosystemtjänster som bevarande av natur- och kulturarv, samt rekreation. Dessa värden har i sin tur betydelse för bl.a. besöksnäringen i berörda regioner. Samers tillgång till land och vatten är en förutsättning för dessa värden. En förutsättning för renskötseln är sammanhängande betesmarker genom fysiska samband mellan olika betesområden.

Regeringen bedömer att utmaningen för renskötselns framtid främst består av att hantera de kumulativa effekterna av pågående och framtida verksamheter samt den påverkan som är av

avgörande betydelse. Det gäller bl.a. skogsbruket, utbyggnad av vindkraft och gruvnäring, turism och infrastruktur. Även de pågående klimatförändringarna samt förekomsten av rovdjur i renskötselområdet har effekt på rennäringens framtid. En fungerande dialog mellan olika intressen för att ge förutsättningar för en fortsatt rennäring, och därtill knutna näringar, är också av betydelse.

2.5.11 Resultat utbildning och forskning

Resultatindikatorer

Sveriges lantbruksuniversitets (SLU) verksamhet regleras av högskolelagen (1992:1434). Där anges bl.a. att högskolorna i sin verksamhet ska främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.

För att redovisa resultat och bedöma hur satsningarna på utbildning, forskning och innovationer bidrar till målet för utgiftsområdet, med avseende på att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet, att de gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen samt att naturresurserna ska användas hållbart, används följande indikatorer:

- Antal helårsstudenter.
- Antal sökande och antagna.
- Examinationsfrekvens.
- Andel disputerade lärare.
- Vetenskaplig publicering.
- Externa medel.
- Genomströmning.

Andra bedömningsgrunder

Utvärdering av vissa examina av Universitetskanslersämbetet.

Resultat

SLU utbildar, forskar och bedriver miljöanalys om människans förvaltning och hållbara nyttjande av de biologiska naturresurserna. Ett övergripande mål är att utbildning och forskning ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt.

SLU står sig väl i jämförelse med andra universitet och rankas som 9:a bland världens lantbruksuniversitet enligt National Taiwan University Ranking och som 6:a bland världens alla mindre universitet enligt Times Higher Education World University Rankings.

För att universitetet ska stå bättre rustat inför framtiden har SLU satsat på förnyelse av campusmiljöerna. Utvecklingen och förtätningen av campus Ultuna är i det närmaste slutförd. Flera av de äldre byggnaderna, varav vissa arbetsmiljömässigt undermåliga, har kunnat lämnas. Som en följd av satsningen på campusmiljöer har universitetets lokalkostnader ökat och utgör tolv procent av SLU:s driftskostnader.

Det totala antalet helårsstudenter för perioden 2013–2015 uppgick till 11 529, vilket innebär att regeringens mål om 11 400 helårsstudenter har uppnåtts. Antal helårsstudenter för 2015 uppgick till 3 812 (69 procent kvinnor och 31 procent män) vilket är en marginell minskning jämfört med 2014.

Tabell 2.39 Helårsstudenter

År	Kvinnor	Män
2013	2 605	1 274
2014	2 613	1 225
2015	2 630	1 182

Källa: Sveriges lantbruksuniversitets årsredovisning.

Liksom tidigare år har program med djurinriktning flest sökande. De flesta av SLU:s utbildningar på grundnivå och avancerad nivå har en ojämn könsfördelning. Studenternas utbildningsval vid SLU följer traditionella könsmönster, med övervägande män vid skogliga utbildningar medan kvinnor är i majoritet på djurrelaterade utbildningar.

Tabell 2.40 Antalet sökande och antalet antagna till program som börjar på grundnivå

År	Totalt antal	Kvinnor	Män
2013 behöriga sökande	6 185	75 %	25 %
– varav antagna	1 028	68 %	32 %
2014 behöriga sökande	6 356	75 %	25 %
– varav antagna	978	68 %	32 %
2015 behöriga sökande	5 895	78 %	22 %
– varav antagna	1 050	68 %	32 %

Källa: Sveriges lantbruksuniversitets årsredovisning.

På grundnivå och avancerad nivå har SLU en låg andel studenter med utländsk bakgrund, dvs. studenter som tillhör den svenska befolk-

ningen men som är födda i ett annat land eller har två föräldrar födda i ett annat land. För att bl.a. öka mångfalden och jämställdheten inom skogsbrukssektorn bedriver SLU integrationsprojektet ”Skogen som integrationsarena” i samarbete med Länsstyrelsen i Västerbottens län, Dorotea kommun, naturbruksgymnasiet i Burträsk, Svenska jägareförbundet och Umeå universitet. Under 2015 fick SLU dessutom i uppdrag från regeringen att tillsammans med Skogsstyrelsen och Arbetsförmedlingen främja anställning för nyanlända inom skogsbruket.

SLU har under 2015 fått extra anslag som till största delen har använts för att öka antalet som studerar till djursjukskötare. Anslagsförstärkningen har även använts för basårutbildning med platsgaranti på jägmästarprogrammet, där arbetsmarknadens behov är stort med sjunkande sökandetal till utbildningen. SLU har också fått ett särskilt uppdrag att ordna orienterande introduktionsutbildningar för nyanlända.

I jämförelse med riket har SLU en hög examinationsfrekvens. SLU har också många avlagda yrkesexamina, vilka brukar ha högre examinationsfrekvens än generella examina. Av de examina som utfärdades läsåret 2014/15 stod kvinnorna för 70 procent och männen för 30 procent.

Tabell 2.41 Examensfrekvens på grund och avancerad nivå

	År	SLU	Riket
Examinerade/120 hp inom 7 år	2015	73 %	59 %
Examinerade/120 hp inom 7 år	2014	70 %	60 %
Examinerade/120 hp inom 7 år	2013	75 %	60 %

Källa: Universitetskanslersämbetet.

SLU:s studenter är eftertraktade och cirka 80 procent är etablerade på arbetsmarknaden 0,5–1,5 år efter examen. Ett problem är att studenternas efterfrågan på utbildning och arbetsmarknadens behov inte överensstämmer helt med varandra. Detta leder till att vissa utbildningsprogram som efterfrågas av arbetsmarknaden inte fyller platserna (t.ex. jägmästarprogrammet). SLU har under året gjort särskilda satsningar för att stödja såväl kvalitet som rekrytering till dessa utbildningar. SLU samverkar också med företrädare för näringarna och med gymnasieskolor för att kommunicera kopplingen mellan gymnasium, högre utbildning och arbetsmarknaden.

Inom utbildning på forskarnivå avlades 121 examina där en licentiatexamen räknas som en

halv examen under 2015 (motsvarande antal 2014 var 112,5 examina). Drygt hälften av dem som tar examen på forskarnivå är kvinnor. Den genomsnittliga nettostudietiden för doktorsexamen var 8,4 terminer, vilket är något högre än de anvisade åtta terminerna. Av antalet aktiva forskarstudenter är 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket är siffror som varit konstanta de senaste tre åren. Ungefär 70 procent av SLU:s forskarstudenter hade doktorandanställning under 2015.

Större delen av den forskning som bedrivs vid SLU har stor relevans för målsättningen om hållbar utveckling. SLU fortsätter att utveckla forskningen inom de prioriterade områdena biobaserad ekonomi och miljö, hälsa och välbefinnande. Av vetenskapliga publikationer 2015 står tio forskningsområden för hälften av alla publikationer vid SLU. Flest artiklar publiceras inom ekologi och miljövetenskap följt av växt- och skogsvetenskap och veterinärmedicin. År 2015 utgjorde extern finansiering 57 procent av den totala forskningsfinansieringen till SLU, vilket är något lägre än 2014 men kan jämföras med 54 procent 2011. Det finns ingen könsuppdelad statistik att tillgå avseende forskningsmedlens fördelning.

Tabell 2.42 Forskningsmedlens fördelning (tkr)

År	2013	2014	2015
Anslag	1 037	1 081	1 085
Bidrag	774	841	836
Avgifter	362	489	390

Källa: Sveriges lantbruksuniversitets årsredovisning.

Den vetenskapliga publiceringen har ökat kontinuerligt sedan mitten av 2005 fram till 2013, för att därefter minska. För 2015 uppskattas antal artiklar till 1 440. En förklaring till minskningen är att antalet professorer, lektorer, meriteringsanställda och doktorander har sjunkit under samma period.

Det totala antalet lärare vid SLU är 1 034 årsarbetskrafter (45 procent kvinnor, 55 procent män), varav 84 procent är disputerade (41 procent kvinnor, 59 procent män), vilket innebär en marginell ökning av antalet kvinnliga lärare jämfört med 2014.

SLU samverkar med flera hundra olika intressenter, såväl andra lärosäten och skolor som företag och organisationer i det civila samhället. Den geografiska spridningen gör att SLU finns på plats för att bidra med utveckling

av det gröna näringslivet över hela landet. SLU ämnar under kommande år satsa ytterligare på samverkanslektorer vilka har ett särskilt ansvar för att samverka med det omgivande samhället. Ytterligare exempel på samverkan är att SLU under 2015 har utvecklat ett science park-koncept, Green Innovation Park, med inriktning på samverkan mellan akademi, offentlig sektor och företag inom de gröna näringarna.

Ett av SLU:s verksamhetsområden är fortlöpande miljöanalys, som är organiserad i tio universitetsgemensamma program som relaterar till de nationella miljökvalitetsmålen. Utvärderingarna som inleddes 2013 ska ge information om behov av utveckling av programmen samt information för SLU:s strategiarbete. De externa utvärderarna framhåller växelverkan med forskningen inom området som en stor styrka liksom värdet av att SLU hanterar hela kedjan från datainsamling till analys och rapportering. Utvärderarna anser också att SLU behöver utveckla kopplingen till undervisning, tillgänglighet till data och samverkan mellan miljöanalysprogrammen.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) är ett statligt forskningsråd med uppgift att stödja grundforskning och behovsmotiverad forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Finansieringsansvaret för stöd till forskning delas mellan utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, sammanlagt drygt 1,2 miljarder kronor för 2015. Av utbetalda forskningsmedel under 2015 gick 34 procent till området areella näringar, djur och livsmedel. SLU är den i särklass största mottagaren av forskningsmedel från Formas och har erhållit drygt 268 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med ca 16 miljoner kronor jämfört med 2014.

Formas årliga öppna utlysning omfattar drygt hälften av Formas forskningsmedel. Utöver dessa har Formas haft ett antal riktade satsningar och beviljandegraden för dessa ansökningar var 26 procent under 2015, vilket är en högre beviljandegrad än i de årliga utlysningarna. Formas har bl.a. utlyst medel till forskning för skogsråvaror och biomassa. Målet med satsningen är att finna nya material och biobaserade produkter för att främja en ekonomi som till stor del baseras på råvaror för en resurseffektivare ekonomi grundad på förnybara råvaror.

Många av de riktade satsningarna genomförs tillsammans med andra finansiärer. Flera projekt inom utlysningen för skogsråvaror och biomassa har medfinansiering av näringslivet. I samarbete med bl.a. Verket för innovationssystem (Vinnova) är Formas sedan 2014 med och finansierar ett av de strategiska innovationsområden (SIO), nämligen BioInnovation som är ett strategiskt innovationsprogram om nya biobaserade material, produkter och tjänster.

Under 2015 har de riktade utlysningarna fokuserat på utlysningar inom EU-samarbeten där Formas deltar och utlysningar till följd av regeringsuppdrag. Under 2014 och 2015 har Formas arbetat med att ta fram underlag till regeringens kommande forskningspolitiska proposition. På grund av detta omfattande analysarbete samt att tillgängliga fria medel för nya utlysningar var begränsade i budgeten under 2015, har Formas inte haft några egeninitierade riktade utlysningar.

Formas samfinansierar även jordbruks- och miljöteknisk forskning vid Institutet för jordbruks- och miljöteknik AB (JTI) enligt avtal med Stiftelsen Institutet för jordbruks- och miljöteknik och skogsforskning genom avtal med Stiftelsen skogsbrukets forskningsinstitut (Skogforsk).

För jordbrukets och trädgårdsbrukets kunskapsförsörjning finansierar Formas dessutom forskning av tillämpad karaktär genom Stiftelsen Lantbruksforskning (SLF) till vilken har avsatts 20 miljoner kronor från Formas anslag. Denna forskning samfinansieras med näringen och fördelas till fokusområdena energi och biomassa, företagande, livsmedel samt miljö och klimat. För forskning inom hästområdet har tre miljoner kronor avsatts till Stiftelsen hästforskning. Under 2015 har den årliga utlysningen utvecklats utifrån de förändringsförslag som lämnades av den oberoende granskning av den öppna utlysningen, som Formas lät göra 2014. I 2015 års öppna utlysning har bl.a. ett enstegsförfarande i beredningsprocessen införts. (se även utg.omr. 20 avsnitt 4).

Såväl Formas som SLU är engagerade i det ökande forskningssamarbetet inom EU och internationellt och arbetet med detta har fortsatt att utvecklas under 2015. Under 2015 har Formas betalat ut 76 miljoner kronor till svenska forskare som blivit beviljade medel inom EU:s partnerskapsprogram inom European Research Area (ERA-NET).

Analys och slutsatser

Utbildning och forskning inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel utgör, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid SLU, medel för ett hållbart nyttjande av naturresurserna där hög kompetens, nya forskningsrön och spridning av dessa är av största vikt.

Regeringen bedömer att målen för utbildning och forskning inom området är uppfyllda. Ansökningssiffror för SLU pekar på ett tämligen konstant intresse för utbildning inom de gröna näringarna. Några utbildningar, angelägna för den nationella kompetensförsörjningen, har dock fortfarande få sökande. En stor del av den forskning som bedrivs vid SLU har stor relevans för målsättningen om hållbar utveckling och SLU:s geografiska spridning gör att SLU bidrar med utveckling av det gröna näringslivet i hela landet.

Mot bakgrund av de nationella miljömålen och de ökande kraven som ställs från EU och genom andra internationella konventioner avseende miljötillståndet i landet spelar miljöövervakning en allt större roll (se vidare utg.omr. 20 avsnitt 3). SLU spelar här en viktig roll för leverans av det miljödata som ansvariga myndigheter behöver för sin redovisning enligt krav i EU-direktiv och internationella konventioner. Regeringen ser positivt på SLU:s engagemang i det internationella samarbetet inom området och på SLU:s strävan efter en större integration av fortlöpande miljöanalys i både utbildning och forskning i syfte att bibehålla och förnya kompetensen inom området.

Det internationella samarbetet inom utbildning och forskning är, enligt regeringens mening, viktigt. Både SLU och Formas visar på ett starkt engagemang och deltar i samarbetet på olika sätt både inom och utanför Europa.

2.5.12 Resultat internationellt arbete

Tryggad livsmedelförsörjning

Resultat

Regeringen har under 2016 i linje med Sveriges politik för global utveckling fortsatt att arbeta bl.a. för att lyfta fram vikten av tryggad global livsmedelförsörjning, inklusive tillgången till näringsriktig mat, och att satsningar på hållbart jord- och skogsbruk samt fiske är centrala i det arbetet.

Vid mötet med Kommittén för globalt tryggad livsmedelförsörjning (CFS) 2015 antogs rekommendationer om fortsatta åtgärder när det gäller vattnets roll för att trygga livsmedelförsörjningen. Kommittén beslutade vidare om ett ramverk för åtgärder för länder i utdragna kriser, där en av de allvarligaste konsekvenserna är undernäring. Sverige verkade för att ramverket skulle kunna antas och bedömer att det kommer att vara ett viktigt verktyg för att trygga livsmedelförsörjningen.

Generaldirektören för FN:s livsmedels- och jordbruksorgan, FAO, besökte Sverige 2015 på inbjudan av landsbygdsministern. Under besöket lyfte Sverige fram bl.a. svenska erfarenheter av hållbar djurhållning och vikten av FAO:s arbete med bekämpning av den ökande antibiotikaresistensen globalt, tillsammans med Världshälsoorganisationen (WHO) och Organisationen för djurhälsa (OIE). I besöket ingick också möten med internationellt verksamma svenska företag inom FAO:s mandat där man diskuterade hur företagen i samarbete med FAO kan bidra en hållbar global utveckling. Ett resultat av besöket var också att ett samarbetsavtal mellan FAO och den svenska biståndsorganisationen WeEffect kunde undertecknas.

Den ökande antibiotikaanvändningen inom djursektorn utgör ett allvarligt hot mot den globala hälsan. Sverige har därför varit drivande bakom att FAO:s konferens 2015, organisationens högsta beslutande organ, fattade beslut om en resolution om antibiotikaresistens i djursektorn. Antibiotikaresistens behandlas även inom ramen för folkhälsopolitiken (utg.omr. 9 avsnitt 5).

Svenska FAO-kommittén tog 2015 fram en debattskrift på temat Vatten, tryggad livsmedels-

försörjning och mänsklig värdighet. Syftet var att i enlighet med kommitténs uppdrag ge regeringen råd inför förhandlingarna vid CFS, som 2015 diskuterade vattnets nyckelroll för den framtida livsmedelsförsörjningen globalt. Debattskriften presenterades vid Världsvattenveckan, vilket innebar att den kunde spridas till ett stort antal deltagande företrädare för internationella organisationer. Vidare anordnade FAO-kommittén ett seminarium på Världshungerdagen om betydelsen av sociala skyddssystem för småskaliga jordbrukare, i utvecklingsländer. Vid seminariet uppmärksammades också den fortsatta vikt som FAO har för att möta de globala utmaningarna. Kommittén anordnade även ett seminarium om det Internationella jordåret 2015 för att uppmärksamma vikten av en hållbar förvaltning av jordar för att säkerställa livsmedelsförsörjningen och för att bekämpa den globala uppvärmningen.

Förhandlingarna om Agenda 2030 och de globala målen avslutades i september 2015 och 17 mål kunde godkännas. Regeringen har deltagit aktivt i arbetet med utvecklingsagendan (se vidare utg.omr. 7). Ett av målen i Agenda 2030 är att utrota hungern. FAO har en central roll i att övervaka och bistå medlemsländer att uppfylla detta mål. FAO berörs också av flera andra av de globala målen.

När det gäller mål 14, som handlar om att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling, planerar Sverige att tillsammans med Fiji anordna en genomförandekonferens sommaren 2017. Regeringen har deltagit aktivt i förberedelserna inför mötet.

På råvaruområdet fortsätter arbetet att genom projekt inom de internationella råvaruorganisationerna, stödja utvecklingen, reducera fattigdom och minska konsekvenserna av klimatförändringar. Sverige deltog aktivt under 2015 och fortsätter 2016 i det Internationella Kakaorådet (ICCO) som ledamot i dess administrativa kommitté. EU har fortsatt förhandlingarna om medlemskap i den Internationella bomullsorganisationen (ICAC), vilket är en organisation med stor betydelse för fattigdomsbekämpning. Förhoppningen är att EU ska kunna bli medlem under 2016. Den internationella organisationen för tropiskt timmer (ITTO) har under 2015 drabbats av ekonomiska

problem förorsakade av felaktiga investeringar och saknar sedan ett par år en vald VD. Genomgripande ändringar av den Gemensamma Råvarufondens (CFC) grundläggande avtal, innebärande bl.a. att fonden bättre på ett mer effektivt sätt kan stödja utvecklingsprojekt på råvaruområdet, bl.a. genom samarbete med privata näringslivet, beräknas träda i kraft i januari 2017. Sverige utsågs i december 2015 till vice ordförande i fonden och mandatet som talesperson för OECD-länderna i organisationen förlängdes samtidigt.

Det globala miljö- och klimatarbetet

Resultat

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. Klimatet både påverkar och påverkas av jord- och skogbruk och annan markanvändning i Sverige och andra länder, inte minst i utvecklingsländer. Klimatarbetet pågår på olika nivåer. I december 2015 antogs det nya globala klimatavtalet i Paris vilket är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. I och med det nya globala klimatavtalet får skogen en tydlig roll.

I samband med klimattoppmötet i Paris valde Sverige att ställa sig bakom ett jordbruksinitiativ och en skogsdeklaration. Initiativet om jordbruk ”4 promille - mark för tryggad livsmedelsförsörjning och klimat” har som fokus att öka kolinlagringen i jordbruksmark, medan The New York Forest Declaration syftar till att kraftsamla för att minska den globala avskogningen, restaurera de skogar som har blivit utarmade och avskogade och verka för att hållbart bruka världens skogar.

En rad av FN:s globala mål för hållbar utveckling är direkt och indirekt kopplade till hållbart brukande av världens skogar. FN:s internationella skogsarrangemang med FN:s skogsforum och det så kallade partnerskapet för skog (Collaborative Partnership on Forests) fick ett förlängt mandat i maj 2015 och har sedan dess arbetat med att ta fram en strategisk plan för den globala uppföljningen av skogsrelaterade mål och delmål. Sverige har deltagit aktivt i detta arbete. I september 2015 ägde Världsskogs-kongressen rum i Durban. Sverige deltog med en stor delegation med representanter från olika

svenska skogliga intressenter. Vid kongressen presenterades FAO:s Global Forest Resources Assessment om tillståndet i världens skogar. Sverige värnar särskilt om jämställdhet i den globala skogspolicydialogen och gav stöd till Världsskogskongressen för finansiering av deltagande av kvinnliga skogsexperter från utvecklingsländer. En annan högt prioriterad fråga för Sverige är långsiktiga markrättigheter som en viktig grundläggande förutsättning för hållbart skogsbruk och för att minska global avskogning.

EU:s timmerförordning trädde i kraft 2013 och har som syfte att motverka olagliga avverkningar och handel med timmer och trävaror som är resultatet av olagliga avverkningar. Under 2015 och 2016 pågår en utvärdering av denna förordning parallellt med EU:s FLEGT-handlingsplan. Sverige har bistått med nationella erfarenheter till översynsarbetet.

Regeringen har deltagit aktivt i flera internationella möten som har genomförts inom ramen för FN-strukturen och OECD när det gäller hållbart fiskeri- och vattenbruk.

Högst på agendan för Ministerrådet för Fiske, vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk i Nordiska ministerrådet (MR-FJLS) är fortsatt frågan om ett biobaserat samhälle. Norden har unika förutsättningar bl.a. genom tillgången på skogsråvara som kan förädlas i större utsträckning. Det isländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet hade som huvudsaklig prioritering satsat på ett stort projekt för att utveckla området bioekonomi i Norden, ”Nordbio”2014–2016. Blå bioekonomi utgör en av Finlands främsta prioriteringar för dess ordförandeskap 2016.

MR-FJLS-institutionen NordGen har efter ett lyckosamt arbete med kostnadseffektivisering nu en budget i balans. MR-FJLS har identifierat en klar nordisk nytta med att samarbeta kring växtförädling. Efter ett pilotprojekt för ett offentligt-privat partnerskap (PPP) för växtförädling har en fortsättning av projektet för ytterligare en avtalsperiod 2015–2017 inletts. Den offentliga finansieringen av partnerskapet sker genom avsättning av medel från de nationella budgetarna och driften är förlagd till Nordiskt genresurscenter (NordGen) i Alnarp.

MR-FJLS antog tillsammans med MR-S en gemensam nordisk deklaration om antibiotikaresistens under hösten 2015 och i samband

med detta beslutades om tillsättandet av en särskild strategigrupp för nordiskt samarbete om antibiotikaresistens. Inom MR-FJLS fortsatte det treåriga nordiska projektet om matsvinn, med stor framgång. Projektet är fortsatt prioriterat för 2016.

Under senare delen av 2015 har mycket ändrats inom Östersjöstrategin dels till följd av den nya handlingsplanen med tydligare fokusområden och mål, dels genom att EU-medel genom den nya programperioden nu finns tillgängliga också för arbete inom strategin. Från juli 2016 är Sverige ordförande inom ramen för strategin och Sverige organiserar det årliga Strategiforumet i november 2016 i Stockholm i närvaro av bl.a. landsbygdsministern.

Internationell handel

Annan bedömningsgrund

Genom Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets arbete har ett trettiotal exportrelaterade ärenden lösts under 2015 vilket möjliggjort svensk export av framför allt animaliska produkter.

Resultat

Regeringen prioriterar alltså det multilaterala handelssystemet och pågående förhandlingar inom Världshandelsorganisationen (WTO). WTO:s handelsministrar beslutade bl.a. vid ministermötet i Nairobi i december 2015 att fasa ut exportbidrag och att begränsa handelsstörningar från export-finansieringsprogram, livsmedelsbistånd och exporterande stats-handelsföretag. I de fortsatta förhandlingarna inför nästa WTO-ministermöte som äger rum i december 2017, fokuseras bl.a. på minskningar av jordbruksstöd.

EU förhandlar flera bilaterala frihandelsavtal. Under 2015–2016 har förhandlingarna med USA intensifierats. Sverige har bl.a. drivit frågan om att EU och USA bör samarbeta om minskad användning av antibiotika i djurproduktionen i syfte att motverka antibiotikaresistens. Sverige har även varit pådrivande i de pågående förhandlingarna med Norge på jordbruksområdet. I övrigt pågår förhandlingar med bl.a. med Japan, Indien och Malaysia.

Landsbygdsministerns deltagande i OECD:s jordbruksministermöte i april 2016 och den

ministerdeklaration som togs fram var framgångsrikt för de frågor Sverige prioriterar. Både deklARATIONEN och ordförandeskapets mötessammanfattning omfattar problematiseringen av den utbredda antibiotikaresistensen, framtidsutmaningarna med biobaserat samhälle, skogens roll, livsmedelssvinn samt integreringen av OECD-arbetet i Agenda 2030 samt klimatmålen i COP21.

Sverige har under året genom sitt deltagande i internationella förhandlingar fortsatt bidragit till arbetet inom de globala standardiseringsorganisationerna Internationella växtskyddskonventionen (IPPC), Världsorganisationen för djurhälsa (OIE) och Codex Alimentarius (livsmedel). Arbetet bidrar till en mer transparent och öppen världshandel, som är till gagn för såväl utvecklingsländer som vår egen export av livsmedel, djurprodukter, växter och växtprodukter samt innebär bättre skydd mot djurssjukdomar och växtskadegörare och säkrare livsmedel. Genom fungerande internationella regler får även svenska konsumenter tillgång till ett brett utbud produkter.

Som ett led i att bl.a. stödja arbetet med att öppna upp andra marknader för svensk export för såväl livsmedel som skogsprodukter finns sedan hösten 2015 ett lantbruksråd på ambassaden i Peking. Detta har resulterat i att ärenden för att öka marknadstillträdet för svenska livsmedel kunde drivas framåt och inneburit ökade möjligheter för export. Jordbruksverket och Livsmedelsverket har för 2016 erhållit 10 miljoner kronor för att hjälpa svenska företag som vill exportera genom att arbeta för exportgodkännanden och för att lösa exportrelaterade problem i tredjeland. Ett trettiotal ärenden har lösts under 2015 vilket möjliggjort svensk export av framför allt animaliska produkter.

Analys och slutsatser

Det internationella arbetet bidrar till att uppfylla regeringens målsättningar med arbetet, vilka bl.a. är en öppnare och mer marknadsanpassad handel samtidigt som möjligheten att upprätthålla och stärka skyddet för bl.a. miljön, människors och djurs hälsa samt ett hållbart växtskydd kvarstår. Klimathänsyn, utvecklingshänsyn, hållbar produktion i jordbruks-, fiske- och skogsnäringen, bevarandet av genetiska resurser på regional och global nivå, bevarande av biologisk mångfald och

ekosystemtjänster, säkra livsmedel samt åtgärder för att motverka det växande problemet med antibiotikaresistens är viktiga delar i regeringens målsättningar.

År 2016 trädde FN:s globala mål för hållbar utveckling i kraft och merparten av världens länder har ställt sig bakom det nya globala klimatavtalet, även kallat Parisavtalet. De globala målen för hållbar utveckling samt klimatavtalet är universella och ligger till grund för samtliga länder. Det är tydligt att dessa två processer allt mer genomsyrar det internationella arbetet, med ett ökat fokus på dess genomförande. De areella näringarna bidrar till många av dessa mål, såsom fattigdomsbekämpning, tryggad livsmedelsförsörjning, hållbar konsumtion och produktion, hållbart nyttjande av både havs- och landbaserade ekosystem samt klimatomställningen. Södra Asien och Afrika söder om Sahara är fortsatt de två regioner som haft sämst utveckling när det gäller mål två, att utrota hungern, dock har det skett en liten minskning av antalet hungrande i vissa länder i dessa regioner. Jämfört med basåren 1990–1992 är antalet hungrande 216 miljoner färre, trots en global befolkningstillväxt på 1,9 miljarder människor under perioden. Det beror främst på förändringar i befolkningstäta länder som Kina och Indien, som upplevde snabba framsteg under 1990-talet.

Sveriges aktiva roll inom EU och internationella processer har fortsatt fått genomslag inom t.ex. FAO och FN:s skogsforum för svenska prioriteringar som nyttjande- och brukanderättigheter till mark, särskilt kvinnors rättigheter.

Arbetet med att minska hindren för svensk export genom att verka för exportgodkännanden och lösa exportrelaterade problem i tredjeland, är centralt för att svenska företag ska kunna komma in med nya produkter på dessa marknader. Vikten av att tillvarata livsmedelsexportens potential bekräftas av att exporten årligen fortsätter att öka och uppgick 2015 till 74 miljarder kronor. Det är många faktorer som spelar in för att uppnå denna positiva trend, men bedömningen är att myndigheternas konkreta arbete med att hjälpa företag in på nya marknader i världen och en ökad svensk statlig närvaro i Kina, kombinerat med insatser inom ramen för Sverigefrämjandet, bidrar till utvecklingen. Skogsindustrin bidrog under 2015 med ett exportvärde på 127 miljarder kronor. Skogen

är fortsatt en viktig grund för det hållbara och biobaserade samhället. Biomassan är en förnybar resurs med en stor utvecklingspotential att göra klimatnytta genom att ersätta fossila råvaror. Biomassan kommer att spela en nyckelroll i att Sverige lever upp till och bidrar till att förverkliga långsiktiga globala klimatmål samt regeringens ambition att bli en av världens första fossilfria välfärdsstater. Både det nordiska samarbetet och Östersjösamarbetet inom skog fungerar som plattformar för att bemöta utmaningar som t.ex. ett föränderligt klimat och omställning till ett biobaserat samhälle.

Inom ramen för förhandlingar om TTIP har Sverige arbetat vidare för att främja EU-initiativet, enligt svenskt förslag, om att EU och USA bör samarbeta om minskad antibiotikaanvändning i djurproduktionen för att motverka antibiotikaresistens. Sverige har också aktivt drivit frågan om förmåner för import av fiskprodukter inom ramen för förhandlingarna om den finansiella mekanismen mellan Norge och EU. Detta ledde till ett tillfredsställande resultat i april 2015 och ökad tillgång till tullkvoter för den svenska beredningsindustrin.

2.6 Politikens inriktning

2.6.1 Inledning

Regeringens övergripande mål är att Sverige till år 2020 ska ha den lägsta arbetslösheten i EU. För att nå målet behövs en livskraftig, hållbar och aktiv landsbygd. Politiken för areella näringar, landsbygd och livsmedel ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. Ett jämställdhetsperspektiv ska anläggas i politikens utformning och genomförande. Utvecklingen inom bl.a. jordbruk, skogsbruk, fiske, livsmedelsindustri, turism och besöksnäring påverkar sysselsättningen på landsbygden.

Utifrån det övergripande målet har regeringen tagit tre initiativ som var för sig kan bidra till fler jobb och hållbar tillväxt i Sveriges landsbygder:

- En sammanhållen landsbygdspolitik.
- En nationell livsmedelsstrategi.
- Ett nationellt skogsprogram.

De gröna näringarna har en nyckelroll i arbetet med klimatomställningen, en cirkulär och biobaserad ekonomi och ett hållbart samhälle där de nationella miljömålen nås bl.a. genom ökad produktion av förnybara råvaror och förädlade produkter. Regeringen värnar därför goda och långsiktiga villkor för produktionen inom de gröna näringarna samt fortsatta forsknings- och innovationsinsatser som är nödvändiga för att möta framtida klimatförändringar och stärka konkurrenskraften. Svenska mervärden så som en god djurhållning och låg antibiotikaanvändning stärker också svensk produktions konkurrenskraft. Dessutom behövs ett fungerande innovations- och kunskapsystem för såväl landsbygdens som olika sektorer framtid utveckling, välfärd och konkurrenskraft. De areella näringarna spelar en viktig roll för att möta de globala utmaningarna och för utvecklingen av en biobaserad samhällsekonomi. För detta ändamål beräknar regeringen att anslaget 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* behöver ökas med 25 miljoner kronor 2018, 37,5 miljoner kronor 2019 och 50 miljoner kronor 2020 jämfört med anslagsnivån 2016. I utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård föreslår regeringen att motsvarande summa tillförs. I den proposition om forskning, innovation och högre utbildning som ska presenteras under hösten kommer satsningarna att presenteras närmare för åren efter 2017 och bedömningar kommer att redovisa inriktningen för politiken för de kommande tio åren.

Åtgärder inom politiken för areella näringar, landsbygd och livsmedel ska bidra till att nå regeringens mål för jämställdhetspolitiken samt till Agenda 2030 och politiken för global utveckling.

2.6.2 En sammanhållen landsbygdspolitik

Regeringen vill ta vara på landsbygdernas potential för attraktiva livs-, boende- och verksamhetsmiljöer. Det ska vara attraktivt att bygga och bo i Sveriges landsbygder. Regeringen kommer att se över resultatet av reformen Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) och LIS-regelverket. Syftet är att ytterligare främja landsbygdsutvecklingen i områden med god tillgång till stränder.

Landsbygderna behöver ett livskraftigt och diversifierat näringsliv. Förutsättningar för arbete och försörjning för kvinnor och män ska finnas i alla delar av landet. Regeringen anser att medlen för stöd till bredbandsutbyggnad i områden där förutsättningar för kommersiell utbyggnad saknas bör ökas med 850 miljoner kronor under resterande del av programperioden. Detta innebär att det befintliga stödet till bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet ökas från 3,25 miljarder kronor till 4,1 miljarder kronor (se vidare utg.omr. 22 avsnitt 4.5.1).

Sveriges landsbygder har stora möjligheter att bidra till en hållbar samhällsutveckling. Sverige har dock sedan länge saknat en sammanhållen landsbygdspolitik. Därför arbetar nu en parlamentarisk kommitté med att ta fram förslag till hur en sammanhållen politik för långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder bör utformas. Betänkandet ska lämnas senast den 31 januari 2017.

Företag på landsbygden har en viktig roll i att möta de utmaningar klimatomställningen innebär. Genom att företag utvecklas och bidrar till innovationer skapas lösningar som ger jobb och hållbar tillväxt i hela landet.

Det stora antalet nyanlända är en resurs som ska tas tillvara genom insatser för utbildning, arbete och delaktighet i samhället i ett tidigt skede och under hela etableringsprocessen. På så sätt kan nyanlända kvinnor och män erbjudas en attraktiv framtid i såväl städer och tätorter som landsbygder.

Inom utgiftsområdet medverkar åtgärder inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken – gårdsstödet, landsbygdsprogrammet och programmet för lokalt ledd utveckling – liksom havs- och fiskeriprogrammet, till att främja konkurrenskraftiga företag, attraktiva natur- och kulturmiljöer och omställningen till ett hållbart samhälle där miljömålen kan nås.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Regeringens långsiktiga målsättning för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är en hållbar, avreglerad, marknadsorienterad och konkurrenskraftig jordbrukssektor styrd av konsumenters efterfrågan, klimat- och miljömål och där hänsyn tas till djurskydd samt den globala utvecklingspolitiken i enlighet med Sveriges

politik för global utveckling (PGU). Vidare har regeringen en ambition om väsentligt lägre utgifter för EU:s jordbrukspolitik. I linje med detta vill regeringen att den gemensamma jordbrukspolitiken lägger ett ökat fokus på åtgärder inom landsbygdspolitiken samtidigt som alla delar av den gemensamma jordbrukspolitiken utformas så att den stärker konkurrenskraften i jordbrukssektorn på marknadsmissiga villkor.

Utifrån detta arbetar regeringen med förslag till en framtida inriktning på den gemensamma jordbrukspolitiken i linje med målsättningar i den svenska livsmedelsstrategin och med sikte mot 2030.

En viktig utgångspunkt för regeringen i genomförandet av nuvarande politik är att reglerna för den gemensamma jordbrukspolitiken ska vara stabila och förutsägbara för lantbrukarna och landsbygdernas aktörer. Därutöver är förändringar i utformningen av politiken som förenklar för företagen en prioriterad fråga. Regeringen är därför fortsatt aktiv i arbetet med att förenkla den gemensamma jordbrukspolitiken på EU-nivå. Den framtida utformningen av den gemensamma jordbrukspolitiken kommer också ha stor betydelse för förutsättningarna att nå flera av miljökvalitetsmålen.

Regeringen föreslår att Jordbruksverkets förvaltningsanslag förstärks med 60 miljoner kronor 2017 i syfte att säkerställa att målen med jordbrukspolitiken ges förutsättningar att förverkligas under EU:s nuvarande budgetperiod, 2014–2020. Regeringen beräknar att motsvarande förstärkning även sker årligen 2018–2020.

Den gemensamma fiskeripolitiken och fiskerinäringen

Regeringen ser det som fortsatt avgörande att Sverige är pådrivande för att de beslut som fattas inom EU ska leda till en hållbar förvaltning av fiskbestånden, både inom EU och globalt. Detta innebär att det är angeläget att nå målen för den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt om bestandsstorlek över den nivå som kan ge maximal hållbar avkastning, att landningsskyldighet möjliggörs, att den vetenskapliga rådgivningen utgör grunden för besluten samt att bidra till att uppnå en god miljöstatus enligt EU:s havsmiljö-

direktiv. Fiskbeståndens utveckling är dock inte enbart beroende av fiskeriförvaltning. Också miljöfaktorer som övergödning och syrefria bottenar påverkar. Det är därför viktigt att vattenanknutna nationella miljömål nås samt att en ekosystembaserad fiskförvaltning utvecklas. En hållbar fiskeriförvaltning innebär förbättrade förutsättningar för svenskt fiske och fiskberedningsindustri.

Vissa ändrade principer för upplåtelse och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen

Regeringen har i tidigare propositioner redovisat de principer som bör ligga till grund för bedömningen i ärenden om upplåtelse (inklusive tomträtt) och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen (prop. 1980/81:100 bil. 36, prop. 1994/95:100 bil. 10 och prop. 2009/10:1 utg.omr. 23). I prop. 2009/10:1 utg.omr. 23 s. 83 angav regeringen vissa ändrade principer som bör tjäna som utgångspunkt för bedömningen i ärenden om friköp av fjällägenheter. Där uttalades att friköp av fjällägenheter ska kunna medges för fysiska personer om marken används eller kommer att användas för permanent boende eller deltidsboende minst sex månader per år och boendet har rimliga förutsättningar att långsiktigt bestå. Vidare uttalades att detsamma gäller för fritidsboende om förvärvaren under mycket lång tid har eller har haft en stark personlig anknytning till platsen i fråga. Det framgår även att friköp ska kunna medges för under året tidsbegränsad näringsverksamhet som långsiktigt bedrivs eller kommer att bedrivs på platsen, om inte särskilda skäl talar mot en försäljning.

Syftet med de ändrade principerna var att det generellt skulle bli lättare att för olika ändamål förvärva mark på fjällägenheterna. Enligt regeringens bedömning saknas det anledning att låta olika principer ligga till grund för den bedömning som ska göras i ärenden om upplåtelse och friköp av mark. De principer som redovisas för friköp av fjällägenheter i prop. 2009/10:1 bör därför tillämpas generellt när det gäller frågor om upplåtelse och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

Till skillnad från vad som hittills har gällt, bör friköp kunna medges utan att någon upplåtelse föreligger, om särskilda skäl talar för att marken ändå bör få friköpas. Vidare bör upplåtelse av mark kunna medges för sådan näringsverksamhet som har betydelse för orten.

Upplåtelseformen tomträtt bör utgöra ett alternativ till friköp och inte endast komma i fråga om den som marken upplåts till inte vill förvärva den med äganderätt eller för näringsverksamhet med stort markbehov (jfr prop. 2009/10:1 utg.omr. 23 s. 83). Om friköp inte bör få ske med hänsyn till i området berörda intressen, men det exempelvis finns behov av förstärkt besittningsskydd för kapitalkrävande åtgärd, bör tomträtt kunna upplåtas. Marken kvarstår då i statens ägo och kan förenas med villkor. Friköp av mark som omfattas av tomträtt ska ske med restriktivitet (jfr prop. 1994/95:100 bil. 10 s. 67).

De principer som tidigare i övrigt har redovisats i prop. 1980/81:100 bil. 13, prop. 1994/95:100 bil. 10 och prop. 2009/10:1 utg.omr. 23 ska fortfarande vara vägledande för de bedömningar som ska göras i ärenden om upplåtelse och friköp. Som huvudprincip gäller således alltså att upplåtelse och friköp av mark ska ske restriktivt. Det saknas skäl att ha en mer restriktiv hållning till upplåtelse än friköp. De principer som gäller för friköp bör därför tillämpas även vid upplåtelse. Se vidare avsnitt 3.1.21.

Jakt- och viltförvaltning samt samiska näringar

Viltstammarna är en förnybar naturresurs som bidrar till befolkningens livskvalitet och regional utveckling. Samtidigt orsakar viltet skador och rovdjuren påverkar förutsättningarna för t.ex. djurhållning på landsbygden. Viltet är därför en resurs som ska förvaltas gemensamt av berörda i dialog och samverkan.

Viltförvaltningen ska vara adaptiv och ekosystembaserad samt utgå från ett flerartsperspektiv och utvecklad regionalisering. Skador som viltet orsakar ska förebyggas, samtidigt som brukandet av vilt som resurs främjas. Naturvårdsverkets strategi för svensk viltförvaltning kan bidra till detta. I det arbetet kan frivilligorganisationer, t.ex. Svenska Jägareförbundet, bidra operativt.

Det finns flera utmaningar för en långsiktig hållbar rennäring. En av dessa är närvaron av stora rovdjur. En viktig fråga för renskötseln är således en långsiktig hållbar samexistens med rovdjuren och det är viktigt att arbetet med att uppnå en toleransnivå för rovdjursskador på tio procent på samebyns faktiska renantal fortskrider. Regeringen ökar därför satsningen på att förebygga och kompensera för rennäringens rovdjursskador genom att fr.o.m. 2017 tillföra 5 miljoner kronor till området.

2.6.3 En nationell livsmedelsstrategi

Svensk livsmedelsproduktion har förutsättningar att bidra till ökad sysselsättning och tillväxt och samtidigt stärka den hållbara utvecklingen i såväl Sverige, EU och världen. Regeringen aviserade arbetet med en nationell livsmedelsstrategi i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 23 avsnitt 2.6.2). Denna process är nu i sitt slutskede.

Politiken för den svenska livsmedelskedjan ska utgå ifrån det övergripande målet om att svensk livsmedelsproduktion ska ges förutsättningar att öka samtidigt som relevanta nationella miljömål och de globala målen för hållbar utveckling nås.

För en framgångsrik livsmedelsstrategi krävs engagemang och insatser från livsmedelskedjans företag, organisationer och intressenter på nationell, regional och lokal nivå.

Konkurrenskraftiga företag genom hela kedjan

Produktiviteten i den svenska livsmedelsproduktionen behöver utvecklas i takt med omvärldens för att produktionen ska kunna öka. En innovativ och hållbar livsmedelsproduktion är digital, flexibel, resurseffektiv, miljöanpassad samt konkurrerar med nya och efterfrågade produkter.

Vid utformning av regler och andra styrmedel ska hänsyn tas till ökad produktivitet och konkurrenskraft i hela livsmedelskedjan utan att äventyra andra målsättningar som t.ex. säkra livsmedel, djurskydd, redlighet och relevanta miljömål. Arbetet med att förenkla för företagen är fortsatt prioriterat.

Den offentliga livsmedelskontrollen utvecklas i en positiv riktning, men arbete återstår.

Regeringen anser att ytterligare åtgärder behövs för att uppnå en mer likvärdig livsmedelskontroll över hela landet. Därtill bör samordningen mellan kontrollmyndigheterna stärkas, bl.a. för att livsmedelskontrollen ska bli mindre administrativt betungande för livsmedelsföretagen.

Flera utvecklingsområden är viktiga för att stärka företagens produktivitet. Ett sådant område är kunskap och innovation, där särskilt viktiga frågor bl.a. är behovsmotiverad forskning, spridning och kommersialisering av forskningsresultat samt utbildning. Dessutom krävs en ökad samordning inom hela livsmedelskedjan kring forskning och innovationsfrågor. Vidare är arbetet med en smartare livsmedelskedja genom digital förnyelse fortsatt viktigt för en ökad tillväxt. Andra områden är växtförädling som ger tillgång till lämpliga växtsorter i hela landet samt växtskydd. Ett hållbart växtskyddsarbete är en förutsättning för att svensk växtodling ska hävda sig i den internationella konkurrensen. Effektiva och hållbara förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder krävs såväl avseende etablerade som nya växtskadegörare. Detta är inte bara viktigt för livsmedelsproduktionen utan har också betydelse för bl.a. skogsproduktionen och för bevarandet av biologisk mångfald.

Det bör finnas god tillgång till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimerar riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö. Detta gäller såväl kemiska växtskyddsmedel som biologiska växtskyddsmedel och andra alternativa metoder. Godkännandeprocessen av växtskyddsmedel ska vara effektiv.

Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. En god djurhållning kan medföra konkurrensfördelar eftersom friska djur producerar bättre. Många konsumenter efterfrågar också hållbart producerade varor samt animaliska produkter från djur med hög djurvälstånd. En god djurhållning förebygger sjukdomar och minskar behovet av att använda antibiotika, vilket är viktigt i bekämpningen av antibiotikaresistens. Antibiotikaresistens är en prioriterad fråga för den svenska regeringen då den utgör ett globalt hot mot såväl folkhälsa som djurhälsa. Internationellt samarbete är avgörande i kampen mot antibiotikaresistens. Sverige är och ska fortsätta vara ett föregångsland i detta sammanhang. Anti-

biotikaresistens behandlas även inom ramen för folkhälsopolitiken (utg.omr. 9 avsnitt 5).

Regeringen avser att verka för ett förstärkt djurskydd inom EU och internationellt, bl.a. genom att fortsatt delta aktivt i det pågående samarbetet på djurskyddsområdet som hittills bl.a. har resulterat i att en EU-plattform för djurskydd ska inrättas. Det s.k. 3R-centrum som har inrättats vid Jordbruksverket föreslås förstärkas och kommer att främja arbetet med alternativa metoder till djurförsök och leda till ökad samordning mellan olika aktörer på området.

Konsument och marknad

Livsmedel och de material som kommer i kontakt med livsmedel ska vara säkra och ingen ska behöva bli sjuk för att maten innehåller skadliga ämnen eller sjukdomsframkallande mikroorganismer. Arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö så att skadliga ämnen inte sprids i miljön och därefter når livsmedelskedjan, är därför fortsatt angeläget. Ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet tillsammans med övervikt och fetma hör till de vanligaste riskfaktorerna för ohälsa i Sverige. Våra matvanor har även stor klimat- och miljöpåverkan. Ur ett folkhälso- och miljöperspektiv är det därför mycket viktigt att fortsatt främja hållbara matvanor bl.a. inom offentlig sektor och genom satsningar på information, t.ex. om Nyckelhålet och miljösmarta matval. Mot bakgrund av regeringens målsättning om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation är det viktigt att jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet beaktas i det arbetet.

Den svenska livsmedelssektorn står inför stora utmaningar, men också stora möjligheter till ökad konkurrenskraft och framväxt av nya företag. Automation och digitalisering driver på industrins omställningstakt, öppnar för nya affärsmodeller och gör andra överflödiga. Samtidigt ställs allt högre krav på en långsiktigt hållbar produktion och effektivt resursutnyttjande. Utvecklingen innebär bl.a. förändrade behov vad gäller forskning och utbildning, för såväl primärproducenter som livsmedelsföretag.

Marina livsmedel och resurser har förutsättningar för att möta en ökad efterfrågan. Regeringens bedömning är att ett hållbart vattenbruk har en god tillväxtpotential i Sverige och för att stärka en sådan utveckling behöver

teknikutvecklingen stärkas och lämpliga vattenområden identifieras och tillgängliggöras. Även vilt- och renkött har potential att ytterligare bidra till tillväxt i livsmedelskedjan.

Regeringen bedömer att det finns en outnyttjad potential för ökad export och internationalisering inom svensk livsmedelsindustri samt att export av svenska livsmedelsprodukter och jordbruksvaror kan bidra till att på ett hållbart sätt möta den globala efterfrågan och samtidigt bidra med miljövärden. Livsmedelsindustrins förmåga att etablera sig på utländska marknader är av central betydelse för att uppnå målet om att skapa förutsättningar för en ökad svensk livsmedelsproduktion. För att säkra den svenska industrins position på globala marknader för livsmedel och jordbruksvaror kan det offentliga främjandet spela en viktig roll genom att bidra med kompetens och resurser för att sänka de trösklar som företagen möter.

Utveckling av besöksnäringen innebär möjligheter att tillvarata den tillväxt- och sysselsättningspotential som finns i hela landet. Utvecklingsbara områden är bl.a. turism med koppling till mat och dryck, kultur samt natur- och ekoturism. Regeringen föreslår att satsningen på det nationella resurscentret för mathantverk, Eldrimner, vid länsstyrelsen i Jämtland, ökas med 20 miljoner kronor 2017. För 2018–2020 beräknar regeringen att 10 miljoner kronor årligen avsätts.

Regeringen bedömer att mer ekologisk mat kan göra jordbruket och svensk mat mer konkurrenskraftigt. Konsumenternas efterfrågan gör att marknaden för ekologiska livsmedel växer lokalt och globalt. Regeringen avser att verka för att främja utvecklingen och bidra till att öka produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska livsmedel och avsätter 25 miljoner kronor per år 2018–2020 för detta ändamål.

För att kunna bidra till att det globala hållbarhetsmålet om att halvera matsvinnet till 2030 uppfylls avser regeringen att arbeta vidare med svinnreducerande åtgärder. I första hand bör en handlingsplan för hur Sverige ska arbeta med matsvinnreducerande åtgärder tas fram.

Regeringen arbetar internationellt för en öppnare och mer marknadsanpassad handel, inkl. regelverk för att värna människors och djurs hälsa och växters sundhet, en växande och konkurrenskraftig bioekonomi med hänsyn till klimat och miljö, stärkt djurvälstånd samt hållbar globalt tryggad livsmedelsförsörjning. Det

inbegriper hållbar produktion i jordbruks-, skogsbruks- och fiskerinäringarna och vattenbruket samt bevarandet och nyttjandet av genetiska resurser.

2.6.4 Skogspolitik och ett nationellt skogsprogram

Inriktningen på skogspolitiken ligger fast. Den svenska skogspolitikens utgångspunkt bygger på de jämställda målen om produktion och miljö. En grundläggande del av skogspolitiken är skogsbrukets sektorsansvar och skogsägarnas frihet under ansvar. Lika väl som att skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skoglig råvara viktigt i en omställning till ett biobaserat samhälle och för att fasa ut fossil energi.

Arbetet inom det nationella skogsprogrammet ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi. Regeringen utformar det nationella skogsprogrammet med utgångspunkt i skogspolitikens jämställda mål samt med viktiga utgångspunkter i underlag från bl.a. arbetsgrupper. För att tillvarata skogens betydelse för ett hållbart samhälle och för en cirkulär och biobaserad samhällsekonomi behövs åtgärder för ökad produktion och tillväxt inom

ramen för ett hållbart och variationsrikt skogsbruk.

Under 2017 avser regeringen att återkomma till riksdagen angående det nationella skogsprogrammet samt därefter utarbeta handlingsplan för genomförande. Synergier mellan det nationella skogsprogrammet och regeringens andra strategiska arbeten ska utvecklas, särskilt Samverkansprogrammet om cirkulär och biobaserad ekonomi.

Skogsbruket har stor betydelse för att nå miljö kvalitetsmål och generationsmål inom miljömålssystemet. Regeringen anser att fler naturskogar ska skyddas och miljöhänsynen ska öka i den brukade skogen. Arbetet med att införliva målbilderna för miljöhänsyn i det praktiska skogsbruket är av grundläggande betydelse och följs noga av regeringen. Frågan om huruvida en översyn av Artskyddsförordning (2007:845) och dess tillämpning ska genomföras bereds i Regeringskansliet.

Regeringen värnar det nationella självbestämmandet i skogsfrågor. Nya EU-initiativ, såsom förslag för genomförandet av EU:s klimat och energiramverk för 2030, följs noggrant ur detta perspektiv.

3 Budgetförslag

3.1 Anslag

3.1.1 1:1 Skogsstyrelsen

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2015	Utfall	398 872		8 831
2016	Anslag	413 452 ¹	Utgifts- prognos	420 163
2017	Förslag	402 982		
2018	Beräknat	419 654 ²		
2019	Beräknat	436 882 ³		
2020	Beräknat	454 621 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 411 559 tkr i 2017 års prispivå.

³ Motsvarar 419 595 tkr i 2017 års prispivå.

⁴ Motsvarar 427 254 tkr i 2017 års prispivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skogsstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för att medfinansiera insatser enligt rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015		338	314	24
Prognos 2016		350	300	50
Budget 2017		350	310	40

Tabell 3.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	277 915	286 652	-8 737
(varav tjänsteexport)	2 172	52	2 120
Prognos 2016	200 000	205 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	100	100	0
Budget 2017	200 000	200 000	0
(varav tjänsteexport)	100	100	0

Skogsstyrelsens offentligrättsliga verksamhet utgörs av avgifter som erhålls vid handel med skogsodlingsmaterial (kontroll av frö- och planthandel) från statliga myndigheter och affärsverk. Skogsstyrelsen bedriver uppdragsverksamhet som ska finansieras genom avgifter med full kostnadstäckning. Undantag är vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Avgiftsintäkterna får disponeras av Skogsstyrelsen.

Regeringens överväganden

Tabell 3.4 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	413 452	413 452	413 452	413 452
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	6 510	14 770	23 812	33 409
Beslut	-16 980	-8 568	-382	7 760
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	402 982	419 654	436 882	454 621

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 402 982 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skogsstyrelsen* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 419 654 000 kronor, 436 882 000 kronor respektive 454 621 000 kronor.

3.1.2 1:2 Insatser för skogsbruket

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2015	Utfall	248 381		26 692
2016	Anslag	328 206 ¹	Utgifts- prognos	330 393
2017	Förslag	321 540		
2018	Beräknat	310 373		
2019	Beräknat	299 206		
2020	Beräknat	262 040		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket och finansierar natur- och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket och åtgärder för att anlägga och vårda ädellövskog. Anslaget får användas för att täcka utgifter för biotopskydd och naturvårdsavtal.

Anslaget får även användas för utgifter för att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdsförädling.

Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2018–2021.

Skälen för regeringens förslag: I hanteringen av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2018–2021.

Tabell 3.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	34 226	45 506	45 877			
Nya åtaganden	31 879	23 597	97 549			
Infriade åtaganden	-20 599	-23 226	-23 426	-35 000	-35 000	-50 000
Utestående åtaganden	45 506	45 877	120 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	120 000	120 000	120 000			

Regeringens överväganden**Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:2 Insatser för skogsbruket**

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	328 206	328 206	328 206	328 206
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-8 166	-19 333	-30 500	-67 666
Överföring till/från andra anslag	1 500	1 500	1 500	1 500
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	321 540	310 373	299 206	262 040

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 321 540 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 310 373 000 kronor, 299 206 000 kronor respektive 262 040 000 kronor.

3.1.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt**Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt**

Tusental kronor

År	Utfall	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2015	Utfall	117 706		-2 812
2016	Anslag	118 572 ¹	Utgifts-prognos	116 306
2017	Förslag	120 483		
2018	Beräknat	122 668 ²		
2019	Beräknat	125 152 ³		
2020	Beräknat	127 905 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 120 489 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 120 489 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 120 488 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens veterinärmedicinska anstalts förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	154 169	156 986	-2 817
(varav tjänsteexport)	5 265	5 451	-186
Prognos 2016	162 000	162 000	0
(varav tjänsteexport)	5 000	5 700	-700
Budget 2017	162 000	163 000	-1 000
(varav tjänsteexport)	5 000	5 700	-700

Avgiftsintäkterna får disponeras av Statens veterinärmedicinska anstalt.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	118 572	118 572	118 572	118 572
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	1 963	4 143	6 628	9 382
Beslut	-52	-47	-48	-49
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	120 483	122 668	125 152	127 905

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 120 483 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Statens veterinärmedicinska anstalt* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 122 668 000 kronor, 125 152 000 kronor respektive 127 905 000 kronor.

3.1.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags- sparande	Resultat
2015	Utfall	102 074		0
2016	Anslag	104 305 ¹	Utgifts- prognos	104 305
2017	Förslag	106 283		
2018	Beräknat	108 955 ²		
2019	Beräknat	111 490 ³		
2020	Beräknat	113 885 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 106 408 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 106 410 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 106 409 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för veterinär service. Anslaget får användas för utgifter för att minska veterinärkostnaderna för

företag med avlägset belägen djurhållning avseende livsmedelsproducerande djur.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.12 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015		2 102	2 102	0
Prognos 2016		1 200	1 200	0
Budget 2017		3 000	3 000	0

Tabell 3.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	542 356	543 188	-832
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2016	549 900	554 400	-4 500
(varav tjänsteexport)			
Budget 2017	568 000	567 000	1 000
(varav tjänsteexport)			

Av tabellerna framgår distriktsveterinärernas avgiftsbelagda verksamhet. Större delen av verksamheten är avgiftsfinansierad.

Jordbruksverket får disponera avgiftsintäkterna.

Regeringens överväganden

Tabell 3.14 Härlledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	104 305	104 305	104 305	104 305
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	1 880	4 421	6 950	9 340
Beslut	98	229	235	240
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	106 283	108 955	111 490	113 885

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 106 283 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Bidrag till veterinär fältverksamhet* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 108 955 000 kronor, 111 490 000 kronor respektive 113 885 000 kronor.

3.1.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	11 114	6 319
2016	Anslag	14 933 ¹	14 719
2017	Förslag	14 933	
2018	Beräknat	9 933	
2019	Beräknat	9 933	
2020	Beräknat	9 933	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förebyggande hälsokontroll och djursjukdatasystem, i syfte att begränsa skadeverkningarna av sådana djursjukdomar som bara smittar mellan djur, och sådana som kan smitta både djur och människor.

Anslaget får även användas till djurskyddsfrämjande åtgärder.

Regeringens överväganden

Tabell 3.16 Härlledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	14 933	14 933	14 933	14 933
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut		-5 000	-5 000	-5 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	14 933	9 933	9 933	9 933

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 933 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 9 933 000 kronor respektive år.

3.1.6 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	122 599	1 748
2016	Anslag	124 349 ¹	127 109
2017	Förslag	124 349	
2018	Beräknat	124 349	
2019	Beräknat	124 349	
2020	Beräknat	124 349	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bekämpande av och beredskap mot smittsamma husdjursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), provtagningslagen (2006:806) eller med stöd av i lagarna meddelade författningar.

Anslaget får användas för statsbidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av kontrollprogram som Sverige enligt EU:s krav är skyldig att göra.

Regeringens överväganden

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	124 349	124 349	124 349	124 349
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	124 349	124 349	124 349	124 349

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 124 349 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 124 349 000 kronor respektive år.

3.1.7 1:7 Ersättning för viltskador m.m.

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:7 Ersättning för viltskador m.m.

Tusental kronor

2015	Utfall	45 575	Anslags-sparande	2 203
2016	Anslag	57 778 ¹	Utgifts-prognos	56 949
2017	Förslag	52 778		
2018	Beräknat	52 778		
2019	Beräknat	52 778		
2020	Beräknat	52 778		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Avseende förebyggande åtgärder mot skador i fisket orsakade av säl bör anslaget användas som nationell offentlig medfinansiering av åtgärder inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020.

Kompletterande information

Bestämmelser om rätten till ersättning regleras i viltskadeförordningen (2001:724).

Regeringens överväganden

Regeringen anser att anslaget bör minskas med 5 000 000 kronor då anslaget inte kan användas för rovdjursskada på ren. Medlen avses användas för att förebygga och kompensera för rovdjursskador för rennäringen. Det under utgiftsområde 23 uppförda anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* ökas med motsvarande belopp.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:7 Ersättning för viltskador m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	57 778	57 778	57 778	57 778
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	52 778	52 778	52 778	52 778

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 52 778 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 52 778 000 kronor respektive år.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor för Viltvårdsfonden.

Skälen för regeringens förslag: Jägare är enligt 49 § jaktförordningen (1987:905) skyldiga att betala viltvårdsavgift på 300 kronor per år till Viltvårdsfonden. Medlen ur fonden används för att främja viltvården och andra liknande ändamål som är förenliga med jaktlagens syfte. Jaktåret omfattar tiden den 1 juli–den 30 juni. Merparten av viltvårdsavgifterna betalas till fonden i början av jaktåret medan utgifterna är fördelade över kalenderåret.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor.

3.1.8 1:8 Statens jordbruksverk

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor

År	Utfall	505 673	Anslags-sparande	11 943
2015	Utfall	505 673		11 943
2016	Anslag	535 700 ¹	Utgifts-prognos	536 190
2017	Förslag	603 563		
2018	Beräknat	615 044 ²		
2019	Beräknat	630 522 ³		
2020	Beräknat	616 517 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 603 388 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 605 888 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 579 684 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget används för Statens jordbruksverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård och för utgifter för Centrala djurförsöksetiska nämnden.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.22 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
<i>Tillsyn</i>			
Utfall 2015	27 030	29 382	-2 352
Prognos 2016	28 800	28 800	0
Budget 2017	30 600	29 800	800
<i>Djur</i>			
Utfall 2015	32 088	32 646	-558
Prognos 2016	31 000	35 400	-4 400
Budget 2017	35 000	34 600	400
<i>Växt</i>			
Utfall 2015	9 325	11 929	-2 604
Prognos 2016	10 700	11 000	-300
Budget 2017	9 700	9 400	300
<i>Utsäde</i>			
Utfall 2015	9 124	9 054	70
Prognos 2016	9 300	9 300	0
Budget 2017	9 300	8 800	500

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena Tillsyn, Djur, Växt och Utsäde.

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
<i>Vatten</i>			
Utfall 2015	1 624	1 624	0
Prognos 2016	-	-	-
Budget 2017	-	-	-
<i>Tillsyn</i>			
Utfall 2015	3 720	3 720	0
Prognos 2016	3 700	3 700	0
Budget 2017	3 800	3 800	0
<i>Utsäde</i>			
Utfall 2015	22 968	21 637	1 331
Prognos 2016	24 000	22 900	1 100
Budget 2017	24 000	23 600	400
<i>Tjänsteexport</i>			
Utfall 2015	8 639	9 171	-532
Prognos 2016	2 900	5 000	-2 100
Budget 2017	10 000	10 000	0

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena Tillsyn, Utsäde och Tjänsteexport. Uppdragsverksamheten inom området Vatten upphör fr.o.m. 2016.

Regeringens överväganden

I syfte att säkerställa att målen med jordbrukspolitiken ges förutsättningar att förverkligas under EU:s nuvarande budgetperiod, 2014–2020, anser regeringen att anslaget bör förstärkas med 60 000 000 kronor årligen 2017–2020. Anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas med motsvarande belopp.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål genomsyras av principen om de 3R:n (replace, reduce och refine). En förstärkning av det kompetenscentrum för 3R-frågor vid Jordbruksverket kommer att väsentligt stärka och samordna området för alternativa metoder till djurförsök. Regeringen anser, utifrån det ovan sagda, att anslaget för detta ändamål bör ökas med 15 000 000 kronor årligen 2017–2020. Anslagsförändringens personalkonsekvenser är i nuläget svåra att bedöma.

Sverige måste också leva upp till de krav som ställs i EU-lagstiftningen (Europarlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd) på en tillräcklig och effektiv offentlig djurskydds-kontroll. I samband med riksdagens beslut av propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310) tillfördes 5 000 000 kronor för detta ändamål. Då regeringen bedömer att de insatserna bör fortsätta även framöver beräknas 5 000 000 kronor årligen tillföras anslaget fr.o.m. 2017.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	530 700	530 700	530 700	530 700
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	6 604	16 984	28 450	40 744
Beslut	66 259	67 360	71 372	45 073
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	603 563	615 044	630 522	616 517

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 603 563 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 615 044 000 kronor, 630 522 000 kronor respektive 616 517 000 kronor.

3.1.9 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	4 999		1
2016	Anslag	5 000 ¹		4 928
2017	Förslag	5 000		
2018	Beräknat	5 000		
2019	Beräknat	5 000		
2020	Beräknat	5 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder mot växtskadegörare samt för att ersätta enskilda för skada till följd av sådana åtgärder enligt växtskyddslagen (1972:318). Utgifter för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, marknadskontroller, inventeringar m.m. mot karantänskadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av växtprover som av Jordbruksverket överlämnas för laboriemässig diagnostisering. Vidare får anslaget användas till internationellt engagemang inom området bekämpande av växtskadegörare. Slutligen används anslaget för utgifter för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

Regeringens överväganden

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	5 000	5 000	5 000	5 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	5 000	5 000	5 000	5 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bekämpande av växtskadegörare* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 5 000 000 kronor respektive år.

3.1.10 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	5 607 203		170 031
2016	Anslag	7 632 000 ¹		6 247 000
2017	Förslag	6 498 000		
2018	Beräknat	7 643 000		
2019	Beräknat	6 406 001		
2020	Beräknat	6 363 501		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för gårdsstöd och för andra åtgärder inom den första pelaren av den gemensamma jordbrukspolitikerna. Anslaget får även användas för bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar.

Kompletterande information

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 av den 17 december 2013 om regler för direktstöd för jordbrukare inom de stödordningar som ingår i den gemensamma jordbrukspolitikerna och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 637/2008 och rådets förordning (EG) 73/2009 finns bestämmelser om direktstöd till lantbrukare.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 652/2014 av den 15 maj 2014 om fastställande av bestämmelser för förvaltningen av utgifter för livsmedelskedjan, djurhälsa, djurskydd, växtskydd och växtförökningsmaterial, och om ändring av rådets direktiv 98/56/EG, 2000/29/EG och 2008/90/EG, Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 882/2004 och (EG) nr 396/2005, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009, och om upphävande av rådets beslut 66/399/EEG, 76/894/EEG och 2009/470/EG finns bestäm-

melser om bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar.

Regeringens överväganden

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	7 632 000	7 632 000	7 632 000	7 632 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-1 124 292	-1 137 672	-1 285 983	-707 156
Volymer	531 300	-18 300	96 700	-539 057
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-541 008	1 166 972	-36 716	-22 286
Förslag/beräknat anslag				
	6 498 000	7 643 000	6 406 001	6 363 501

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 6 498 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Gårdsstöd m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 7 643 000 000 kronor, 6 406 001 000 kronor respektive 6 363 501 000 kronor.

3.1.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2015	Utfall	111 905		17 095
2016	Anslag	128 000 ¹	Utgifts-prognos	140 800
2017	Förslag	130 000		
2018	Beräknat	130 000		
2019	Beräknat	130 000		
2020	Beräknat	130 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig lagring, övrig intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, fiberberedning samt exportbidrag.

Kompletterande information

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007 finns bestämmelser om offentlig lagring, intervention och övriga stöd.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 107 000 000 kronor 2018 och 2019.

Skälen för regeringens förslag: Ett av de områden som anslaget används till är stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönt. Stöden ges inom fleråriga verksamhetsprogram. Efter beslut om stöd sker betalningarna till stödmottagarna under påföljande år.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 107 000 000 kronor 2018 och 2019.

Tabell 3.30 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
Ingående åtaganden	66 777	67 641	115 000		
Nya åtaganden	55 108	100 352	61 000		
Infriade åtaganden	-54 244	-52 993	-69 000	-63 000	-44 000
Utestående åtaganden	67 641	115 000	107 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande	102 000	115 000	107 000		

Regeringens överväganden

Tabell 3.31 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	128 000	128 000	128 000	128 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volymer	2 000	2 000	2 000	2 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	130 000	130 000	130 000	130 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 130 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 130 000 000 kronor respektive år.

3.1.12 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk¹**Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk**

Tusental kronor

2015	Utfall	23 092	Anslags-sparande	24 548
2016	Anslag	24 250 ²	Utgifts-prognos	12 378
2017	Förslag	24 250		
2018	Beräknat	24 250		
2019	Beräknat	24 250		
2020	Beräknat	24 250		

¹ Anslaget har bytt namn från *Strukturstöd till fisket m.m.*

² Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för Europeiska havs- och fiskerifonden. Anslaget får även användas för finansiering av andra projekt som ligger i linje med programmen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 145 600 000 kronor 2018–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs- och fiskeriprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 145 600 000 kronor 2018–2023.

Tabell 3.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2023
Ingående åtaganden	0	0	24 440			
Nya åtaganden	0	24 440	133 560			
Infriade åtaganden	0	0	-12 400	-15 400	-7 500	-122 700
Utestående åtaganden	0	24 440	145 600			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	194 000	170 000	145 600			

Regeringens överväganden

Sveriges tilldelning från Europeiska havs- och fiskerifonden uppgår till närmare 1 003 miljoner kronor för programperioden 2014–2020. För att Sverige ska erhålla sin tilldelning måste nationell medfinansiering tillföras. Den nationella medfinansieringen av havs- och fiskeriprogrammet uppgår till 194 miljoner kronor och redovisas på detta anslag.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	24 250	24 250	24 250	24 250
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	24 250	24 250	24 250	24 250

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 24 250 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 24 250 000 kronor respektive år.

3.1.13 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk¹

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	51 144	103 207	
2016	Anslag	137 000 ²	63 664
2017	Förslag	179 000	
2018	Beräknat	123 000	
2019	Beräknat	128 000	
2020	Beräknat	140 000	

¹ Anslaget har bytt namn från *Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.*

² Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av åtgärder inom Europeiska havs- och fiskerifonden.

Kompletterande information

Nationell medfinansiering sker under anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk*.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 733 400 000 kronor 2018–2023.

effektivt genomförande av havs- och fiskeri-programmet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 733 400 000 kronor 2018–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk*

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2023
Ingående åtaganden	0	0	96 647			
Nya åtaganden	0	96 647	697 953			
Infriade åtaganden	0	0	-61 200	-50 500	-20 800	-662 100
Utestående åtaganden	0	96 647	733 400			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	915 000	830 000	733 400			

Regeringens överväganden

Sveriges tilldelning från Europeiska havs- och fiskerifonden uppgår till närmare 1 003 miljoner kronor för programperioden 2014–2020. Regeringen föreslår att medel omfördelas inom havs- och fiskeriprogrammets totala ram på grund av försenad programstart. Anslaget bör därför ökas med 32 000 000 kronor 2017, 16 000 000 kronor 2019 och 13 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	137 000	137 000	137 000	137 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	42 000	-14 000	-9 000	3 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	179 000	123 000	128 000	140 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 179 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 123 000 000 kronor, 128 000 000 kronor respektive 140 000 000 kronor.

3.1.14 1:14 Livsmedelsverket

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2015	Utfall	303 464		Anslags-sparande	5 275
2016	Anslag	314 814 ¹		Utgifts-prognos	316 707
2017	Förslag	317 491			
2018	Beräknat	322 388 ²			
2019	Beräknat	328 478 ³			
2020	Beräknat	330 475 ⁴			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 317 507 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 317 507 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 312 462 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Livsmedelsverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den offentliga kontroll som görs vid slakterier i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.39 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015		122 471	129 044	-6 573
Prognos 2016		135 300	145 100	-9 800
Budget 2017		145 400	148 600	-3 200

Tabell 3.40 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	13 334	14 940	-1 606
(varav tjänsteexport)	4 900	6 100	-1 200
Prognos 2016	15 700	16 200	-500
(varav tjänsteexport)	4 200	4 600	-400
Budget 2017	14 900	14 600	300
(varav tjänsteexport)	3 000	3 000	0

Avgiftsintäkterna får disponeras av Livsmedelsverket.

Regeringens överväganden

Tabell 3.41 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:14 Livsmedelsverket

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	314 814	314 814	314 814	314 814
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	2 771	7 653	13 745	21 079
Beslut	-94	-79	-81	-5 418
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	317 491	322 388	328 478	330 475

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 317 491 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 322 388 000 kronor, 328 478 000 kronor respektive 330 475 000 kronor.

3.1.15 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2015		48 031	2 129
2016	Anslag	113 060 ¹	111 437
2017	Förslag	145 160	
2018	Beräknat	163 160	
2019	Beräknat	163 160	
2020	Beräknat	85 160	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att stärka konkurrenskraften i livsmedelssektorn och för att främja exporten av svenska livsmedel och för utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget får användas för utgifter till stöd för marknadsföring och deltagande i mässor samt stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetens och utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsförädling enligt förordningen (2011:93) om stöd till insatser på livsmedelsområdet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 256 000 000 kronor 2018 och 2019.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av livsmedelsstrategin behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 256 000 000 kronor 2018 och 2019.

Tabell 3.43 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Konkurrentkraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
Ingående åtaganden	0	210 000		
Nya åtaganden	210 000	116 000		
Infriade åtaganden	0	-70 000	-128 000	-128 000
Utestående åtaganden	210 000	256 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	210 000	256 000		

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att mer ekologisk mat kan göra jordbruket och svensk mat mer konkurrenskraftigt. Konsumenternas efterfrågan gör att marknaden för ekologiska livsmedel växer lokalt och globalt. För att främja utvecklingen och bidra till att öka produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska livsmedel anser regeringen att 25 000 000 kronor per år 2017–2020 bör anvisas anslaget.

Regeringen anser vidare att satsningen på ett nationellt resurscentrum för mathantverk vid länsstyrelsen i Jämtland bör förstärkas med 20 000 000 kronor 2017 och med 10 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2018.

Tabell 3.44 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:15 Konkurrentkraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	76 160	76 160	76 160	76 160
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	69 000	87 000	87 000	9 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	145 160	163 160	163 160	85 160

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 145 160 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Konkurrentkraftig livsmedelssektor* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 163 160 000 kronor, 163 160 000 kronor respektive 85 160 000 kronor.

3.1.16 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tabell 3.45 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

2015	Utfall	42 891	Anslags-sparande	22
2016	Anslag	45 113 ¹	Utgifts-prognos	44 465
2017	Förslag	42 913		
2018	Beräknat	42 913		
2019	Beräknat	42 913		
2020	Beräknat	42 913		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemskapsavgifter i internationella organisationer inom utgiftsområdets ansvar.

Anslaget får användas för internationella skogsfrågor.

Anslaget får även användas för andra bidrag relaterade till utgiftsområdets internationella arbete.

Regeringens överväganden

Tabell 3.46 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	42 913	42 913	42 913	42 913
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	42 913	42 913	42 913	42 913

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 42 913 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 42 913 000 kronor respektive år.

3.1.17 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Belopp
2015	Utfall	1 789 165	898 885	
2016	Anslag	3 894 866 ¹	Utgifts-prognos	3 199 543
2017	Förslag	3 495 431		
2018	Beräknat	3 950 883		
2019	Beräknat	3 700 488		
2020	Beräknat	3 919 488		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för perioderna 2007–2013 och 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för delar av det attesterande organets (Ekonomistyrningsverket) utgifter för revision av jordbruksfonderna för programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Anslaget får även

användas för utgifter för medfinansiering av EU:s program för stöd till biodling för perioden 2014–2016. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder och EU:s fiskefond. Vidare får anslaget användas för eventuella ränteutgifter, rättegångsutgifter, revisions- och kontrollutgifter förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska unionen. Anslaget får även användas till utgifter för skadestånd. Dessutom får anslaget belastas med tekniska utgifter för offentlig lagring i den mån som ersättning inte erhålls från EU-budgeten.

Kompletterande information

EU-bestämmelser för landsbygdsprogrammet, programmet för lokalt ledd utveckling, programmet om stöd till biodling och för nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige finns i nedanstående förordningar.

Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 av den 20 september 2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005.

Förordningen (1996:93) om nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr

234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska socialfonden och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1081/2006.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 524 000 000 kronor 2018–2023.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 524 000 000 kronor 2018–2023.

Tabell 3.48 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2023
Ingående åtaganden	516 643	417 853	3 945 777			
Nya åtaganden	50 091	3 823 791	10 029 423			
Infriade åtaganden	-148 881	-295 867	-1 451 200	-1 733 000	-1 307 400	-9 483 600
Utestående åtaganden	417 853	3 945 777	12 524 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	13 306 115	14 205 000	12 524 000			

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att medel inom landsbygdsprogrammets totala ram omfördelas på grund av försenad programstart. Regeringen beräknar att anslaget därför bör ökas med 204 000 000 kronor 2017, 311 000 000 kronor 2018, 40 000 000 kronor 2019 och med 173 000 000 kronor 2020.

För att finansiera den av regeringen prioriterade förstärkningen av Jordbruksverkets förvaltningsanslag i syfte att säkerställa att målen för jordbrukspolitiken ges förutsättningar att förverkligas anser regeringen att anslaget bör minska med 60 000 000 kronor årligen 2017–2020. Anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* ökas med motsvarande belopp.

Efterfrågan av stöd för bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet 2014–2020 är stort. Regeringen anser därför att medlen inom landsbygdsprogrammet för detta ändamål bör ökas med 850 000 000 kronor under resterande del av programperioden. Regeringen beräknar därför att anslaget ökas med 100 000 000 kronor 2017, 150 000 000 kronor 2018, 250 000 000 kronor 2019 och med 350 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.49 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	4 007 866	4 007 866	4 007 866	4 007 866
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-721 333	-304 833	-450 833	-231 833
Överföring till/från andra anslag			14 213	14 213
Övrigt	208 898	247 850	129 242	129 242
Förslag/beräknat anslag	3 495 431	3 950 883	3 700 488	3 919 488

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 495 431 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 3 950 883 000 kronor, 3 700 488 000 kronor respektive 3 919 488 000 kronor.

3.1.18 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tabell 3.50 Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

2015	Utfall	1 427 122	Anslags-sparande	666 662
2016	Anslag	2 230 764 ¹	Utgifts-prognos	1 872 765
2017	Förslag	2 028 409		
2018	Beräknat	2 457 913		
2019	Beräknat	2 777 200		
2020	Beräknat	2 373 030		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för perioderna 2007–2013 och 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för EU:s program för stöd till biodling för perioden 2014–2016. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020.

Kompletterande information

EU-bestämmelser för landsbygdsprogrammet, programmet om stöd till biodling och programmet för lokalt ledd utveckling finns i nedanstående förordningar.

Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 av den 20 september 2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 av den 17 december 2013 om

Europeiska socialfonden och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1081/2006.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 093 000 000 kronor 2018–2023.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 093 000 000 kronor 2018–2023.

Tabell 3.51 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2023
Ingående åtaganden	740 942	286 472	2 758 556			
Nya åtaganden	35 106	2 673 829	7 348 444			
Infriade åtaganden	-489 576	-201 745	-1 014 000	-1 247 000	-929 000	-6 917 000
Utestående åtaganden	286 472	2 758 556	9 093 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	9 681 705	10 000 000	9 093 000			

Regeringens överväganden

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 763 miljoner euro för perioden 2014–2020.

Regeringen föreslår att medel omfördelas inom landsbygdsprogrammets totala ram på grund av försenad programstart. Anslaget bör därför minskas med 21 000 000 kronor 2017, ökas med 65 000 000 kronor 2018, ökas med 264 000 000 kronor 2019 och minskas med 143 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.52 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	2 230 764	2 230 764	2 230 764	2 230 764
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-697	111 541	310 541	-96 459
Överföring till/från andra anslag	5 740	13 696	14 520	17 350
Övrigt	-207 398	101 912	221 375	221 375
Förslag/beräknat anslag	2 028 409	2 457 913	2 777 200	2 373 030

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 028 409 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 2 457 913 000 kronor, 2 777 200 000 kronor respektive 2 373 030 000 kronor.

3.1.19 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

2015	Utfall	31 999	Anslags-sparande	831
2016	Anslag	72 830 ¹	Utgifts-prognos	71 784
2017	Förslag	79 830		
2018	Beräknat	79 830		
2019	Beräknat	79 830		
2020	Beräknat	49 830		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnärläcka, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat- och energiinsatser inom de areella näringarna. Anslaget får användas för stöd till metangasreducering.

Anslaget får användas för utgifter för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom för effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:19 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2018–2020.

Skälen för regeringens förslag: Ett av de områden som anslaget används till är stöd till dubbel miljönytta. Stöden ges inom fleråriga program.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:19 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2018–2020.

Tabell 3.54 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	0	115 000	60 000			
Nya åtaganden	115 000	0	150 000			
Infriade åtaganden	0	-55 000	-60 000	-60 000	-60 000	-30 000
Utestående åtaganden	115 000	60 000	150 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	175 000	180 000	150 000			

Regeringens överväganden

Tabell 3.55 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	72 830	72 830	72 830	72 830
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	7 000	7 000	7 000	-23 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	79 830	79 830	79 830	49 830

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 79 830 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 79 830 000 kronor, 79 830 000 kronor och 49 830 000 kronor.

3.1.20 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tabell 3.56 Anslagsutveckling 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	0
2015	Utfall	4 116	0
2016	Anslag	4 116 ¹	4 116
2017	Förslag	4 116	
2018	Beräknat	4 116	
2019	Beräknat	4 116	
2020	Beräknat	4 116	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering. Från och med 2006 disponeras anslaget helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

Kompletterande information

Bestämmelser om statsbidrag för att främja jordbrukets rationalisering finns i förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering.

Regeringens överväganden

Tabell 3.57 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	4 116	4 116	4 116	4 116
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	1 500	1 500	1 500	1 500
Överföring till/från andra anslag	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	4 116	4 116	4 116	4 116

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 116 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 4 116 000 kronor respektive år.

3.1.21 1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.¹

Tabell 3.58 Anslagsutveckling 1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	1 029		0
2016	Anslag	1 029 ²	Utgifts-prognos	1 029
2017	Förslag	1 529		
2018	Beräknat	1 529		
2019	Beräknat	1 529		
2020	Beräknat	1 529		

¹ Anslaget har bytt namn från *Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.*

² Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Anslaget får även användas för utgifter för att täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer.

Kompletterande information

Vad gäller fjällägenheterna i statlig ägo finns fortfarande ett ackumulerat behov av underhåll och ett stort investeringsbehov för att uppnå en godtagbar standard. Medlen under anslaget för fjällägenheterna räcker inte för att tillgodose dessa behov. Det förhållandet att fjällägenheterna inte ägs av arrendatorn medför dessutom att intresset från arrendatorernas sida är litet för att genomföra åtgärder på egen bekostnad. Fjällägenheten kan inte heller användas som belåningssäkerhet eftersom den inte utgör särskild fastighet. Det finns dock även andra anslag som kan användas för fjällägenheterna, t.ex. glesbygdstöd, landsskapsvårdsstöd och för de som behålls i statlig ägo med anledning av sitt kulturmiljövärde bör även anslag för kulturvård komma ifråga. Även användande av medlen i jordfonden bör kunna komma ifråga.

Regeringens överväganden

Tabell 3.59 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:21 Åtgärder på fjällägenheter m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	1 029	1 029	1 029	1 029
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	500	500	500	500
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 529	1 529	1 529	1 529

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 529 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Åtgärder på fjällägenheter* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 529 000 kronor respektive år.

Vissa ändrade principer för upplåtelse och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen

Regeringens förslag: Friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen ska kunna medges fysiska personer om marken används eller kommer att användas för permanent boende eller deltidsboende minst sex månader per år och boendet har rimliga förutsättningar att långsiktigt bestå. Detsamma gäller för fritidsboende om förvärvaren under mycket lång tid har eller har haft en stark personlig anknytning till platsen ifråga. Friköp ska även kunna medges för under året tidsbegränsad näringsverksamhet som långsiktigt bedrivs eller kommer att bedrivas på platsen, om inte särskilda skäl talar mot en försäljning. Friköp ska kunna medges utan att någon upplåtelse föreligger, om särskilda skäl talar för att marken ändå bör få friköpas. Tomträtt ska utgöra ett alternativ till friköp.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens bedömning saknas det anledning att låta olika principer ligga till grund för den

bedömning som ska göras i ärenden om upplåtelse och friköp av mark. De principer som riksdagen har beslutat redovisas för friköp av fjällägenheter i prop. 2009/10:1 bör därför tillämpas generellt när det gäller frågor om upplåtelse och friköp av statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen (prop. 2009/10:1 utg.omr. 23 avsnitt 3.1.27, bet. 2009/10:1 MJU2, rskr. 2009/10:130). Till skillnad från vad som hittills har gällt, bör friköp kunna medges utan att någon upplåtelse föreligger, om särskilda skäl talar för att marken ändå bör få friköpas. Vidare bör upplåtelse av mark kunna medges för sådan näringsverksamhet som har betydelse för orten. Upplåtelseformen tomträtt bör utgöra ett alternativ till friköp och inte endast komma i fråga om den som marken upplåts till inte vill förvärva den med äganderätt eller för näringsverksamhet med stort markbehov (jfr prop. 2009/10:1 utg.omr. 23 s. 83 avsnitt 3.1.27). Om friköp inte bör få ske med hänsyn till i området berörda intressen, men det exempelvis finns behov av förstärkt besittningsskydd för kapitalkrävande åtgärd, bör tomträtt kunna upplåtas. Marken kvarstår då i statens ägo och kan förenas med villkor. Friköp av mark som omfattas av tomträtt ska ske med restriktivitet (jfr prop. 1994/95:100 bil. 10 s. 67). Se även avsnitt 2.6.2.

3.1.22 1:22 Främjande av rennärningen m.m.

Tabell 3.60 Anslagsutveckling 1:22 Främjande av rennärningen m.m.

Tusental kronor

2015	Utfall	110 701	Anslags-sparande	-4 988
2016	Anslag	107 915 ¹	Utgifts-prognos	106 355
2017	Förslag	103 915		
2018	Beräknat	103 915		
2019	Beräknat	103 915		
2020	Beräknat	103 915		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till åtgärder för att främja rennärningen i form av:

- underhåll eller rivning av vissa riksgränsstängsel och renskötselaneläggningar som staten har underhållsansvar för,
- statens del av kostnaderna för redovisning av markanvändningen, riksintressen och marker som är värdefulla för renskötseln, natur- och kulturmiljövården,
- utveckling av företagsregistret för rennärningen,
- bidrag enligt 35 b § rennäringsförordningen (1993:384),
- prisstöd till rennärningen enligt förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött,
- ersättning till följd av Tjernobylyolyckan enligt förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylyolyckan,
- kostnader för medling m.m. i tvister mellan samebyar och jordbrukare när det gäller konflikter på grund av renbetning på åkermark,
- katastrofskadeskydd enligt 35 a § rennäringsförordningen,
- ersättning till följd av skador orsakade av rovdjur på ren enligt 4–5 §§ viltskadeförordningen (2001:724) och
- åtgärder för anpassning till ändrade klimatförhållanden samt övriga åtgärder för främjande av rennärningen.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att anslaget bör minskas med 1 000 000 kronor. Medlen avses användas till förvaltningskostnader vid Sametinget. Det under utgiftsområde 1 uppförda anslaget 3:1 *Sametinget* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen anser vidare att anslaget bör ökas med 5 000 000 kronor. Medlen avses användas för att förebygga och kompensera för rovdjursskador. Det under utgiftsområde 23 upptagna anslaget 1:7 *Ersättning för viltskador* minskas med motsvarande belopp.

Tabell 3.61 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:22 Främjande av rennäringen m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	107 915	107 915	107 915	107 915
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	103 915	103 915	103 915	103 915

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 103 915 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 103 915 000 kronor respektive år.

3.1.23 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tabell 3.62 Anslagsutveckling 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	1 723 373		0
2016	Anslag	1 801 598 ¹		1 801 598
2017	Förslag	1 820 493		
2018	Beräknat	1 875 145 ²		
2019	Beräknat	1 912 824 ³		
2020	Beräknat	1 951 467 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 842 170 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 842 152 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 1 839 100 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskning och utbildning på forskarnivå inom livsmedelsproduktion, djurhållning, djurhälsa och djurskydd, skog, skogsbruk och förädling av skogsråvara, landsbygdsutveckling, rekreation och fritid samt landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer. Anslaget får även användas för ersättning för behörighetsgivande och högskoleintro-

ducerande utbildning inom samma områden samt för fortlöpande miljöanalys.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.63 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015 (varav tjänsteexport)	627 000	627 000	0
Prognos 2016 (varav tjänsteexport)	650 000	650 000	0
Budget 2017 (varav tjänsteexport)	703 000	673 000	30 000

Avgiftsintäkterna disponeras av SLU. Avgiftsintäkterna avser bl.a. forskningsuppdrag samt djursjukvård.

Regeringens överväganden

Tabell 3.64 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	1 801 598	1 801 598	1 801 598	1 801 598
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	19 754	52 356	89 629	131 037
Beslut	-859	21 191	21 597	18 832
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 820 493	1 875 145	1 912 824	1 951 467

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 820 493 000 kronor anvisas under anslaget 1:23 *Sveriges lantbruksuniversitet* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 875 145 000 kronor, 1 912 824 000 kronor respektive 1 951 467 000 kronor.

Bemyndigande om medlemskap och medlemsavgift till kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT)

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 besluta om medlemskap i en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och under 2017–2024 om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Under 2017 kommer en kunskaps- och innovationsplattform inom mat (KIC Food for Future) att etableras. Sveriges lantbruksuniversitet avser ansöka om att ingå i denna. Förutsatt att ansökan beviljas kommer varje deltagande part att betala en årlig medlemsavgift. Eftersom avgiften för medlemskap i KIC Food for Future innebär ekonomiska åtaganden som överstiger ett prisbasbelopp bör regeringen bemyndigas att under 2017 besluta om medlemskap och under 2017–2024 besluta om en årlig medlemsavgift på högst 500 000 kronor för Sveriges lantbruksuniversitet.

3.1.24 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tabell 3.65 Anslagsutveckling 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

2015	Utfall	507 332	Anslags-sparande	22 647
2016	Anslag	564 354 ¹	Utgifts-prognos	556 251
2017	Förslag	565 776		
2018	Beräknat	598 164		
2019	Beräknat	593 164		
2020	Beräknat	605 664		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning för de areella näringarna. Anslaget får även användas till projektrelaterade utgifter för utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier samt informationsinsatser inom området. Förvaltningsanslaget redovisas under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* under samma utgiftsområde.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 400 000 000 kronor 2018–2023.

Skälen för regeringens förslag: Fleråriga åtaganden behöver ingås för att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö,*

areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 400 000 000 kronor 2018–2023.

Tabell 3.66 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2023
Ingående åtaganden	824 589	732 552	761 564			
Nya åtaganden	313 881	447 683	1 098 436			
Infriade åtaganden	-405 918	-418 671	-460 000	-525 000	-525 000	-350 000
Utestående åtaganden	732 552	761 564	1 400 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	1 400 000	1 400 000	1 400 000			

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 25 000 000 kronor för 2018, 37 500 000 kronor 2019 och 50 000 000 kronor 2020. I den forskningspolitiska propositionen som regeringen kommer att presentera under hösten 2016 kommer satsningen att presenteras närmare.

Tabell 3.67 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016^{1,2}	564 354	564 354	564 354	564 354
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	11	25 021	20 021	32 521
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	1 411	8 789	8 789	8 789
Förslag/beräknat anslag	565 776	598 164	593 164	605 664

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Anslaget tillförs 1 411 tkr 2017 och 8 789 tkr 2018 till följd av en omläggning från pris- och löneomräkning av anslaget till att anslaget beräknas med ett bestämt nominellt belopp.

Regeringen föreslår att 565 776 000 kronor anvisas under anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 598 164 000 kronor, 593 164 000 kronor respektive 605 664 000 kronor.

3.1.25 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tabell 3.68 Anslagsutveckling 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

2015	Utfall	1 177	Anslags-sparande	0
2016	Anslag	1 177 ¹	Utgifts-prognos	1 177
2017	Förslag	1 177		
2018	Beräknat	1 177		
2019	Beräknat	1 177		
2020	Beräknat	1 177		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera verksamheten vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA).

Regeringens överväganden

Tabell 3.69 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	1 177	1 177	1 177	1 177
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 177	1 177	1 177	1 177

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kronor anvisas under anslaget 1:25 *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 177 000 kronor respektive år.